

Ons plan voor een eerlijker en fatsoenlijker [plaatsnaam]

Basisverkiezingsprogramma voor
de gemeenteraadsverkiezingen van 2022

Ons plan voor een eerlijker en fatsoenlijker [plaatsnaam]

**Basisverkiezingsprogramma voor
de gemeenteraadsverkiezingen van 2022**

Colofon

© Centrum voor Lokaal Bestuur, 2020

Emmapark 12, 2595 ET Den Haag

Telefoon: 070 - 26 29 720

E-mail: clb@pvda.nl

www.lokaalbestuur.nl

twitter.com/lokaalbestuur

facebook.com/centrumlokaalbestuur

Auteurs: Jacqueline Kalk & Jan Erik Keman

Eindredactie: Jan Erik Keman

Druk: De Bink, Leiden

Vormgeving: Jaap Swart

Foto's: ANP, Shutterstock

Inhoud

Voorwoord	5
Wonen	9
Werk en inkomen	23
Zorg en jeugdzorg	35
Armoede en schulden	49
Zeggenschap en juridische bijstand	63
Duurzaamheid	69
Onderwijs	83
Sport	95
Cultuur	99
Inclusie, emancipatie en integratie	103
Economie	113
Veiligheid	117
Lokale democratie	127
Tips	133

Voorwoord

Voor je ligt het nieuwe basisverkiezingsprogramma voor de gemeenteraadsverkiezingen in 2022. We hopen dat PvdA-afdelingen uit heel het land hier inspiratie uit kunnen halen voor hun programma's voor de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen. Samen met een diverse en enthousiaste groep van raadsleden, wethouders, burgemeesters en andere partijgenoten hebben we de afgelopen maanden sociaal-democratische ideeën voor alle lokale thema's opgehaald.

Het waren bijzonder inspirerende digitale sessies, die middenin de tweede coronagolf plaatsvonden. De coronacrisis is een gezondheids-, economische- én samenlevingscrisis ineen. Het is een crisis die de lokale samenleving meer dan ooit onder druk heeft gezet. Als lokale politiek dienen we de vraag 'hoe de samenleving van morgen eruit ziet' te beantwoorden.

De crisis heeft laten zien dat er teveel verdeeldheid en ongelijkheid is in ons land. Juist in onze steden, wijken en dorpen voel je dit direct. Een betaalbare woning, werken voor een fatsoenlijk salaris, het steuntje in de rug als je dat nodig hebt, even kunnen buurten in het buurthuis of naar een repetitie van de zangvereniging gaan: het is voor veel mensen onzeker geworden en dat moet anders. Samen kunnen we dat.

De PvdA heeft in het landelijk verkiezingsprogramma laten zien hoe we samen door de coronacrisis heen kunnen komen. Met een herstelprogramma, dat gebaseerd is op investeren in plaats van bezuinigen, steun voor de getroffen sectoren en het oplossen van de coronaschulden van mensen, voorkomen we dat de meest kwetsbare mensen het zwaarst getroffen worden. En met de werkgarantie kunnen mensen zich omscholen om elders werk te vinden, zonder dat zij direct hun inkomen verliezen.

Veel van deze zaken vergen landelijke maatregelen en wetgeving. Tegelijkertijd zijn er veel aspecten, die je nu al lokaal kan regelen en oplossen. Alleen ligt het geld bij gemeenten niet op de plank. Al voor de coronacrisis stonden de gemeentelijke financiën door de oplopende tekorten op het sociaal domein en het uitblijven van structurele middelen onder druk.

Daardoor is de neiging om in de reflex van heel hard bezuinigen te raken groot. Dat zou onverstandig zijn. Met een dergelijke reactie op de coronacrisis worden de publieke voorzieningen lokaal verder afgebroken en vergroot je de ongelijkheid alleen maar. Juist nu is het belangrijk om vast te houden aan onze waarden van bestaanszekerheid, vrijheid, gelijkwaardigheid, solidariteit en duurzaamheid. In dit basisverkiezingsprogramma staat daarvoor een keur aan maatregelen.

Lokaal zullen er keuzes gemaakt moeten worden. We reiken daarvoor een aantal uitgangspunten aan:

► **Bescherm kwetsbaren.** De coronacrisis heeft gevolgen voor veel mensen en organisaties: de (tijdelijke) werknemers, zzp'ers, flexwerkers met een nulurencontract, ondernemers en maatschappelijke instellingen. De slachtoffers van vandaag zijn niet per definitie de kwetsbaren van morgen. Het zijn de ouderen en de zieken, die het grootste gezondheidsrisico lopen. Het zijn de kinderen in ontwrichte gezinnen, de mensen met psychische problemen, de verslaafden en daklozen, die uit beeld dreigen te raken en waarvoor als we niet uitkijken morgen nog minder hulp beschikbaar is. De onderwijsachterstanden lopen vooral op bij kinderen die opgroeien in kleine huizen en met laaggeletterde ouders.

Om deze kwetsbaren te beschermen staan de open-einde regelingen in de Wmo en jeugdzorg voor ons niet ter discussie en zien wij de herinvoering van een inkomensafhankelijke bijdrage in de Wmo als beter alternatief voor het huidige abonnementstarief. Vroegsignalering van schulden zal juist in de nasleep van deze crisis noodzakelijk zijn om mensen perspectief te kunnen bieden, net als schuldhulpverlening die uitgaat van het oplossen van de problemen met een schuldenpauze als dat nodig is en met als vertrekpunt het besteedbaar inkomen.

► **Houd de publieke infrastructuur overeind.** Inventariseer en definieer wat in jouw gemeente tot de sociale basis en publieke infrastructuur behoort. Wat is cruciaal voor de lokale samenleving? Denk daarbij aan voorzieningen op het gebied van armoede en (jeugd)zorg; aan het open houden van de werkbedrijven en vormen van dagbesteding; aan culturele initiatieven, bibliotheken, musea, podia, (sport)verenigingen, de damclub, toneelvereniging en de schilderclub. Al die activiteiten, van sport tot carnaval, vormen het bindmiddel van onze samenleving. Kom instellingen tegemoet voor de huur, accepteer lagere subsidieprestaties en help bij het vergroten van verdienvermogen van instellingen.

► **Benut de crisis ook voor innovatie.** Samenwerking, die eerder moeizaam tot stand kwam, bleek in de eerste fase van de crisis heel goed mogelijk te zijn. Het ziekenhuis en de wijkzorg weten elkaar inmiddels te vinden. De boa gaat op stap met de leerplichtambtenaren. En de horecaondernemers zijn samen een plein gaan inrichten. Het zijn zo maar wat voorbeelden, waar nu in plaats van schotten en concurrentie samenwerking centraal staat.

► **Verhef zekerheid tot norm.** Ook de lokale economie en overheid zijn de afgelopen jaren meegegaan in de doorgeslagen flexibilisering en marktwerking (binnen het sociaal domein). Het moet eerlijker en fatsoenlijker. De lokale overheid zal hiervoor zelf het goede voorbeeld geven en dit in haar subsidie-, inkoop- en aanbestedingsbeleid verankeren. Zekerheid wordt weer de norm.

► **Sterksten schouders dragen de zwaarste lasten.** Juist in tijden van crisis blijft dit ons uitgangspunt. Het kan niet zo zijn dat schulden collectief gedragen worden en winsten privaat blijven. Een generieke kwijtschelding voor alle ondernemers is daarom geen goed idee, wel voor ondernemers die door de crisis hard getroffen zijn. Ook uitstel en gespreide betaling kunnen dan een goed antwoord zijn. Net als kwijtschelding een goede optie is voor instellingen en verenigingen waar in de toekomst geen verdienvermogen meer is, zoals sportclubs, muziekscholen en kleine culturele instellingen.

-
- **Werk, werk, werk blijft het belangrijkste.** We wachten niet tot mensen in de bijstand belanden, maar helpen mensen die hun baan kwijt zijn geraakt zo snel mogelijk weer aan het werk. Ook dat doen we eerlijk en fatsoenlijk. Oude ideeën als de instroom- en uitstroombanen worden in ere hersteld en we investeren in (bij) scholing. Daarom bouwen we de werkgeversservicepunten om naar servicepunten voor werknemers en werkgevers en creëren we publieke banen voor maatschappelijk relevante functies.
 - **Blijf investeren.** Met woningbouw, investeringen in de infrastructuur en de ontwikkeling van bijvoorbeeld de spoorzone of het verouderde bedrijventerrein tot nieuw woongebied maken we de gemeente sterker en aantrekkelijker. Een streep trekken door dit soort plannen zal de crisis enkel verdiepen. De financiële speelruimte bepaalt het kader: wanneer er vanuit het Rijk voldoende financiële ruimte beschikbaar komt, we de kwetsbare inwoners kunnen beschermen en de publieke infrastructuur overeind kunnen houden, is anticyclisch investeren een heel goed idee.
 - **Zorg voor eerlijke lokale belastingen en kwijtscheldingsregels.** Vergelijk je eigen gemeente met gemeenten die ongeveer hetzelfde aantal inwoners en vergelijkbare karakteristieken hebben. Voor gemeenten met (zeer) lage lasten: durf te bewegen naar een landelijk gemiddeld lastenniveau en monitor de impact van lastenverhogingen voor de kwetsbare doelgroepen. Combineer lastenverhoging voor deze groepen met kwijtschelding en vrijstellingsmogelijkheden.

In het basisverkiezingsprogramma worden tal van maatregelen gegeven die je bij het realiseren van de sociaal-democratische waarden en deze uitgangspunten kunnen helpen. Zie het als een catalogus en haal alleen die zaken eruit die het beste bij de situatie in jouw gemeente passen. Natuurlijk is ook dit basisverkiezingsprogramma onderhevig aan de waan van de dag. In maart 2021 zijn de landelijke verkiezingen. Afhankelijk van de uitslag en de onderhandelingen zullen we daarom in de loop van 2021 een update geven, waarin we de betekenis van het nieuwe regeerakkoord voor de lokale overheid en voor de lokale verkiezingsprogramma's verwerken.

Het basisverkiezingsprogramma is tot stand gekomen dankzij de hulp, het denkwerk en de inzet van vele partijgenoten binnen en buiten de lokale politiek. Onze dank is groot en gaat uit naar: Anne Janssen, Annebeth Evertz, Annelies de Jonge, Antoon Peppelman, Arno Witkam, Bé Schollema, Carine Bloemhoff, Floor Roduner, Gea Hofstede, Greet Buter, Guido Rink, Hafid Bouteibi, Harriët van Es, Jan Boelhouwer, Jan Erik Keman, Jan Kees Oppelaar, Jimme Nordkamp, Joke de Kock, Karin Schrederhof, Laszlo van de Voorde, Leo Jongen, Maarten van den Bos, Maarten Wiedemeijer, Marco Florijn, Marianne Besselink, Marijn van Ballegooijen, Marinka Mulder, Marjolein Moorman, Marleen Damen, Miriam Haagh, Mohammed Mohandis, Pieter Paul Slikker, Raymond Wanders, Rian van Dam, Richard Moti, Rob de Geest, Roy Bouten, Sjoerd Kuiper, Sofie Kuilman, Songül Mutluer, Vincent Bouma, Wanda Ottens, Wouter Struijk, Yara Hümmels en Yusuf Celik.

December 2020,

Jacqueline Kalk
Secretaris/directeur Centrum voor Lokaal Bestuur van de PvdA

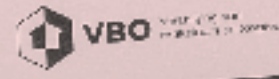
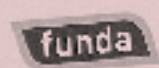
VERKOCHT
ONDER VOORBEHOUD

MOERMAN

DE JONG

Makelaars

010-426 44 50

 **DE GRATIS
MAKELAAR**
VERKOCHT
085 - 047 147 6
DEGRATISMAKELAAR.NL

Wonen

In grote delen van ons land is sprake van een ongekend ernstige wooncrisis. Het aantal dak- en thuislozen is sinds 2009 verdubbeld, ruim 40.000 mensen hebben geen eigen huis en thuis, en door de economische- en wooncrisis neemt hun aantal nog sneller toe dan voorheen. Voor starters is het nagenoeg onmogelijk om een fatsoenlijke en betaalbare woning te vinden. De wachtlijsten voor een sociale huurwoningen lopen in delen van de Randstad op tot meer dan tien jaar. Middenhuur en betaalbare koop is slechts mondjesmaat voorradig. En terwijl woningcorporaties met kunst- en vliegwerk hun woonvoorraad op peil proberen te houden, gaan de marktpartijen er door de stijging van de huizenprijzen en speculatie met de grootste winsten vandoor.

Onze idealen van een dak boven je hoofd, genoeg ruimte om in te leven en betaalbare woonlasten zijn daardoor voor lang niet iedereen in elk deel van het land haalbaar. Ook de Rijksoverheid erkent inmiddels de wooncrisis en heeft het doel om voor 2030 meer dan 800.000 woningen extra te bouwen.

Maar met bouwen, bouwen, bouwen alleen komt het einde aan deze wooncrisis niet in zicht. Wanneer we de markt net als de afgelopen decennia niet beteugelen en maximaal rendement voor een kleine groep vastgoedondernemers, beleggers en projectontwikkelaars boven het algemeen belang van voldoende betaalbare en fatsoenlijke woningen voor iedereen blijven stellen, zal het tekort aan betaalbare huur- en koopwoningen alleen maar toenemen.

Het marktdenken mag niet langer overheersen. De tijd van met pijn en moeite de ergste uitwassen op de woningmarkt bestrijden is voorbij. Alleen als we de regie terugpakken, met maatschappelijke verantwoordelijke projectontwikkelaars samenwerken en de volkshuisvesting in ere herstellen, kunnen we ervoor zorgen dat er in onze gemeente over [...] jaar voldoende betaalbare woningen gebouwd zijn.

We willen wonen in een gemeente/stad/dorp, waar het niet uitmaakt in welke buurt je woont en waar je wieg staat. Een gemeente/stad/dorp, waar de starter, bakker en loodgieter naast de arts en advocaat kunnen wonen en waar iedere woning over [...] jaar verduurzaamd is en alle inwoners een lage energierekening hebben. We kiezen ervoor om te investeren in de voor een gezonde gemeente essentiële voorzieningen als de bibliotheek en het buurthuis. Daarmee maken we de stad/het dorp niet alleen tot een fijne woonplek, maar ook tot een sociale ontmoetingsplaats.

Een stad/dorp is meer dan een verzameling stenen. Het is de plek waar we leven, elkaar ontmoeten, ons prettig voelen en onszelf kunnen ontwikkelen. Voor de een is dat wat makkelijker dan voor de ander. Daarom zorgen we ervoor dat in de wijken, waar inwoners het vaak wat moeilijker hebben, het welzijnswerk (weer) op peil komt en gaan we samen met inwoners, scholen, maatschappelijke-

en zorgorganisaties de problemen te lijf. We zoeken naar oplossingen die het beste zijn voor inwoners én de buurt. Wanneer iemand met een zware verslaving de rust in een appartementencomplex blijvend op de proef stelt, kijken we niet weg en zorgen we voor adequate opvang. En wanneer een malafide huisjesmelker tegen woekerhuren veel te veel mensen midden in een woonwijk huisvest, pakken we de verhuurder aan, zodat de sociale cohesie in de wijk overeind blijft. We maken maximaal gebruik van de mogelijkheden die we wél hebben om de ontspoorde woningmarkt te beïnvloeden.

Onze woningen zijn om in te wonen en onze gemeente/stad/dorp is een fijne woonplaats voor iedereen.

Meer sociale en middeldure woningen

Onze keuzes

- Met actief grondbeleid stimuleren we de bouw van betaalbare huur- en koopwoningen en voorkomen we dat grond in handen valt van speculerende beleggers en projectontwikkelaars.
- Met actief grondbeleid bevorderen we de bouw van voldoende betaalbare woningen. Private grondeigenaren kunnen op vrijwillige basis hun grond overdragen aan de overheid, zodat de samenleving profiteert van de waardestijging en de overheid de bouw kan versnellen.
- We differentiëren in de grondprijzen. Voor de realisatie van sociale huurwoningen hanteren we een andere prijs (sociale grondprijs) dan voor de realisatie van dure koopwoningen van boven de NHG-grens.¹
- In onze bestemmingsplannen, de structuurvisie (omgevingsvisie) en woonvisie leggen we vast waar en hoeveel [...] % sociaal, [...] % middelduur en [...] % duur binnen de gemeente kan worden gebouwd.
- We leggen vast dat van de te bouwen betaalbare woningen [...] % huur onder de liberalisatiegrens valt en [...] % koop tot € [...] is.
- We zorgen ervoor dat marktpartijen tot sociale keuzes komen. Daarvoor zetten we lokale instrumenten als bestemmingsplannen, de structuurvisie (omgevingsvisie), woonvisie en de huisvestingsverordening in. Zo stellen we voorwaarden aan wat er voor wie in onze gemeente gebouwd wordt.
- We stellen bij alle woningbouwlocaties in onze gemeente een realisatieplicht van [...] jaar in. Projectontwikkelaars worden zo gedwongen om binnen afzienbare tijd woningen te realiseren. Daarmee bestrijden we het woningtekort en voorkomen we dat projectontwikkelaars met speculatie de prijs opdrijven.

¹ Voor 2021 ligt de NHG-grens op € 325.000

-
- We leggen in de prestatieafspraken met woningcorporaties vast hoeveel sociale huurwoningen er de komende jaren gebouwd gaan worden én hoeveel er maximaal verkocht mogen worden. Hiermee voorkomen we dat er meer sociale huurwoningen verkocht worden dan er gebouwd worden.
 - Veel woningcorporaties hebben door landelijke regelgeving als de verhuurderheffing en vennootschapsbelasting te weinig geld in kas om voldoende woningen te bouwen en bestaande woningen te verduurzamen. Als gemeente blijven we er in regionaal en VNG-verband op hameren dat deze belastingen van tafel moeten.²
 - In onze gemeente is doorstroom uit sociale woningen belangrijk. Om die doorstroom op gang te brengen is het essentieel om ook voldoende middeldure huurwoningen te bouwen, en goedkope en middeldure koop te realiseren. Daarom maken we bindende afspraken met institutionele beleggers, zoals pensioenfondsen, over de bouw van woningen met een maandelijks huurbedrag van € 750 tot € 950 per maand.
 - We hanteren het instrument van ‘de doelgroepenverordening’. Hiermee leggen we vast hoe lang de sociale en middeldure huurwoningen behouden blijven als sociale en middeldure huurwoningen. Wij stellen deze instandhoudingstermijn op minimaal 25 jaar, zodat deze woningen voor langere tijd betaalbaar blijven.
 - Om de doorstroom van een- en tweepersoonshuishoudens uit eengezinswoningen te bevorderen krijgt deze groep voorrang bij de toewijzing van sociale huur en/of nieuwe middeldure appartementen. Met de projectontwikkelaar maken we de afspraak, dat nieuw opgeleverde appartementen een maand openstaan voor mensen die een grote woning willen verlaten.
 - Jongeren en starters uit onze gemeente kunnen geen betaalbare (sociale) huurwoning vinden en vertrekken of blijven daarom lang thuis wonen. In de huisvestingsverordening leggen we daarom de voorrangsregels vast voor het toewijzen van sociale- en middeldure huur aan mensen met lokale binding.³ Zij krijgen voorrang bij [...] % van de vrijgekomen en recent opgeleverde sociale huurwoningen en bij [...] % van de middeldure huurwoningen.
 - We maken met de woningcorporatie afspraken om de groep mensen die in een ‘te dure’ woning woont en als gevolg onvoldoende huurtoeslag ontvangt te helpen. Zo kan deze groep naar een goedkopere woning verhuizen of in aanmerking komen voor een huurverlaging.
 - Met onze doelgroepenverordening en de bestemmingsplannen zorgen we ervoor dat onze doelstellingen ook daadwerkelijk behaald worden.
 - Niemand slaapt op straat. Het aantal mensen dat noodgedwongen in onze gemeente op straat slaapt, stijgt enorm. We realiseren meer opvanglocaties om dakloosheid aan te pakken. Ook zorgen we ervoor, dat mensen als eerste een dak boven het hoofd krijgen (housing first) en krijgen ze meer begeleiding, zodat ze sneller weer zelfstandig kunnen wonen.

² Steeds meer partijen keren zich tegen de verhuurderheffing, maar vooralsnog bestaat de maatregel nog

³ Zie www.instrumentbetaalbarevoorraad.nl/mra/beter-benutten-van-betaalbare-woningen/.

Meer sociale en betaalbare koop

Onze keuzes

- We willen voorkomen dat projectontwikkelaars heel veel geld verdienen aan de woningnood. Daarom verkopen we onze grond/geven alleen een vergunning aan projectontwikkelaars, die onze eisen van [...] % betaalbare woningen van maximaal € [...] bouwen en een maximum rendement van [...] % accepteren.
- We leggen in de afspraken met projectontwikkelaar een instandhoudingstermijn van 25 jaar vast, zodat de betaalbare woningen voor langere tijd beschikbaar blijven.
- We helpen de woningcorporaties met het bouwen van sociale koopwoningen met een prijs tot € [...].
- We voorkomen dat koopwoningen na een korte periode tegen de hoofdprijs verkocht worden (maximale winstrealisatie). Woningen, die eerder verkocht zijn door een woningbouwcorporatie, moeten door de bewoners tegen een vastgesteld bedrag terug worden verkocht aan de woningcorporatie. Hierbij maken we gebruik van bestaande instrumenten als koopgarant en/of maatschappelijk gebonden eigendom.
- Om speculatie met woningen te voorkomen voeren we bij nieuwbouwwoningen in onze gemeente een zelfbewoningsplicht van [...] jaar in. Hiermee voorkomen we dat koopwoningen worden verhuurd of worden doorverkocht voor de maximale winst.
- Om starters een eerlijke kans te geven spreken we met projectontwikkelaars af dat [...] % van de gerealiseerde nieuwbouwwoningen naar starters gaat. Bij koop leggen we dat vast in bestemmingsplannen en overeenkomsten, bij huur wordt dit onderdeel van de huisvestingsverordening.
- Om speculatie met woningen tegen te gaan voeren we bij nieuwbouwwoningen een anti-speculatiebeding van [...] jaar in.
- In de doelgroepenverordening leggen we ook vast voor welke inkomensgroepen de sociale koopwoningen bedoeld zijn. Zo voorkomen we dat hoge inkomens de woningen kopen en de starters en middeninkomens alsnog geen woning kunnen kopen.
- Sociale huurwoningen worden alleen verkocht als dit voor de corporatie noodzakelijk is om financieel gezond te blijven. Dan leggen we in de prestatieafspraken wel vast dat de woningen tegen een betaalbare prijs van € [...] verkocht moeten worden en niet voor de maximale prijs. De huidige bewoners moeten deze woningen kunnen kopen.

Een gedeelde gemeente

Een krachtige stad is een sociaal diverse stad, waarin alle inkomensgroepen zijn vertegenwoordigd. We waken ervoor, dat er door het gebrek aan betaalbare woningen geen plaats meer is voor inwoners met lage en middeninkomens, en streven naar gemengde wijken.

Onze keuzes

- We streven naar wijken met een divers woningaanbod. In wijken met meer dan [...] % sociale huur bouwen we daarom een ander type woningen dan in wijken met minder dan [...] % sociale woningbouw.
- We voorkomen dat in de opkomende wijken de oorspronkelijke bewoners zich niet meer thuis voelen en er een te eenzijdige bevolkingssamenstelling ontstaat.
- We willen de balans herstellen in wijken waar meer dan [...] % sociale huur is, veel mensen met een sociaal-economische achterstand wonen en de sociale problematiek groot is. Daarom kiezen we er in deze wijken voor om het aanbod van middeldure woningen te vergroten.
- We willen de balans herstellen in wijken waar meer dan [...] % dure koop is en veel mensen met een sociaal-economische voorsprong wonen. Daarom kiezen we er in deze wijken voor om het aanbod van sociale huurwoningen te vergroten.
- Binnenstedelijk bouwen passen we toe waar dat kan, maar we waken ervoor dat dit niet ten koste van de leefbaarheid en betaalbaarheid gaat.
- Bij binnenstedelijk bouwen is er ook altijd een plan voor groen en bomen.
- We realiseren binnenstedelijk diverse typen van woningbouw. Niet alleen appartementen maar we bouwen ook eengezinswoningen, zodat gezinnen in onze binnenstad kunnen blijven wonen.
- Om de hoge woningnood op te kunnen lossen, sluiten we bouwen aan de randen van de stad/het dorp niet op voorhand uit, maar wel als dit ten koste gaat van ons waardevolle landschap en/of onze natuur.
- Parkeernormen zijn niet heilig. Om de ontwikkeling van binnenstedelijke nieuwbouwwoningen betaalbaar te houden zijn lagere parkeernormen mogelijk. We zorgen dan wel voor een goede aansluiting op het openbaar vervoer en de aanleg van fietspaden.
- Om nieuwe buurten bereikbaar te houden voeren we als dat nodig is betaald parkeren/een blauwe parkeerzone in.

-
- De opbrengsten van het parkeergeld zijn kostendekkend/gebruiken we om het openbaar vervoer in onze gemeente te versterken.
 - We willen dat ontwikkelaars meebetalen aan de inrichting van de openbare ruimte (wijkvoorzieningen). Dit zijn bovenwijkse plankosten. Wil een ontwikkelaar dat niet, dan kan deze ontwikkelaar niet bouwen in onze gemeente.
 - Elke nieuwe wijk en buurt in onze gemeente wordt aangesloten op ons openbaar vervoer netwerk.
 - We hanteren in onze gemeente een leegstandsverordening. Hiermee gaan we de leegstand tegen, bestrijden we verloedering en zorgen we ervoor dat alle gebouwen in onze gemeente gebruikt worden.
 - Door corona en de opkomst van webwinkels is de leegstand van winkels en kantoorpanden in onze gemeente enorm toegenomen. Samen met vastgoedeigenaren kijken we naar een herbestemming van deze panden en waar mogelijk gebruiken we de leegstandsverordening om de transformatie tot woningen aan te jagen. Hierbij hebben we ook oog voor de eventuele negatieve impact, die de transformatie van winkels tot woningen voor een winkelgebied kan hebben (zie hoofdstuk **Economie**, pagina 113).

Een fijne en leefbare buurt

Onze keuzes

- We leggen in de prestatieafspraken met woningcorporaties heel nauwkeurig vast hoe met passend toewijzen wordt omgegaan. We voorkomen concentraties van bepaalde categorieën woningzoekenden in een buurt of appartementencomplex.
- Huurdersorganisaties en hun vertegenwoordiging zitten als volwaardige gesprekspartner aan tafel bij het maken van de prestatieafspraken met de woningcorporaties.
- Maatschappelijke opvang regelen we door heel de stad/gemeente, zodat dit niet alleen in de meest kwetsbare wijken gebeurt.
- Mensen met zware verslavings- en ggz-problematiek, die in een buurt en appartementencomplex voor veel overlast zorgen, vangen we op in speciaal daarvoor bedoelde woonvormen als Skaeve Huse.⁴ Zo krijgt deze kwetsbare groep de zorg die nodig is en ontlasten we de buurt.
- In samenwerking met de woningcorporaties regelen we voor mensen, die uit beschermd wonen komen, goede huisvesting. Zo voorkomen we concentraties van deze groep in bepaalde wijken.

⁴ Skaeve huse zijn sobere eenpersoons vrijstaande wooneenheden gelegen op een locatie buiten een woonwijk en met een dagelijks langskomende sociaal beheerder. De bewoners zijn meestal alleenstaande mannen vanaf een jaar of dertig, veertig met een verleden van ernstige woonoverlast. Zie voor meer informatie www.platform31.nl/publicaties/skaeve-huse

- In kwetsbare wijken met veel sociale problematiek investeren we extra in het welzijnswerk en zorgen we ervoor dat voorzieningen als het buurthuis en de bibliotheek behouden blijven. Als het nodig is geven we een extra impuls.
- Door het woningaanbod in wijken met veel sociale huur diverser te maken, voorkomen we dat huishoudens die op de maatschappelijke ladder klimmen de wijk altijd verlaten. Op die manier versterken we de sociale binding met de wijk.
- We vinden het onacceptabel dat er in onze gemeente grote gezondheidsverschillen zijn tussen inwoners van de ene en de andere wijk. In onze woonzorg-agenda hebben we daarom extra aandacht voor de voorzieningen die er naast een goede woning nodig zijn om de gezondheid van de wijkbewoners te verbeteren (zie ook hoofdstuk **Zorg en jeugdzorg**, pagina 35).
- In de prestatieafspraken met de woningcorporaties maken we afspraken over de vergroening van de tuinen van hun (sociale) huurwoningen.

Gericht bouwen voor beroeps- en specifieke groepen

De overspannen woningmarkt maakt het voor starters en huishoudens met lagere en middeninkomens vaak onmogelijk een huis te vinden. Tegelijkertijd zijn deze groepen essentieel voor de veerkracht in de samenleving. De vrijwillige brandweervrouw kan niet te ver van de kazerne wonen, de verpleegkundige moet snel in het ziekenhuis kunnen zijn.

Onze keuzes

- In onze doelgroepenverordening/huisvestingsverordening geven we agenten, verplegers en leraren voorrang bij de toewijzing van sociale- en middeldure huur-, en betaalbare koopwoningen. Daarmee vergroten we de sociale samenhang en leefbaarheid in de buurt.
- In onze doelgroepenverordening/huisvestingsverordening geven we voor de sociale huurwoningen voorrang aan voor onze gemeente/stad/dorp cruciale vaak praktisch geschoolde beroepen als automonteurs, fabrieksarbeiders, administratief medewerkers, schoonmakers en bezorgers.
- We stimuleren de doorstroom van ouderen uit eengezinswoningen. Hiervoor bouwen we in onze gemeente indien nodig levensloopbestendige en gelijkvloerse appartementencomplexen.
- In deze gebouwen zorgen we voor ontmoetingsplekken en zorgvoorzieningen om eenzaamheid te bestrijden en passende zorg te organiseren. Deze woningen realiseren we samen met zorgverzekeraars en woningbouwcorporaties.
- We geven via onze huisvestingsverordening bij [...] % van de vrijkomende huurwoningen voorrang aan jongeren, starters (met een lokale binding) en mensen, die nu in de maatschappelijke opvang verblijven.⁵

⁵ Zie www.instrumentbetaalbarevoorraad.nl/mra/beter-benutten-van-betaalbare-woningen/

-
- We zetten in op een divers woningaanbod in alle gemeenten van de regio. Samen met onze buurgemeenten zorgen we hiervoor.
 - Regionale solidariteit betekent ook dat jongeren en starters uit de omliggende gemeenten in onze gemeente welkom zijn. We zoeken in ons huisvestingsbeleid naar de juiste balans tussen lokale binding en een solidaire omgang met onze burens en met andere regio's.
 - We dragen zorg voor woonvoorzieningen voor jongeren, die ambulante begeleiding nodig hebben, zodat ook zij dichtbij hun ouders en in hun bekende omgeving kunnen blijven wonen.
 - We zetten samen met de studentenhuisvestingorganisaties en de onderwijsinstellingen in op de bouw van studentencomplexen, de transformatie van leegstaande kantoorpanden en - waar nodig - tijdelijke huisvesting als containerwoningen.
 - Studenten krijgen campuscontracten voor betaalbare kamers/studio's tot € [...]. Dat is een betere oplossing dan de onzekerheid en rechtsongelijkheid van de short-stay contracten die 'studentenhôtels' aanbieden.

Misbruik aanpakken

Verkamering leidt regelmatig tot overlast in de buurt, onttrekt woningen aan de toch al schaarse woningvoorraad en de kamers zelf worden vaak tegen woekerprijzen verhuurd. We willen hier een eind aan maken. Huisjesmelkers die wel de hoofdprijs vragen, maar niets aan onderhoud doen en huurbescherming niet respecteren, weren we uit onze gemeente. Arbeidsmigranten hebben recht op fatsoenlijke huisvesting. In onze APV leggen we vast dat alleen verhuurders van kamers, appartementen en woningen, die zich aan de regels houden en huurders netjes en adequaat behandelen, een verhuurdersvergunning krijgen.

Onze keuzes

- We maken het verkameren van woningen in (bepaalde wijken van) onze gemeente via onze huisvestingsverordening vergunningsplichtig. Zo gaan we het op grote schaal verkameren van woningen tegen.
- Het opsplitsen van woningen in appartementen/kamers in (bepaalde wijken van) onze gemeente verbieden we.
- We bestrijden overbewoning en passen het bouwbesluit aan. In onze gemeente hanteren we voortaan een gebruikersoppervlakte van [...] m² in plaats van de landelijke 12 m² per persoon.
- We gaan overbewoning tegen door in het bouwbesluit een gebruikersoppervlakte van 25 m² per persoon te

hanteren en door het maximaal aantal personen, dat niet tot een duurzaam huishouden behoort, per woning op maximaal 2 te stellen. De rest wordt vergunningplichtig.

- Woonfraude pakken we aan door actief te gaan handhaven op huisvestingsvergunningen.
- Voor malafide huisjesmelkers is in onze gemeente geen plek. Verhuurders die herhaaldelijk de regels overtreden, hun panden laten verkrotten, veel te hoge huurprijzen innen en huurders schofferen komen niet in aanmerking voor of verliezen hun verhuurdersvergunning.
- Arbeidsmigranten worden vaak tegen enorme huren in erbarmelijke omstandigheden gehuisvest, terwijl werkgevers en uitzendbureaus enorme winsten opstrijken. In onze gemeente zorgen we ervoor dat dit misbruik stopt, maken we met werkgevers en uitzendbureaus bindende afspraken over fatsoenlijke huisvesting en gaan we waar nodig over tot strikte handhaving en bestraffen we malafide verhuurders.
- We maken maximaal gebruik van de instrumenten op het gebied van wonen, zoals de zelfbewoningsplicht, anti-verkameringsregels en de huisvestingsverordening.
- We vinden het onverteerbaar, dat vermogende mensen, die zelf een woning bezitten en tegen hoge huur verhuren, in een sociale huurwoning wonen en deze bezet houden. Daarom willen we dat woningcorporaties bij de toewijzing niet alleen naar inkomens mogen kijken, maar ook naar de inkomsten uit bezit. Onze gemeente maakt zich hard voor de wetswijziging die hiervoor nodig is.
- De aanpak van (illegale) verhuur via verhuurplatforms als Airbnb pakken we hard aan. Huizen zijn om in te wonen. Commerciële verhuur van reguliere woonruimte om toeristen of arbeidsmigranten in onder te brengen is verboden.
- Wij verlenen eigenaren geen vergunning voor verhuur van hun woningen via Airbnb. Huizen zijn om in te wonen.

Een fatsoenlijke, betaalbare en duurzame woning

Om de klimaatdoelstellingen te halen is de verduurzaming van woningen belangrijk. Door woningen te isoleren neemt het energiegebruik en de CO₂-uitstoot af en krijgen inwoners een lagere energierekening (zie ook hoofdstuk **Duurzaamheid**, pagina 69).

Onze keuzes

- In de prestatieafspraken maken we met woningcorporaties afspraken over de verduurzaming van de bestaande woningen (aantallen, termijnen en niveaus).

-
- In de prestatieafspraken met woningbouwcorporaties leggen we vast wanneer welke wijken geïsoleerd worden, energieneutraal worden, van het gas af gaan en/of zonnepanelen op de daken krijgen, en welke wijken beter gesloopt en herbouwd kunnen worden, omdat isolatie te duur is en te weinig zoden aan de dijk te zet.
 - Met subsidies voor het verduurzamen van woningen met een WOZ-waarde tot € [...] zorgen we ervoor, dat al onze inwoners en niet alleen die met hoge inkomens de overgang naar duurzame energie en energiezuinige woningen kunnen maken.
 - Bij het verduurzamen van bestaande woningen is het belangrijk om een realistische kosten-baten analyse te maken. Negentiende eeuwse arbeidswoningen isoleren is verstandig en haalbaar, maar nul op de meter in zulke woningen realiseren is dat niet.
 - Samenwerking is bij deze enorme opgave belangrijk. Als een corporatie in een wijk gaat verduurzamen, maken we de afspraak dat zij alle in die wijk liggende koopwoningen met een WOZ-waarde tot € [...] benaderen met een aanbod om mee te doen. Zo kan de een hele wijk samen besparen.
 - De gemeente richt een fonds in om eigenaren van woningen te helpen bij de financiering van de isolatie of het plaatsen van zonnepanelen. Terugbetaling kan via de besparing op de energielasten.
 - Onze gemeente kent veel woningen met een grote historische waarde. We vinden het belangrijk dat ook de generaties na ons hiervan kunnen genieten, maar beseffen tegelijkertijd dat huiseigenaren vaak met heel veel - soms tegenstrijdige - eisen over het onderhoud en de verduurzaming worden geconfronteerd. Daarom zorgen we voor beleid, waarbij de cultuurhistorische waarde wordt beschermd én inwoners met minder regeldruk worden ontlast en toch hun woning kunnen verduurzamen.
 - Wij passen het idee van natuurinclusief bouwen en ontwerpen toe om gezonde en aantrekkelijke steden/dorpen te creëren, die voor alle gebruikers een prettige leefomgeving zijn.⁶
 - We stimuleren groene gevels, groene daken en bomen in de straat.

Volkshuisvesting in krimpregio's

In krimpregio's spelen er op het gebied van wonen andere kwesties dan in de Randstad. Vooral de demografische ontwikkelingen zijn belangrijk om in ogenschouw te nemen.

Onze keuzes

- In onze gemeente/stad/dorp hebben we een verouderde woningvoorraad, waar huisjesmelkers brood in zien

⁶ Zie www.bouwnatuurinclusief.nl/

om deze voor weinig geld op te kopen, te verkameren en voor veel geld aan bijvoorbeeld arbeidsmigranten te verhuren. Met een anti-verkameringsverordening en de zelfbewoningsplicht bestrijden we dit.

- Woningsplitsen van grote leegstaande boerderijen en bedrijven kan een uitkomst voor het huisvesten van meerdere generaties gezinnen of woongroepen bieden.
- In onze vergrijzende gemeente is levensloopbestendig kunnen wonen belangrijk.
- Om onze dorpen levendig en voorzieningen in stand te houden, willen we het bouwen aan de randen en in het buitengebied bij al bestaande woningclusters mogelijk maken, tenzij de natuur onherstelbare schade oploopt.
- We willen het groen aan de randen zo weinig mogelijk aantasten en zijn daarom kritisch op ontwikkelingen buiten de bebouwde kom.
- We willen leegstand voorkomen. Leegstaande bedrijfspanden, schimmige schuren en stallen hebben een aantrekkingskracht op verkeerde investeerders. In het kader van de aanpak van ondermijning en drugslabs is het transformeren van deze panden naar woningen een oplossing. We willen meer experimenteer ruimte hiervoor.
- We hanteren hierbij wel de uitgangspunten van betaalbaarheid en toegankelijkheid om te voorkomen dat ook hier de grond zo duur wordt dat er geen goedkope woningbouw gerealiseerd kan worden.

De Omgevingswet

De Omgevingswet wordt naar verwachting in 2022 ingevoerd en biedt de mogelijkheid om de verbinding tussen wonen, de openbare ruimte en gezondheid beter te leggen. Onze gemeente moet daarvoor een omgevingsvisie maken, die de basis is voor alle deelvisies onder andere op het gebied van wonen, mobiliteit en ruimte.

Veel van de maatregelen, die je in dit basisverkiezingsprogramma vindt, kunnen als belangrijke uitgangspunten voor die omgevingsvisie dienen. Zo draag je door het accent op een inrichting van de openbare ruimte, die uitnodigt tot bewegen, te leggen bij aan een gezondere leefstijl.

De Omgevingswet zelf is erg liberaal en biedt vooral veel ruimte aan de initiatiefnemers. In de praktijk zullen dat vaak projectontwikkelaars zijn. Belangrijk is daarom, dat je in je visie op de ruimtelijke ordening vastlegt hoe je in je eigen gemeente de gemeentelijke controle en regie houdt op ruimtelijke ontwikkeling. Voor de overheid is ruimtelijke ordening namelijk een belangrijk sturingsinstrument, waarmee we de publieke belangen kunnen borgen. De gemeente moet kunnen bepalen wat zij wil op welke plek: waar komt bijvoorbeeld hoeveel sociale woningbouw? Zonder daar intensief op te sturen raken gemengde wijken verder uit zicht. Gemengde wijken gaan immers niet alleen over het bouwen van middeldure en dure woningen in de arme wijken, maar ook over het realiseren van goedkope woningen in dure wijken.

Participatie is een belangrijk onderdeel van de Omgevingswet. Belangrijk is dat voor alle deelnemers duidelijk is hoe de participatie geregeld moet zijn en door wie dit moet gebeuren. Ook hier is de gemeente verantwoordelijk voor het opkomen voor het algemeen belang. Participatie afdoen als een taak voor de initiatiefnemer en/of ontwikkelaar is in onze ogen onvoldoende.

Onze keuzes

- Voor de invoering van de omgevingsvisie stellen we een participatieverordening vast, waarin duidelijk is waar bewoners op mogen rekenen bij de ontwikkeling en uitvoering van projecten.
- Door middel van een startnotitie en stedenbouwkundige plannen, die door de raad worden vastgesteld, sturen we bij ontwikkelingen in de ruimtelijke ordening aan de voorkant.
- De gemeente voert regie op de ruimtelijke ordening.
- Als mengvormen van wonen en werken bijdragen aan het behoud van de leefbaarheid en aan de woonbehoefte, stellen we de scherpe scheiding tussen de functies van wonen en werken in de ruimtelijke ordening op [locaties aangeven] ter discussie.
- Groen en natuur zijn enorm belangrijk. In de 'oude' bestemmingsplannen had de gemeente de mogelijkheid om te zorgen voor voldoende bescherming van het groen, natuur en de belangen van bewoners. In de Omgevingswet ligt de nadruk op de initiatiefnemers en het idee van 'het moet toch kunnen tenzij'. Dit mag geen nadelige effecten hebben op ons groen en onze natuur.

Goede voorbeelden

Verhuurvergunning

Schimmel op de muren, verboden bemiddelingskosten en loshangende elektriciteitsdraden. Zomaar wat zaken waar studenten die een kamer huren tegenaan lopen, maar vaak niets van durven te zeggen uit angst om hun kamer kwijt te raken. Noodgedwongen houden studenten hun mond en gaan ze akkoord met een onhygiënische en onveilige woonruimte.

Om dit soort misstanden tegen te gaan heeft de gemeente Groningen sinds 2019 een kamerverhuurvergunning voor vastgoedeigenaren, die kamers willen verhuren, en voor kamerbemiddelingsbedrijven. Verhuurders en bemiddelingsbedrijven die zich niet aan de regels houden verliezen hun vergunning. Meer informatie: www.gemeente.groningen.nl/verhuurvergunning-studenten-aanvragen

Verkamering tegengaan in Delft

Kapitaalkrachtige beleggers kopen woningen op om deze vervolgens per kamer en voor veel geld te verhuren aan studenten of arbeidsmigranten. Om de leefbaarheid in de wijk te waarborgen en om te zorgen dat de huurders in een veilig en leefbaar huis wonen, heeft de gemeente Delft regels opgesteld. Huizeigenaren die de kamers in hun pand willen verhuren moeten hier een omzettingsvergunning voor aanvragen. Bovendien moeten de huizen aan verschillende voorwaarden voldoen: minstens 20 m² gebruiksoppervlak per bewoner en goede luchtgeluidsisolatie. Ook wordt er een leefbaarheidstoets uitgevoerd in de buurt, om te kijken of het verlenen van de vergunning niet tot veel overlast zal leiden.

Meer informatie: www.delft.nl/wonen/wonen-delft/huren-en-kopen/omzettingsvergunning-kamerverhuur

Werk en inkomen

De coronacrisis heeft voor veel Nederlanders duidelijk gemaakt hoe onzeker hun baan en inkomen is. Het is een onzekerheid die door de doorgaande flexibilisering van de arbeidsmarkt voor veel mensen ook al voor corona een gegeven was. De kwetsbare positie van zzp'ers en mensen met een tijdelijk of nulurencontract op de arbeidsmarkt, de concurrentie op arbeidsvoorwaarden, en teveel werk dat niet beloond wordt, zijn allemaal symptomen van een arbeidsmarkt, die niet meer goed functioneert, en waar tegelijkertijd kansen op een mooiere toekomst onbenut blijven.

Dat kan en moet anders. Iedereen verdient goed, betekenisvol werk en een rechtvaardig inkomen. Werk is meer dan alleen een inkomen. Werk is de sleutel tot bestaanszekerheid, waardering, respect en tot deelname aan de samenleving. Met werk zijn mensen in staat een zelfstandig bestaan op te bouwen en hun talenten te ontwikkelen.

Voor ons is het antwoord duidelijk. Samen willen en kunnen we werken aan een samenleving waarin de mensen weer centraal staan, waarin plezier in ons werk voorop staat en waarin we werk van mensen beter belonen en de welvaart eerlijker delen. In plaats van een race naar de bodem willen we echte vooruitgang voor iedereen.

Werk is meer dan alleen een inkomen en tegelijkertijd is het inkomen wel het eerste dat je nodig hebt om perspectief te hebben. Voor de PvdA is werk daarom betaald én goed werk. Daar hoort een fatsoenlijk salaris bij met goede arbeidsvoorwaarden.

Maar ook als het hebben van een baan (even) niet lukt, zorgen we dat mensen op een andere manier volwaardig mee kunnen doen. Voor iedereen in onze samenleving geldt meedoen naar vermogen op een manier die het beste bij hen past. In Nederland zitten nog steeds meer dan 400.000 mensen in de bijstand. In onze gemeente zijn dat [...] mensen. Bijscholing, herscholing en omscholing zijn in de komende periode daarom belangrijker dan ooit. Iedereen verdient kansen om mee te kunnen doen.

De PvdA streeft naar volledige werkgelegenheid en naar een arbeidsmarkt waar er voor iedereen een plek is. Iedereen heeft recht op werk op zijn of haar niveau: soms is dat werken op de dagbesteding, bij het sociaal ontwikkelbedrijf, in de basisbaan, publieke baan of het omscholingsprogramma dat we samen hebben afgesproken. Veel mensen lukt het uitstekend om zelf de weg op de arbeidsmarkt te vinden, maar als het zelf niet lukt, bieden we de helpende hand. We doen het samen. Daarom zetten wij landelijk in op 100.000 nieuwe basisbanen in de publieke sector.

Hoe ernstig de gevolgen van corona voor de werkgelegenheid zijn, weten we nu nog niet, maar dat de werkloosheid zal oplopen is zeker. Dat is voor ons aanleiding om extra te willen investeren in mensen en de arbeidsmarkt. Zzp'ers, die in de vorige crisis vaak gedwongen voor zichzelf zijn begonnen, én jongeren laten we niet alleen de rekening betalen. Scholing zal onderdeel van onze antwoorden zijn. Daarbij benutten we de kansen die liggen in de verduurzamingsopgave en de energietransitie volop.

Voor iedereen een plek

Onze keuzes

- Iedereen heeft recht op werk.
- Als iemand om welke reden dan ook niet de stap naar betaald werk kan zetten, is het streven dat ook hij of zij naar eigen vermogen zo ver mogelijk op de participatieladder komt. Dat kan bijvoorbeeld met nieuw beschut werk, een basis- of publieke baan.
- Bij werk hoort loon. Zodra er productie wordt gemaakt, hoort er een inkomen tegenover te staan.
- Arbeidsmatige dagbesteding is een opstap naar de ladder naar regulier betaald werk.¹
- We zetten arbeidsmatige dagbesteding om naar Nieuwe Beschut(te) Werk(plekken).
- We vinden vrijwilligerswerk zeer waardevol, maar geen volwaardig alternatief voor betaald werk. Onder het motto 'vrijwilligerswerk is ook goed genoeg' zijn veel mensen in de steek gelaten. Dit is niet wat we willen.
- Als mensen in een participatie/re-integratietraject zitten, hebben we aandacht voor achterliggende problematiek, zoals schulden, scheiding en mentale problematiek. We lossen deze problemen eerst op, zodat deze mensen met een gerust hart aan het werk kunnen.
- We vinden het belangrijk om samen met mensen te ontdekken, waar hun kansen en talenten liggen en wat de belemmeringen zijn om daar gebruik van te kunnen maken.
- Om mensen perspectief te bieden willen we in onze gemeente maximaal gebruik maken van de mogelijkheden van de Participatiewet. Dit doen we door mensen, die buiten de regels vallen (tijdelijk) te helpen aan voldoende inkomen, en door gebruik te maken van de mogelijkheid om verplichtingen, die de wet mensen oplegt, (tijdelijk) buiten werking te stellen als dat mensen in hun individuele situatie helpt.

¹ Dagbesteding kennen we als arbeidsmatige dagbesteding in het kader van de Participatiewet en als dagbesteding in het kader van de Wmo. In het ene geval krijgt de medewerker er voor betaald en in het andere geval wordt de organisatie betaald om de medewerker te mogen laten werken. In de praktijk worden vaak dezelfde werkzaamheden verricht. Werkzaamheden waar loon tegenover hoort te staan.

-
- We willen mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk helpen én aan het werk houden. Daar is samenwerking tussen gemeenten, onderwijs en werkgevers voor nodig.
 - Werkgevers laten we zien wat ze voor hun medewerkers kunnen betekenen in het kader van zaken als laaggeletterdheid, schulden- en armoedeproblematiek, en waar ze daarvoor terecht kunnen. De gemeente gaat werkgevers beter ondersteunen bij het arbeidsfit houden van hun medewerkers.

Van uitkering naar werk

Iedereen heeft recht op onze hulp om weer aan de slag te komen. Uit onderzoek van de SER weten we dat contact en hulp in overgangssituaties (van werk naar ww, en van ww naar bijstand) het meest doeltreffend is. ‘Eigen regie’ is te vaak synoniem geworden voor ‘red jezelf’. Mensen, die (tijdelijk) ondersteuning nodig hebben, worden te vaak vanuit wantrouwen benaderd. En dat terwijl we weten dat ‘eigen regie’ niet werkt en een benadering vanuit vertrouwen beter werkt. Als je mensen het helemaal zelf laat doen (zonder ondersteuning) neemt de kans op werk niet toe, terwijl gezondheid en welbevinden wel minder worden.

Aandacht is net als solidariteit en naast de mensen staan belangrijk. Mensen zijn in de regel niet uit vrije wil aangewezen op de bijstand. Vaak is het een gevolg van pech en zijn belangrijke levensgebeurtenissen, zoals een scheiding, rouw of de coronacrisis mede aanleiding hiervoor. Juist daarom is stress-sensitiviteit in de benadering van bijstandsgerechtigden belangrijk. Het kan niet meer zo zijn, dat mensen die een uitkering ontvangen, jarenlang niets horen van de gemeente. Als overheid moet je handelen vanuit vertrouwen en die vertrouwensrelatie moet je opbouwen.

Onze keuzes

- We hebben contact met iedereen die geen werk heeft. We wachten niet meer tot de formele overgang van ww naar de bijstand, maar hebben al ruim daarvoor een gesprek.
- Onze gemeente/stad/dorp heeft een verantwoordelijkheid richting de meest kwetsbare inwoners. We willen niet alleen dat mensen rond kunnen komen van een uitkering, maar dat ze kunnen meedoen aan de samenleving (met een basisbaan).
- Wij houden contact met de mensen, die tijdens de coronacrisis een TOZO-aanvraag hebben gedaan.
- Veel mensen, die gebruik moesten maken van de TOZO-regelingen, waren werkzaam in sectoren, die het hardst zijn getroffen. Veel van hen zijn vaak in de vorige crisis al gedwongen zzp'er geworden. Nu zijn ze als onderdeel van de flexibele schil weer het eerste slachtoffer van de crisis. Tegelijkertijd zien we sectoren die kampen met een tekort aan mensen, zoals het onderwijs, de zorg en de techniek. Als gemeente kunnen en willen we

hierin het verschil maken. We zorgen er met bij-, her- of omscholing voor dat deze mensen in de sectoren met veel arbeidsplaatsen terecht kunnen.

- Wij creëren [...] nieuwe basisbanen in de publieke sector. De basisbaan is een volwaardige baan met een fatsoenlijk salaris, waarmee mensen die nu nog ongewild langs de kant staan aan de slag kunnen. Bijvoorbeeld als wijkhulp, beveiliging of speeltuinmedewerker.
- We kiezen voor wederkerigheid gebaseerd op menselijke waardigheid en gelijkwaardigheid. Daarom nemen we afstand van de wederkerigheid van de verplichte tegenprestatie en het spreekwoordelijke papier prikken.
- Mensen vragen een uitkering aan, omdat het niet is gelukt om betaald werk te vinden. Voor deze mensen is het vaak niet mogelijk om op eigen kracht wel een betaalde baan te vinden. Zonder hulp en begeleiding creëer je als gemeente je eigen granieten bestand. We gaan dat voorkomen.
- We moeten de positie van mensen in de bijstand versterken en hun zeggenschap vergroten, zodat hulp en ondersteuning opgeëist kunnen worden.
- Er komt een einde aan de cultuur van wantrouwen in de bijstand. De bijstand is geen moeras van sancties, formulieren en verplichtingen maar een springplank naar meedoen in de samenleving.
- Voor de mensen, die de sprong naar werk maken, is er altijd een terugvaloptie als het om de een of andere reden niet lukt.
- Mensen, die vanuit een uitkering (deels) aan het werk gaan, gaan er financieel op vooruit en krijgen recht op begeleiding, inclusief financiële coaching.

Nieuw beschut en sociale ontwikkelbedrijven

De Participatiewet is geen succes. Ongeveer de helft van de gemeenten realiseert de taakstelling op het gebied van Nieuw Beschut Werk niet. In onze gemeente zijn er [...] gerealiseerd, terwijl het er [...] hadden moeten zijn. De toegang tot nieuw beschut is moeilijk, de positie van jongeren na het praktijkonderwijs zorgelijk en bovendien zijn er vaak wachtlijsten. Voor de PvdA is dat onacceptabel. Jong gehandicapten met arbeidsvermogen hebben onder de werking van de Participatiewet een grotere kans op werk maar hun inkomen is wel gedaald. Arbeidsgehandicapten hebben een kleinere kans op werk gekregen en als er werk is, is dit vaker tijdelijk. Ook dit is niet acceptabel. We staan voor deze mensen.

Onze keuzes

- Voor Nieuw Beschut Werk is er vaak sprake van een wachtlijst. Het is wettelijk verplicht om mensen op de

wachtlijst een activeringstraject aan te bieden. Een dergelijk traject moet perspectief kunnen bieden op een echte baan. We vinden dat we hierin niet mogen verzaken.

- Waar nodig helpen we mensen door het woud van regels en instanties heen om in aanmerking te komen voor een indicatie voor beschut werk. De gemeente werkt hierin mee en niet tegen.
- We vergeten de mensen, die nu geen uitkering ontvangen (nuggers), niet. In de Participatiewet is deze groep vaak buiten beeld geraakt. Dit is ten onrechte. Ook deze groep heeft een afstand tot de arbeidsmarkt. Denk maar aan alleenstaande ouders, die een aantal jaren niet hebben gewerkt om voor de kinderen te zorgen, of mensen die langdurig ziek zijn geweest. Om hen weer volop te laten meedoen is contact belangrijk, daarom leggen we dat contact.
- Sociale ontwikkelbedrijven bieden ook aan mensen met een arbeidsbeperking een baan. Deze bedrijven bieden passend en duurzaam werk, én de mogelijkheid voor mensen om zich te ontwikkelen. Sociale ontwikkelbedrijven zijn een springplank naar werk in het bedrijfsleven, maar ook een vangnet voor als dat even niet lukt.
- Sociale ondernemingen, die mensen met een afstand op de arbeidsmarkt in dienst nemen, willen we belonen. Deze ondernemingen steken hun nek uit, lopen extra risico en zijn meer tijd kwijt aan het inwerken en de begeleiding.²
- We maken gebruik van de infrastructuur van de sociale werkvoorzieningen om mensen goed te kunnen begeleiden die al dan niet met behulp van een loonkostensubsidie gaan re-integreren. De sociale werkvoorzieningen hebben de kennis en ervaring voor deze begeleiding in huis.
- De kennis en ervaring van sociale werkvoorzieningen over begeleiding benutten we ook bij inburgeringsprogramma's.

Kansen op de arbeidsmarkt

Niet iedereen heeft dezelfde kansen op de arbeidsmarkt. Je opleiding, achtergrond en uit welke wijk je komt spelen allemaal een rol bij het verkrijgen van toegang tot de arbeidsmarkt. Jongeren met een migratie-achtergrond hebben, ook bij gelijke opleiding, beduidend slechtere kansen. En waar bijscholing voor hoger opgeleiden een permanent onderdeel van hun werkzame leven is, is dat voor middelbaar en lager opgeleiden niet het geval.

Deze ongelijke kansen zijn voor de PvdA geen vaststaande feiten, maar aan te pakken verschillen. We willen immers bestaanszekerheid en goed werk voor iedereen, nu en ook morgen. De gevolgen van de coronacrisis spelen daarbij een belangrijke rol: de ene regio is zwaarder getroffen dan de andere.

² Daarom heeft de Haarlemse wethouder Floor Roduner de Social Impact Bonds (SIB) geïntroduceerd. Bij een SIB pakken publieke en private partijen gezamenlijk een maatschappelijk probleem aan.

Onze keuzes

- Werkgevers, werknemers en werkzoekenden moeten op dezelfde plek terecht kunnen voor hulp, advies en contacten. Daarom bouwen we het regionale werkgeversservicepunt om tot een servicepunt voor werkgevers, werknemers en werkzoekenden. We passen de naam aan: het (regionale) werkgevers- én werknemersservicepunt.
- We hebben in onze gemeente één loket voor werkzoekenden en uitkeringsgerechtigden. Het UWV zit ook achter dit loket. Het is absurd, dat je als je werkloos wordt, met verschillende loketten en diensten te maken hebt. Wie lang genoeg gewerkt heeft komt bij het UWV terecht, terwijl de mensen die korter hebben gewerkt bij de gemeente geholpen worden. Deze rare situatie heffen we op.
- We zetten in op regionale mobiliteitsdiensten. Hierin vormen het UWV en de gemeente een loket voor iedereen die hulp zoekt bij het vinden van werk of het vinden van medewerkers.
- De beweging naar meer mobiliteit en voorzieningen om die mobiliteit te creëren moet blijvend een plek krijgen. Juist ook omdat de arbeidsmarkt snel verandert.
- We blijven kijken naar de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en de mogelijkheden van mensen om mobiel te blijven en hun talenten op verschillende plekken in verschillende sectoren en beroepen aan te wenden. Deze manier van kijken en ondersteunen verankeren we in ons handelen.
- Veel mensen staan lang aan de kant, ondanks dat er in bepaalde sectoren veel vacatures zijn. Om deze mismatch te voorkomen en te zorgen voor een goed functionerende arbeidsmarkt is samenwerking tussen werkgevers, onderwijsinstellingen, UWV, de gemeente en onze buurgemeenten noodzakelijk.
- We geven concreet handen en voeten aan een betere aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt. Dat doen we met scholingsarrangementen en goede samenwerking met scholen. We hebben inzicht in wat er nodig is en weten waar de vacatures zijn.
- Voor werknemers tot mbo-4 niveau zetten we in op blijvende ontwikkeling om zo hun positie op de arbeidsmarkt duurzaam te verbeteren.
- We zorgen ervoor, dat de gemeente, werkgevers en onderwijsinstellingen samen stage- en leerplekken creëren. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van campussen.

Kansen voor de jeugd

Onze keuzes

- We maken ons zorgen over de jongeren in het praktijk- (pro) en het voortgezet speciaal onderwijs (vso). Goede begeleiding is noodzakelijk om te voorkomen, dat deze jongeren na het afronden van hun school uit zicht raken (zie ook hoofdstuk **Onderwijs**, pagina 83).
- We willen dat de gemeente al twee jaar voor het afronden van hun school contact opneemt met leerlingen om te kijken wat ze willen en kunnen.
- Samen met de scholen en leerplichtambtenaren ontwikkelen we een sluitende aanpak voor jongeren tot 27 jaar.
- We willen dat jongeren van de pro- en vso-scholen een baangarantie krijgen. Deze jongeren hebben vaak een indicatie. Analoog aan het creëren van basisbanen kan de gemeente hierin het voortouw nemen. Zo zorgen we ervoor dat kwetsbare jongeren aan het werk gaan in plaats van thuis komen te zitten.
- Als pro- en vso-leerlingen, die nog bij hun ouders wonen, de school verlaten, maar geen baan vinden, krijgen ze geen uitkering. Dit is landelijk beleid, waar we als gemeente aan gebonden zijn. Onze gemeente houdt deze jongeren wel in het vizier en biedt ondersteuning bij het vinden van werk.
- Zodra dit landelijk wettelijk mogelijk wordt, schaffen we de zoekperiode van vier weken bij de aanvraag voor een uitkering voor deze jongeren af. Het is absurd, dat ze een maand moeten wachten, dan pas een aanvraag mogen doen en vervolgens pas acht weken later een uitkering krijgen.
- We vinden, dat de kostendelersnorm moet worden geschrapt, en zullen dat als gemeente via de VNG actief richting Rijksoverheid aangeven.
- We onderzoeken hoe jongeren ook een vrijwilligersvergoeding kunnen krijgen en bij kunnen verdienen in de bijstand.
- We zetten alles op alles om te voorkomen, dat we een verloren generatie creëren. Jongeren werken of zitten in de schoolbanken.
- We maken afspraken met kennis- en opleidingsinstellingen om jongeren te kunnen opleiden voor de ambachten en het werk van morgen.

-
- Om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te verbeteren brengen we onderwijs en werkgevers/ ondernemers met elkaar in contact.
 - We zorgen voor voldoende stageplekken voor jongeren op alle niveaus. De beroepsbegeleidende leerweg (BBL) is hierbij een extra aandachtspunt.
 - We vinden dat stageplekken er zijn om leerlingen te laten leren. Stagiaires zijn geen goedkope arbeidskrachten.

Kansen voor arbeidsmigranten en statushouders

Onze keuzes

- We willen dat arbeidsmigranten hun werk kunnen doen in goede omstandigheden en tegen een volwaardig loon. Voor werkgevers blijft het voordeliger om arbeidsmigranten in te zetten, ondanks dat hetzelfde minimumloon geldt. Dit komt, omdat zij 25% van het loon in natura mogen uitkeren (bijvoorbeeld in de vorm van huisvesting of ziektekosten). Deze uitkering in natura is een ongewenste vorm van koppelverkoop en gedwongen winkelen. Daarom zetten we bijvoorbeeld in op meer toezicht en handhaving van woonomstandigheden. Samen met de inspectie SZW handhaven we op arbeidsomstandigheden en een gelijk en volwaardig loon.
- We zetten in op keurmerken voor loon- en arbeidsvoorwaarden, vergelijkbaar met het SNF-keurmerk voor huisvesting.³
- Nieuwkomers vangen we op. De nieuwe inburgeringswet, waardoor onze gemeente verantwoordelijk wordt voor de inburgering, biedt kansen. Hiermee kunnen we voorkomen dat nieuwe inwoners linea recta naar de bijstand gaan. Het zo snel mogelijk aan het werk gaan van statushouders maken we tot een belangrijk onderdeel van het opvangbeleid (zie ook hoofdstuk **Inclusie, emancipatie en integratie**, pagina 103).
- We ontwikkelen leer-werktrajecten met statushouders in de zorg en techniek, waarbij werk en taal gecombineerd worden. De voordelen zijn groot: een betere taalbeheersing en uitstroom uit de bijstand. Uit praktijkvoorbeelden in Haarlem en Rotterdam blijkt al dat het hier vaak gaat om duurzame uitstroom.

³ Zie www.normeringflexwonen.nl/

Werkgelegenheid in de krimpregio's

Onze keuzes

- We streven ernaar dat onze krimpregio's gefaciliteerd worden als het om het vergroten van de werkgelegenheid gaat, zoals eerder met de spreiding van de Rijksdiensten is gedaan.
- Werkgelegenheid brengt kennis en geld met zich mee, waar weer nieuwe werkgelegenheid uit voortkomt. Dit sneeuwbaaleffect streven we na. Op deze wijze kunnen we ook onze jongeren weer een toekomstperspectief bieden en voorkomen we dat ze vertrekken. Daarvoor is het nodig dat wij zijn aangesloten op een goed functionerend wegen- en ov-netwerk.
- Mensen, die dichtbij de grens wonen, werken soms in het buurland. De geldigheid van diploma's aan weerszijde van de grens moet daarom in Europees verband worden geregeld.

Goede voorbeelden

Scholingsfonds Rotterdam

Investeren in mensen door middel van scholing is in Rotterdam een belangrijk onderdeel van het arbeidsmarktbeleid van het college. Er wordt structureel ingezet op her-, bij- en omscholing van werkzoekenden. Onder leiding van wethouder Richard Moti worden er de komende vijf jaar minimaal 20.000 opleidingsvouchers verstrekt van € 2.500, die werkzoekenden kunnen besteden aan scholing.

Meer informatie: www.rotterdam.nl/werken-leren/sterker-door-mensenwerk/

Twents fonds voor vakmanschap

Vakmensen zijn cruciaal voor de arbeidsmarkt, maar banen veranderen en verdwijnen. Deze groep vangt vaak de eerste klappen op en maakt in het algemeen weinig gebruik van scholing. Om daar verandering in te brengen, initieerde de Enschede wethouder Arjan Kampman het Twents fonds voor vakmanschap. Het fonds richt zich op de her-, bij- en omscholing van werkenden en werkzoekenden met een middelbaar of lager opleidingsniveau. Via een loopbaangesprek wordt gekeken naar de opleidingsbehoefte. Opleidingen tot een maximum van € 5.000 worden vergoed.

Meer informatie: www.twentsfondsvoorvakmanschap.nl

Basisbaan in Groningen

In de wijken, bij sportverenigingen en op scholen blijven veel werkzaamheden liggen of worden deze er bij gedaan door de toch al overbelaste zorgverleners of leerkrachten. In Groningen biedt de basisbaan uitkomst. Wethouder Carine Bloemhoff realiseerde deze banen. De basisbanen zijn bedoeld voor de groep werkzoekenden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Deze groep krijgt een contract bij de gemeente en kan bij alle gemeentelijke afdelingen aan de slag. Deelname is vrijwillig.

Meer informatie: www.lokaalbestuur.nl/lokaal—bestuur/artikel/t/vanaf—maart—bestaat—in—groningen—de—basisbaan/bron/nieuwsbrief

Werk in Zicht en Route Arbeid in Groningen en Noord-Drenthe

Werk in Zicht is het samenwerkingsverband van gemeenten, UWV en SW-bedrijven in Groningen en Noord-Drenthe. Werk in Zicht werkt aan een arbeidsmarkt waar iedereen welkom is.

Voor kwetsbare jongeren is thuis op de bank zitten geen optie. Dat versterkt hun kans op toekomstige werkloosheid. Daarom is Route Arbeid opgezet: een samenwerking van het praktijkonderwijs, het voortgezet speciaal onderwijs en gemeenten. Jongeren, die na hun schooltijd rechtstreeks aan het werk zouden moeten of dagbesteding nodig hebben, volgen Route Arbeid. Dat betekent begeleiding naar werk, vanaf ongeveer 14 jaar tot 27 jaar. Daarvoor zijn er vijf leerprojecten onder de noemer 'Niemand op de bank'. Zo bereiden de jongeren zich voor op betaald werk in verschillende branches..

Meer informatie: www.werkinzicht.nl/project/route-arbeid-voor-kwetsbare-jongeren/

Social Impact Bonds in Haarlem

In Haarlem sloot wethouder Floor Roduner een sociaal impact bond (SIB) – een verbond tussen publieke en private partijen om een maatschappelijk probleem aan te pakken - met de Rabo Foundation en MEO, een mediaonderneming. Het bedrijf heeft al mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst, maar kan door de SIB nog eens 24 mensen aannemen.

De gemeente levert de kandidaten die geschikt zijn om bij MEO te gaan werken. Het bedrijf leidt de nieuwe werknemers op de eigen werkvloer op, met in het achterhoofd het idee dat de kandidaten later kunnen doorstromen naar betaald werk. De Rabo Foundation verstrekt een lening, waarmee het tijdelijke verlies aan productiviteit en aanloopverliezen na het in dienst nemen van de 24 nieuwe werknemers kan worden opgevangen. De gemeente staat garant voor de lening. MEO is verantwoordelijk voor het aflossen van de lening, maar bij iedere succesvol geplaatste kandidaat lost ook de gemeente Haarlem een deel af. Meer informatie: www.participatieprijswerkgevers.nl/blog/2020/02/06/meo-in-het-haarlems-dagblad/

Doorbraakmethode van het Instituut voor Publieke Waarde

Een uitgebreide beschrijving van deze methode staat in het hoofdstuk **Armoede en schulden**. Zie daarvoor pagina 59.

Zorg en jeugdzorg

De gemeente is verantwoordelijk voor de Wmo- en de jeugdzorg. Deze taken zijn in 2015 naar de gemeente gegaan, maar helaas is dat niet met voldoende budget gebeurd.¹ Hoe we daar lokaal mee omgaan, is een politieke keuze. De PvdA vindt dat het beperkte budget nooit een belemmering mag zijn om de zorg te leveren die iemand nodig heeft. Iedereen moet daarop kunnen rekenen. Als je ziek bent of iemand in je omgeving dat is, heb je hulp nodig en is al het andere onbelangrijk. Dan wil je erop kunnen rekenen dat jij of je naasten de juiste zorg, aandacht en liefde krijgen. Niet op basis van wie je bent, maar op basis van wat je nodig hebt.

Toch is dat lang geen vanzelfsprekendheid. Ook niet in een welvarend land als Nederland. Wie in armoede leeft, is vaker ongezond. Kinderen die in armoede opgroeien, hebben vaker een ongezonde levensstijl, waar ze vaak hun hele leven last van houden. De cijfers zijn om stil van te worden: mensen met hoge inkomens leven in ons land gemiddeld 7,5 jaar langer dan die met lage inkomens. Het verschil in het aantal gezonde levensjaren is zelfs ruim 18 jaar. Voor de PvdA is dit onverteerbaar.

Ondertussen werken de mensen in de zorg keihard. Daarbij zijn ze soms meer tijd kwijt aan de administratie en verantwoording dan ze aan hun cliënten besteden. Ook in de Wmo en de jeugd-

¹ Bij de decentralisatie van de Wmo, jeugdzorg en Participatiewet zijn taken gedecentraliseerd met fikse kortingen. Deze budgetten zijn in de jaren erna toen het financieel weer beter ging met Nederland niet gerepareerd. Hierdoor zijn de financiële risico's van het Rijk naar de gemeenten overgeheveld. Gemeenten zijn slecht in staat deze te dragen.

zorg is het marktdenken doorgeschoten en zijn er te veel aanbieders om uit te kunnen kiezen.² Dat kan en moet anders: door de marktwerking te beperken, uit te gaan van vertrouwen in de zorg- en welzijnsprofessionals en er lokaal op toe te zien, dat wij met zorgaanbieders werken, die niet gaan voor winstmaximalisatie, maar voor goede zorg.

Niet de markt, maar de mens staat centraal. Daarom praten we ook niet over stelselwijzigingen, maar over hoe we de zorg zo goed mogelijk kunnen organiseren in onze gemeente. Dit doen we op drie niveaus:

- De sociale basisinfrastructuur op orde. We zorgen voor een gemeente met een sterke sociale basis voor iedereen. Dat doen we met goed onderwijs, met sportvoorzieningen, die voor iedereen toegankelijk zijn, met een groene omgeving, waar je een ommetje kan maken, en met goede voorzieningen. Strikt genomen is dat geen zorg, maar het is wel de manier om met elkaar gezond te blijven en hoe we het in onze gemeente/stad/dorp doen.
- Als collectieve hulp zijn er de wijkteams, en de jeugd- en gezinsteams. Dat is voor mensen, die iets meer begeleiding nodig hebben. Deze teams zijn dichtbij in de wijken/dorpen georganiseerd, en bieden hulp en ondersteuning aan bepaalde doelgroepen en risicogroepen.
- Voor individuele hulp hebben we voorzieningen die aansluiten bij een specifieke vraag of behoefte van een persoon of gezin.

De PvdA hecht veel waarde aan sociale cohesie. Onze gemeente draagt actief bij aan het faciliteren en organiseren daarvan. Jongeren brengen we vroegtijdig in contact met sport, cultuur en bewegen. Op die manier bevorderen we hun gezondheid, vergroten we het speelplezier en voorkomen we dat ze later zorg nodig hebben. Wijkteams en jeugdteams spelen daar een belangrijke rol in. Lukt voorkomen niet, dan bieden we de juiste zorg.

De mens centraal en iedereen telt mee

Onze keuzes

- Zorg moet beschikbaar, bereikbaar en betaalbaar zijn. De menselijke maat is daarbij belangrijk. We denken niet vanuit het stelsel, maar vanuit wat iemand nodig heeft.
- Als gezinnen zorg nodig hebben, is het belangrijk dat het gezin perspectief krijgt om uiteindelijk zichzelf weer te kunnen redden.
- De overheid kan niet alleen voor zorg en welzijn zorgen. Daarbij zijn andere partners nodig: het buurthuis, de school, de bibliotheek, de sportverenigingen. Partners waarmee je de sociale netwerken in de wijk/het dorp kan versterken.

² Teveel aanbieders leidt tot ongewenste effecten. Elke aanbieder zelf is ook op zoek naar voldoende vraag en creëert daarmee zelf ook vraag. Daarnaast ontstaat er onder de aanbieders concurrentie op het type cliënt. Omdat bij de cliënten met complexe problemen het verdienmodel kleiner is, zijn aanbieders huiverig voor deze groep die vaak steeds meer en duurdere zorg nodig hebben. Dat dit ongewenst is spreekt voor zich.

-
- Inwoners moeten ruimte voelen om zorg te vragen als het nodig is. Als de middelen schaars zijn is het aan de gemeente om te kiezen voor de mensen die het meest kwetsbaar zijn.
 - Het moet voor elke inwoner duidelijk zijn, waar je met je zorgvraag terecht kunt. Daarom organiseren we de toegang zo eenvoudig en dichtbij mogelijk.
 - We doen er alles aan om met zorgmijders in contact te komen. Onze mensen in de wijken/dorpen leggen actief contact met inwoners en wachten niet tot het laatste moment om te ondersteunen.
 - Veel mensen, die lange tijd zorg nodig hebben, zoals mensen met psychische klachten, verliezen hun maatschappelijke relaties. Naast medische zorg en medicatie bieden we daarom ondersteuning op het gebied van welzijn en werk. We noemen dit het maatschappelijk herstel.
 - In alle vormen van ondersteuning, toegang tot voorzieningen, regelingen en communicatie houden we rekening met laaggeletterden.

Toegang en betaalbaarheid

De dikte van je portemonnee mag nooit een obstakel zijn als je naar de dokter of het ziekenhuis moet. Toch is dat nu voor veel mensen het geval. Uit onderzoek blijkt dat een op de tien Nederlanders nu zorg mijdt of uitstelt om het eigen risico uit te sparen. Dat moet anders. Als PvdA willen we de solidariteit terug in onze zorg.

Maar voorlopig lijkt het de andere kant op te gaan. In de maatschappelijke ondersteuning (Wmo) geldt sinds 2019 een vast abonnementstarief voor de eigen bijdrage van Wmo-zorg zoals de huishoudelijke hulp. Voor iedereen, onafhankelijk van de hoogte van het inkomen of de samenstelling van het huishouden, lag dat bedrag in 2020 op € 19,00 per vier weken. Bij het abonnementstarief is sprake omgekeerde solidariteit: mensen met een dikke portemonnee maken nu gebruik van regelingen, die zij voorheen prima zelf konden betalen, terwijl we als gemeente opdraaien voor deze extra kosten en daarmee de zorg van mensen, die het echt nodig hebben in gevaar komt. Ook dat moet anders.

Onze keuzes

- Onze gemeente neemt de vrijheid om op zoek te gaan naar manieren om de omgekeerde solidariteit van het abonnementstarief in de Wmo te keren.
- Mensen wonen zo lang mogelijk thuis in hun eigen wijk/dorp. Tegelijkertijd zien we dat bij ouderen eenzaamheid en dementie vaker voorkomen. Het bestrijden van eenzaamheid zien we als onze maatschappelijke opgave: liever elke week iemand, die langsgaat bij kwetsbare ouderen om te vragen hoe het gaat en wat er nodig is, dan dat we alles vertalen in het maximum aantal uren huishoudelijke hulp.

-
- We nemen met onze partners het initiatief voor een lokale alliantie tegen eenzaamheid. Daarvoor leggen we huisbezoeken af en zorgen we voor voldoende ontmoetingsplekken in de wijk/het dorp.
 - Liefdevolle zorg zit in een goede relatie van mensen met zorg- en hulpverleners. Elke keer als die relaties verbroken worden door weer een aanbesteding, bemoeilijkt deze gemeente de liefdevolle zorg. We koppelen zorg- en hulpverleners daarom aan de mensen, die hulp nodig hebben, en streven daarmee na dat zorgrelaties zich zo goed mogelijk ontwikkelen. Om dat te bewerkstelligen werken we zoveel mogelijk met langdurige overeenkomsten/subsidies.
 - Eigen kracht en eigen verantwoordelijkheid mogen geen reden zijn om hulp te weigeren. Tegelijkertijd nemen we afstand van de tendens van medicalisering en problematisering. Opvoeden en opgroeien gaan gepaard met risico's en met vallen en weer opstaan. Dingen die bij het normale leven horen, laten we ook daar. Opvoedingsondersteuning en jeugdzorg zien we in elkaars verlengde, maar niet als elkaars gelijke.
 - Het budget mag nooit een belemmering zijn om de zorg te leveren die nodig is.
 - We zetten ons in voor bereikbare ziekenhuiszorg en het behoud van regionale ziekenhuizen. Dit kunnen we niet alleen als gemeente. Daarom zoeken we de samenwerking met zorgverzekeraars. Deze samenwerking start vandaag al en niet pas als sluiting dreigt.
 - De 15 minuten norm voor de aanrijtijd van ambulances wordt te vaak overschreden. Om dat in de toekomst terug te dringen zetten we ons in voor de optimale spreiding en beschikbaarheid van de ambulancestandplaatsen.

Preventie

Onze keuzes

- Jeugdwerkers, -coaches en buurtzorgverleners hebben een belangrijke signalerende rol, doordat zij laagdrempelig het gesprek aangaan met jongeren en jongeren bij bijvoorbeeld een potje voetbal hun verhaal kunnen doen. Deze manier van werken vanuit een laagdrempelige vertrouwensrelatie speelt een belangrijke rol in het voorkomen van zwaardere zorg voor jongeren.
- Lichte hulpverlening, zoals opvoedingsvragen, hulp bij het invullen van formulieren of de aanpak van lichte vormen van dyslexie, hoort niet in zorgaanbiedersland en halen we eruit. In plaats daarvan zorgen we voor plekken waar mensen laagdrempelig heen kunnen.
- We onderkennen, dat het vergroten van de zelfredzaamheid niet dé oplossing voor alles is, maar het wel kan helpen bij het vergroten van het zelfvertrouwen en zelfbewustzijn.

Marktwerving en aanbestedingen

Onze keuzes

- De marktwerving in de zorg dringen we terug door het aantal zorgaanbieders te beperken. Zo voorkomen we, dat er in één straat dertig auto's van verschillende zorgaanbieders parkeren. Daarmee maken we het aanbod overzichtelijker voor onze inwoners.
- Zorgcowboys pakken we hard aan.
- Hoofd- en onderaannemerschap maken het hele systeem ondoorzichtig. Enerzijds zitten er veel cowboys bij de onderaannemers, anderzijds worden onderaannemers uitgebuit. Het kan niet zo zijn, dat onze gemeente dure zorg inkoop bij de hoofdaannemer en dat deze vervolgens de winst in zijn eigen zak steekt door goedkoop in te kopen bij een onderaannemer.

Wonen en zorg

De PvdA kiest voor gemengde wijken. Om mensen zo lang mogelijk zelfstandig en in hun eigen huis te kunnen laten wonen, zijn er voorzieningen nodig die daarbij helpen. Tegelijkertijd is de woningnood groot. De afbouw van beschermd wonen en de jeugdhulp binnen instellingen (waar jongeren wonen) komt wat dat betreft op een ongelukkig moment. Er zijn onvoldoende woningen voor deze doelgroep (zie ook het hoofdstuk **Wonen**, pagina 9). We streven naar voldoende betaalbare woningen in gemengde wijken, waar draagkracht en -last in evenwicht zijn.

Onze keuzes

- We zijn voor inclusieve wijken en vinden, dat er voor iedereen een plek is in de gemeente, maar daar horen wel randvoorwaarden bij. Werken met ervaringsdeskundigen en de aanwezigheid van ggz-expertise bij de politie en in het welzijnswerk zijn voorbeelden van die randvoorwaarden.
- Om wonen en zorg te verbinden smeden we coalities met kernpartners, zoals de woningcorporaties, ggz- en andere hulpverlenende instellingen.
- We richten onze woonwijken/dorpen zo in dat er plekken zijn voor ontmoetingen met zorg op maat.
- We verbinden het maatschappelijk werk met plekken, waar mensen graag komen, zoals het restaurant van het warenhuis, de bibliotheek, de buurtwinkel en de koffiehoek van de supermarkt.

-
- We bouwen meer woningen, waar mensen zelfstandig kunnen blijven wonen, maar wel gebruik kunnen maken van gedeelde faciliteiten (bijvoorbeeld bij een verzorgingshuis), zoals een eetgelegenheid of een gemeenschappelijke ruimte.
 - Voor bepaalde groepen, zoals mensen met Alzheimer, zijn goede woon-zorgconcepten nodig. We zoeken hiervoor de verbinding, in activiteiten en doelgroepen.
 - We investeren in programma's, waarmee mensen in deze levensfase leren omgaan met eenzaamheid. Eenzaamheid is geen ziekte. Mensen kunnen lang bijdragen aan de maatschappij, maar soms is daarbij professionele ondersteuning nodig en moeten mensen hiertoe worden uitgenodigd.
 - We investeren meer in respijtzorg, zodat familieleden en partners die zorgtaken hebben toch even op vakantie kunnen en even op adem kunnen komen. De financiering hiervan is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeente, zorgverzekeraar en het zorgkantoor.
 - Wijkcirkels zijn waardevol. Een professional bezoekt mensen met een kwetsbaar netwerk en brengt ze bij elkaar, zodat mensen in vergelijkbare situaties elkaar kunnen helpen.
 - Voor de opvang van (economische) daklozen organiseren we meer opvanglocaties en *housing first*. Een opvangsysteem van grote zalen met weinig privacy helpt mensen niet bij het kunnen herstellen van hun maatschappelijke leven. Met kleinschalige en eventueel tijdelijke woningbouw om de ergste nood te verlichten lukt dat wel.
 - Vanwege de woningnood zijn creatieve oplossingen nodig. We schrikken er niet voor terug om panden, zoals een oud hotel, op te kopen en om daar kamers voor bijvoorbeeld jongeren, die zorg nodig hebben, of oud-ggz patiënten in te maken. Omdat gemeenten nu renteloos geld kunnen lenen, is dit het moment om te investeren. De exploitatie gebeurt door de woningcorporatie en een hulpverleningsorganisatie doet de begeleiding. De investering verdient zichzelf terug.
 - Een goede relatie tussen de ggz en de sociale werkvoorziening is belangrijk. We zetten werk in als medicijn, zodat mensen door kunnen stromen van de Wmo-dagbesteding naar de arbeidsmatige dagbesteding (zie ook hoofdstuk **Werk en inkomen**, pagina 23).
 - We richten een taskforce ouderenhuisvesting op. Deze inventariseert, waar de knelpunten zitten, waar ouderen terecht kunnen met vragen en waar ze hulp kunnen krijgen.

Mantelzorg

Onze samenleving kan niet zonder al die mensen die mantelzorg verlenen. Van groot naar klein en van er 24/7 voor iemand zijn tot af en toe een boodschap doen voor de buurman. Al die vormen van mantelzorg zijn onmisbaar voor de mensen die worden geholpen én voor ons als samenleving. Mensen steken vaak al hun energie, liefde en passie in hun zorg, maar tegelijkertijd kan intensieve mantelzorg ongelooflijk zwaar zijn. Daarom willen we hen ontlasten.

Onze keuzes

- We faciliteren lotgenotencontacten.
- We onderzoeken welke mantelzorgers extra ondersteuning nodig hebben en organiseren die dan ook. Bijvoorbeeld met een concept zoals autismevriendelijke gemeenten.
- We maken respijtzorg mogelijk door in gezinshuizen standaard een aantal logeerkamers leeg te laten staan. Deze worden alleen gebruikt als er acute respijtzorg nodig is, zodat er direct plek is. Dit is cruciaal om het vol te kunnen houden. We maken hierover afspraken met het zorgkantoor.
- De logeerkamers in gezinshuizen gebruiken we ook voor jongeren, waar het thuis af en toe mis gaat. Zo creëren we rust en kan iedereen het weer een poosje aan.
- We zetten in op laagdrempelige opvoedondersteuning met steungezinnen, pleeggezinnen, gezinshuizen en pleeghuizen.
- Pleegouders zijn goud waard. We ondersteunen hen als dat nodig is en voorkomen zo dat pleegouders uitvalen. Zowel voor de ouders als voor de pleegkinderen is uitval namelijk verschrikkelijk.
- We richten 'zorgbureaus voor ouderen' in om mensen te helpen bij het vinden van de weg in ons ingewikkelde zorgsysteem. Ouderen kunnen hier terecht met al hun vragen: van financiën tot zorg, en van huisvesting tot de aanschaf van hulpmiddelen. Als mensen zelf niet meer de deur uit kunnen, zijn huisbezoeken de standaard.³

³ Alternatieve formulering consultatiebureaus voor ouderen

Sociaaleconomische verschillen: kans op een gezond leven voor iedereen

Het is onverteerbaar, dat in Nederland de sociaaleconomische ongelijkheid leidt tot grote verschillen in levensverwachting en de mate, waarin we gezond oud kunnen worden. De hoogste inkomens leven in ons land gemiddeld 7,5 jaar langer dan de laagste inkomens, terwijl het verschil in het aantal gezonde levensjaren ruim 18 jaar is. Dat zijn cijfers om stil van te worden. Wie in armoede leeft, is vaker ongezond en kinderen, die in armoede opgroeien, hebben vaker een ongezonde levensstijl. Dat moet anders. Om te beginnen in onze gemeente.

Het begint bij een gezond leef- en eetpatroon. Juist voor mensen met een smalle beurs is gezond eten niet te betalen, en is overgewicht bij kinderen, die in armoede opgroeien, een groot probleem. De aandacht voor preventie in de jeugdgezondheidszorg en jeugdzorg verschilt per gemeente en regio. Hoewel de GGD hier een belangrijke regionale rol in heeft, heeft de ene gemeente een veel meer op preventie gericht beleid dan de andere gemeente. Door in onze gemeente vol op preventie in te zetten en door op hele jonge leeftijd extra in deze kinderen (en hun ouders) te investeren, valt er een enorme gezondheidswinst voor deze groep kwetsbare kinderen te halen.

Het (preventief) tegengaan van roken, alcoholgebruik en overgewicht door gezonde voeding en meer bewegen zijn belangrijk. Maar activiteiten die de gezondheid moeten bevorderen gaan vaak gepaard met vingerwijzen en worden veelal op de verkeerde plek georganiseerd: bijvoorbeeld, waar het sociale wijkteam zit in plaats van bij de bingo of klaverjaskroep. Het is beter om mensen positief te benaderen en voor een plek te kiezen waar de doelgroep al is.

Het is essentieel dat mensen de hulp krijgen die nodig is. Alleen is ons zorgstelsel zeer ingewikkeld ingericht. Daarom moeten mensen met complexe ziektes of mensen in een kwetsbare positie gebruik kunnen maken van een casemanager. Een casemanager is een soort levensmanager. Dat hoeft niet iemand te zijn, die er altijd is, maar wel iemand, die ervoor zorgt dat patiënten niet zelf door alle verschillende systemen van de Zvw, Wmo en Wlz hun weg moeten vinden. De rol van casemanager zou bijvoorbeeld opgepakt kunnen worden door de praktijkondersteuner in een huisartsenpraktijk, in de wijkteams of door de individuele cliëntenondersteuner.⁴

Onze keuzes

- Welzijn, preventie en gezondheid staan voorop. Voorkomen is altijd beter dan genezen. We willen zorgen voor gezondere en gelukkigere levens en zetten daarom in op gezondheid, welzijn en preventie. Uiteindelijk leidt deze preventieve aanpak ook tot minder dure zorg.
- Sociaaleconomische gezondheidsverschillen zijn niet acceptabel. In samenwerking met zorgverzekeraars pakken we die verschillen aan. We hebben daar gezamenlijke belangen én mogelijkheden.

⁴ Zie www.smd.nu/diensten/praktijkondersteuners-jeugd-werken-preventief/

-
- De aanpak van sociaaleconomische gezondheidsverschillen met preventieve activiteiten levert op termijn besparingen op. Het rendement investeren we weer in de wijk/het dorp.
 - Via basisvoorzieningen voor alle kinderen van 0 tot 12 jaar (kindcentra) houden we niet alleen de gezondheid van kinderen in de gaten, maar leren we kinderen en hun ouders gezonde leefregels, zoals water drinken, gezonde voeding, tandenpoetsen, taalontwikkeling. Hier kunnen de kinderen ook worden getest op hun gehoor en zicht, en worden de inenting gegeven. In deze kindcentra worden achterstanden vroegtijdig gesignaleerd en kan als dat nodig is zo vroeg mogelijk extra ondersteuning geboden worden.
 - We zorgen voor voldoende speeltuinen en speelplekken, waar kinderen kunnen bewegen en spelen.
 - We zorgen voor watertappunten op alle schoolpleinen, speeltuinen en sportclubs.
 - We passen de richtlijnen van de 'Rookvrije generatie' toe.
 - In het basisonderwijs en in het voortgezet onderwijs stimuleren we de aandacht voor gezondheid, gezonde voeding, sport en bewegen. Dit doen we bijvoorbeeld via de schoolkantine met fruit (zie ook hoofdstuk **Onderwijs**, pagina 83).
 - In het voortgezet onderwijs blijven we voorlichten over de gevaren van (synthetische) drugs. Waar nodig bieden we begeleiding om te voorkomen dat incidenteel gebruik leidt tot een verslaving.
 - Het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren is in onze gemeente al jaren te hoog. We kijken niet weg, adresseren het probleem en pakken het aan in samenwerking met scholen, welzijnswerkers en politie.
 - In onze gemeente verbieden we de verkoop van lachgas via de APV en we lichten jongeren voor over de schadelijke effecten van deze drugs.
 - Met de supermarkten in onze gemeente maken we afspraken over hoe de producten in de schappen staan. Gezonde producten liggen op ooghoogte, terwijl de ongezonde opties laag in de schappen worden geplaatst.
 - We zorgen voor een strengere handhaving van het verbod op de verkoop van pillen en drank aan minderjarigen in onze gemeente.

VN-verdrag Handicap - rechten van mensen met een beperking

Dit verdrag gaat om toegankelijkheid in de breedste zin van het woord. Onze gemeente past dit verdrag onverkort toe. De maatregelen voor toegang tot scholing en werk staan in het hoofdstuk **Werk en inkomen** (zie pagina 23).

Onze keuzes

- Onze gemeentelijke websites zijn voldoende toegankelijk voor mensen met beperkingen, ook voor mensen met een zintuigelijke beperking. Wanneer dat niet het geval is, verbeteren we dat zo snel mogelijk.
- In de vervoersregio maken we ons er hard voor dat het openbaar vervoer, zoals de stads- en streekbus, toegankelijk voor mensen met een beperking is. Dat geldt ook voor alternatieve vormen van openbaar vervoer, zoals de buurtbussen. Voor ons is het niet acceptabel, dat rolstoelgebruikers niet met de buurtbus mee mogen rijden. Dit staat haaks op de uitgangspunten van het VN-verdrag Handicap.
- Bij de inrichting van de openbare ruimte, de terrassen en openbare gebouwen houden we met een goede inrichting en voldoende faciliteiten rekening met mensen met een beperking.⁵
- We richten een panel van ervaringsdeskundigen op met het verzoek jaarlijks verslag te doen van verbeteringen en problemen met betrekking tot toegankelijkheid.

Voorzieningen in en bereikbaarheid van de dorpen

Op het platteland wonen veel ouderen en mensen die zorg nodig hebben. Maar juist in de dorpen dreigen voorzieningen te sluiten en staat de bereikbaarheid door het verdwijnen van het openbaar vervoer onder druk. Dat gaan we tegen.

Onze keuzes

- We willen voorkomen dat er elk uur een busje van een andere zorgaanbieder voor de deur staat. Daarom clusteren we het aanbod en stimuleren we kleinschalige woon-zorginitiatieven.
- Juist in onze vergrijzende plattelandsgemeente zijn gezondheidsvoorzieningen essentieel. We zorgen ervoor dat er vanuit de verschillende zorgdisciplines altijd een zorgverlener minimaal een aantal uur per week aanwezig is in de gemeente.

⁵ Zie www.vng.nl/artikelen/breda-werkt-aan-nog-meer-toegankelijkheid-in-de-stad

-
- We houden centrale ontmoetingsplekken in stand, hoe moeilijk dat ook is. Zo voorkomen dat de sociaal-maatschappelijke infrastructuur verder verschaalt.⁶
 - We houden het platteland levendig en houden de kleine sterke gemeenschappen in stand. Daarom kijken we hoe we op een andere manier met beschikbare ruimtes om kunnen gaan en hoe dit bijdraagt aan een sterke sociale infrastructuur en leefbaarheid.
 - Het regionale ziekenhuis blijft.
 - De aanrijtijden voor ambulances en brandweer zijn voor alle uithoeken niet meer dan 15 minuten.
 - Het openbaar vervoer is juist op het platteland belangrijk. Om het ov overeind te houden is alleen het uitgangspunt hoe intensief er gebruik wordt gemaakt van bepaalde lijnen niet voldoende. We stellen daarom budget beschikbaar voor alternatieve vormen van vervoer.
 - Buurtbussen zijn alleen een alternatief als deze ook toegankelijk zijn voor rolstoelen en/of andere hulpmiddelen.
 - Experimenten met mobiliteitspunten waarin je een deelauto, -scooter of -fiets kan gebruiken, die in de kerren bij de bushalte staan, juichen we toe. Dit zijn nieuwe vormen van flexibel ov, waarbij we wel waken voor betaalbaarheid.

Goede voorbeelden

Afdeling vangnet in Zaanstad

Komen de wijk- en jeugdteams er niet meer uit? Dan is in de gemeente Zaanstad het vangnetteam aan zet. Dit team draagt vanuit de leefwereld van kwetsbare mensen oplossingen aan. Ook als deze nu niet passen in de regels. Na analyse adviseert het team de andere gemeentelijke afdelingen wat er nodig is en past de werkprocessen waar nodig aan. Er wordt maatwerk geboden en zo ontstaat er een adequaat vangnet voor de meest kwetsbare huishoudens.

Meer informatie: www.hetccv.nl/onderwerpen/buurtinstrument-personen-met-verward-gedrag/de-praktijk/vangnet-zaanstad/

⁶ www.ontmoetingsclusters.nl

Walhallab

Aan de slag met het maken van mooie dingen – een drone bouwen, een schilderij maken of een auto ontwerpen – dat kan bij Walhallab, een creatieve leer- en werkplaats voor kinderen en jongeren. Terwijl de jongeren bezig zijn, worden ze gezien door de jongerenwerkers. Wil een jongere over zijn problemen praten, dan biedt de jongerenwerker een luisterend oor, maar niemand wordt verplicht zijn of haar verhaal te vertellen. Het initiatief startte in Zutphen, maar ondertussen is er ook een Walhallab in Utrecht. Voorwaarde voor jongeren om bij Walhallab aan de slag te gaan is dat ze nog op school zitten of van plan zijn er weer heen te gaan. Het Walhallab wordt vanuit de voorliggende voorzieningen gefinancierd.

Meer informatie: www.walhallab.nl/wat-doen-we/

www.destentor.nl/zutphen/thuiszitter-wiebe-15-via-walhallab-zutphen-terug-naar-school-a46d49c6/

Individuele daklozenopvang leidt tot perspectief

Toen de coronacrisis in maart 2020 uitbrak, moest er snel een oplossing gevonden worden voor de opvang van daklozen. Het devies was om zoveel mogelijk thuis te blijven, dus de nachtopvang werd uitgebreid tot 24-uurs opvang en er werden alternatieve slaapplaatsen gezocht om de 1,5 meter afstand te kunnen houden.

In Groningen kregen alle daklozen die gebruik maakten van de opvang een eigen kamer. Om iedereen een plek te kunnen bieden, werd een deel van de daklozen opgevangen in hotels. De eigen kamer en 24-uursopvang gaf daklozen de rust – zeker zijn van een maaltijd, een fijn bed en een dak boven het hoofd – en privacy die nodig is om het leven weer op orde te krijgen. Een groot deel van de daklozen heeft er in deze periode voor gekozen een hulpverleningstraject te starten. Kortom, individuele opvang biedt rust en perspectief om te werken aan een betere toekomst.

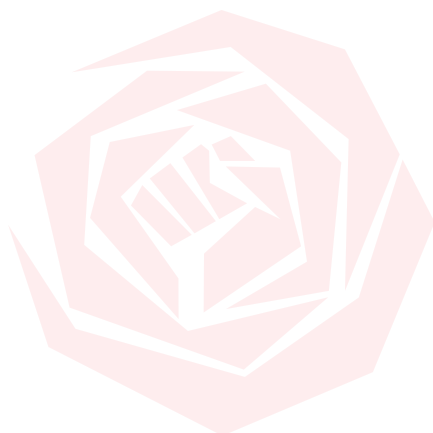
Meer informatie: www.hetkoplant.nl/2020/06/12/dak-en-thuislozen-tijdens-corona-een-eigen-kamer-in-nachtopvang-of-hotel/

www.dvhn.nl/incoming/Daklozen-blijven-nog-logeren-in-hotel-nu-verspreid-over-stad-Groningen-25751968.html

Zaanstad autismevriendelijke Gemeente

Op initiatief van de PvdA-fractie is Zaanstad een autismevriendelijke gemeente. Ruim 1% van de bevolking heeft een vorm van autisme en nog eens 5% vertoont duidelijke gedragstreken van autisme. De gemeente is met de doelgroep en hun naasten in gesprek gegaan over de benodigde levenslange ondersteuning op het gebied van werk, zorg, onderwijs en wonen, om zo te komen tot een autismevriendelijke gemeente.

Meer informatie: www.pvdazaanstreek.nl/nieuws/nieuwszaanstad/769-hoe-kan-zaanstad-autismevriendelijker-worden-gemaakt
www.lokaalbestuur.nl/lokaal—bestuur/artikel/t/zaanstad—sociaal—meer—dan—holle—retoriek/bron/nieuwsbrief

Armoede en schulden

Nederland is een rijk land, maar de verschillen tussen arm en rijk worden wel steeds groter. Voor de PvdA is dat onaanvaardbaar: schulden en armoede staan volwaardig meedoen in de samenleving in de weg en kinderen, die opgroeien in armoede, staan meteen op achterstand. Armoede tast je gevoel van vrijheid en bestaanszekerheid aan, terwijl juist die verworvenheden het fundament van onze samenleving zijn, waarin iedereen een gelijke kans heeft.

Een samenleving met kansengelijkheid is nu nog ver weg. Inmiddels groeit één op de negen kinderen in Nederland op in armoede. Door de coronacrisis zal dit aantal alleen maar toenemen. Kinderen uit arme gezinnen hebben een moeilijker start, kunnen vaak niet meedoen met sport, niet naar verjaardagsfeestjes gaan, en niet meepraten over de vakantie-reizen. Ze zijn vaak niet trots op zichzelf en groeien vaker op in een onveilige situatie. We willen dat kinderen in armoede een eerlijke start kunnen maken.

Ook in onze gemeente balanceren veel mensen op het randje van bestaanszekerheid. In 2020 waren er 1,3 miljoen huishoudens met schulden. Hiervan heeft 40% problematische schulden. De verwachting is dat dit door de coronacrisis zal stijgen naar 1,5 à 2,4 miljoen huishoudens. Met een onzeker inkomen, snel stijgende huren en duurdere boodschappen liggen betalingsproblemen en schulden op de loer. Er hoeft maar iets te gebeuren of mensen vallen over het randje en komen in de greep van een systeem, dat niet jouw belang, maar dat van de schuldeiser vooropstelt. Ook de lokale overheid doet daar helaas aan mee. We willen dat dit stopt: mensen die in armoede en met schulden leven, verdienen vertrouwen en perspectief op een beter leven.¹

¹ Dit is de verwachting van oktober 2020. Ten tijde van de gemeenteraadsverkiezingen zijn deze cijfers anders.

Daarom willen we schulden oplossen voor ze leiden tot veel sociale ellende en onnodig hoge kosten. Het hebben van schulden en een leven in armoede heeft impact op je welzijn, op het vertrouwen in de toekomst, en het gevoel dat je er mag zijn en dat je er toe doet. In een dergelijke situatie waarin je je machteloos en hulpeloos voelt maakt een benadering vanuit begrip in plaats van wantrouwen een wereld van verschil.

De gemeente deelt daarom geen straf meer uit voor pech, maar biedt kansen en perspectief voor mensen. Daar worden we allemaal beter van, individueel en als samenleving. Dat betekent dat we hulpverlening willen die er op gericht is om de mensen te helpen en niet om hen 'aan te pakken'. Goede schuldhulpverlening en een ruimhartig minima- en armoedebeleid moeten ervoor zorgen, dat mensen weer mee gaan doen.

Vroegsignalering en preventie zijn daarbij belangrijk. Daar ligt de sleutelrol voor de gemeente. Onze dienstverlening houdt hier rekening mee. 70% van de huishoudens die in de problemen zit, is niet zichtbaar. Door dicht bij onze inwoners te staan en te weten wat zij nodig hebben daar, kunnen we hier lokaal verandering in brengen. Met een goede lokale aanpak van het bestrijden van de effecten van armoede zorgen we er bovendien voor dat onze inwoners elkaar kunnen blijven ontmoeten, op het schoolplein, bij de sportvelden en op de markt.

De tijd van wegstijgen is echt voorbij.

Vroegsignalering

Onze keuzes

- We vinden dat samenwerking en vroegsignalering in onze gemeente noodzakelijk zijn. Vanaf 1 januari 2021 is vroegsignalering ook een wettelijke taak.
- We willen voorkomen dat schulden ontstaan doordat mensen te lang wachten om hulp te zoeken. Schaamte en de hoop op betere tijden spelen hierbij vaak een rol. Bij de vroegsignalering en in onze schuldhulpverlening hebben we daar aandacht voor.
- Voor vroegsignalering is het belangrijk dat de gemeente alle informatie over schulden en betalingsachterstanden benut. We sluiten hiervoor een convenant met instellingen en organisaties als de woningcorporatie, energieleveranciers en zorgverzekeraars, zodat ze achterstanden bij de gemeente vroegtijdig kunnen melden en we op tijd kunnen ingrijpen.²
- We kiezen bij de aanpak van schuldenproblematiek en vroegsignalering altijd voor persoonlijk contact met inwoners.

² Daarbij rekening houdende met de privacywetgeving.

Schuldhulpverlening

Onze keuzes

- Onze schuldhulpverlening en minimabeleid is gebaseerd op preventie en vroegsignalering. We zetten alles op alles om te voorkomen dat schulden zo hoog worden, dat ze niet meer te overzien zijn.
- We vinden dat het hebben van schulden geen kwestie van ‘eigen schuld’ is. De oorzaken voor schulden kunnen heel divers zijn. Belangrijke levensgebeurtenissen, zoals een echtscheiding, het verlies van je partner, de overgang in een levensfase, minder inkomen door het verlies van je baan of een mager pensioen, spelen vaak een rol. Net als rekeningen die door een hoge zorgverzekering, energielasten en hoge huren blijven liggen. We zijn alert op deze momenten, die meer risico op het ontstaan van schulden met zich mee brengen, en kunnen tijdig ingrijpen als het mis dreigt te gaan.
- We gebruiken bij onze schuldhulpverlening en vroegsignalering ook de basisregistratie personen (BRP).
- Onze gemeente smeedt binnen en buiten het gemeentehuis coalities met de woningcorporatie, werkgevers, energiebedrijven en zorgverzekeringen.
- Voor ons staat het doel van inkomensondersteuning voorop. Dat doel is breder dan alleen geld voor de huur en boodschappen: als we met inkomensondersteuning kunnen voorkomen, dat kinderen uit huis moeten worden geplaatst, is dat goed. Sterker, op die manier voorkomen we veel menselijk leed en kunnen we als gemeente waarschijnlijk jeugdzorgkosten besparen.

Overheid als veroorzaker

Onze keuzes

- De PvdA vindt, dat onze gemeente als schuldeiser naast de mensen moet gaan staan en moet meekijken naar oplossingen, die haalbaar zijn. Dat betekent dat de beslagvrije voet altijd wordt gerespecteerd en gehanteerd.
- We erkennen dat de (lokale) overheid mede veroorzaker van torenhoge schulden (door toeslagen terug te vorderen en het stapelen van boete op boete) kan zijn. We wijzen dit af en laten ons leiden door het idee van wat heeft een mens nodig om te kunnen leven.
- Om overzicht te creëren, problemen eerder te signaleren en hulp te kunnen bieden pleit de PvdA landelijk voor één rijksincassodienst. Deze dienst voert alle publieke incasso's uit voor de belastingdienst, het UWV,

het CAK, de waterschappen en gemeenten. We maken ons hier lokaal ook hard voor en we willen bovendien één betaalmoment voor uitkeringen, toeslagen en voorzieningen, zodat mensen op één dag voldoende binnen krijgen om de vaste lasten te kunnen betalen.

De overheid als oplosser van problemen

Onze keuzes

- De PvdA pleit landelijk voor een verhoging van het minimumloon en het sociaal minimum. Dat is nodig om armoede en schulden zoveel mogelijk te voorkomen. Lokaal gaan we voor onze minimaregelingen uit van 120%/130% van het sociaal minimum.³
- We stellen de mens centraal. Hiervoor is het nodig dat we door schotten heen werken en we handelen vanuit de vraag waar we mensen het meeste mee helpen.
- We voorkomen een armoedeval zodat mensen die vanuit een uitkering weer aan het werk gaan, er financieel niet op achteruitgaan. Om mensen te stimuleren weer aan het werk te gaan, is er altijd een terugvaloptie naar de vorige situatie en beperken we het financiële risico.
- We voeren een schuldenpauze in, zodat mensen in de problemen weer lucht krijgen en de stapels met rekeningen, aanmaningen en incassokosten niet nog verder zien groeien.⁴
- We kiezen voor snellere schuldhulpverlening en verkorten de duur van de schuldhulptrajecten. Trage schuldeisers moeten gedwongen worden mee te werken binnen redelijke termijnen.
- We doen meer dan alleen de minimale ondersteuning. Waar nodig kopen we de schulden af en verstrekken we saneringskredieten. De terugbetalingstermijnen beperken we tot [...] jaar om mensen sneller perspectief te bieden.⁵
- In onze gemeente krijgen mensen recht op een aflospauze van twee maanden per jaar.
- Jongeren met problematische schulden krijgen de kans om in ruil voor werk en scholing kwijtschelding te krijgen.

³ Ons ideaal is 130%, maar in veel gemeenten is 120% maximaal haalbaar. In het kader van onze wensen staat in de rest van het document overal 130%.

⁴ Er zijn verschillende vormen van schuldenpauzes. Bijvoorbeeld een pauze in het afbetalen van boetes, maar er kan ook mee bedoeld worden dat iemand die aan het aflossen is daar tijdelijk een adempauze van kan krijgen. Zie www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5009551/adempauze-noodstopprocedure-afbetalen-schulden-financien-sander en www.nos.nl/artikel/2319618-kamer-wil-adempauze-voor-mensen-met-schulden.html.

⁵ Benoem hier een concrete termijn. In Deventer is dit bijvoorbeeld drie jaar, in andere gemeenten anderhalf.

-
- De macht van incassobureaus, deurwaarders en bewindvoerders willen we inperken. In onze gemeente gaan we kijken hoe we het doorverkopen van schulden kunnen verbieden. Onze wens is dat er per gezin nog maar een deurwaarder komt.
 - We willen bescherming dichterbij de gemeente halen. Daarom nemen we de regie, werken we alleen samen met lokale bewindvoerders, en worden er strenge eisen gesteld aan mensen die zich als bewindvoerder in onze gemeente willen vestigen. Doordat lokale bewindvoerders beter bereikbaar zijn kunnen we samen sneller aan oplossingen werken. Bij problematische schulden moeten bewindvoerders bijdragen aan het oplossen van financiële problemen.
 - We willen budgetondersteuners inzetten om te voorkomen dat er altijd bewindvoerders ingezet moeten worden.
 - We maken afspraken met de rechtbank, zodat mensen op de juiste plek terechtkomen en niet automatisch worden doorverwezen naar bewindvoering. Als mensen een licht regime aankunnen, moet je ze niet in een zwaar regime duwen.
 - Het verdienmodel van kredietverstrekkers pakken we aan. We willen dat schulden sneller gesaneerd kunnen worden, meer mensen voor schuldhulpverlening en schuldsanering in aanmerking komen en dat schuldeisers gedwongen kunnen worden mee te werken aan een akkoord. We willen de duur van de schuldtrajecten verkorten en geven mensen recht op een aflospauze.
 - Jongeren met problematische schulden worden geholpen hun leven weer op de rit te krijgen. De gemeente neemt hun schulden over en begeleidt deze jongeren naar werk en/of scholing.
 - Gemeenten mogen ervoor kiezen om bij meer mensen de gemeentelijke belastingen kwijt te schelden door de inkomens- en/of vermogensgrenzen te verhogen. We maken gebruik van deze mogelijkheid in de landelijke wetgeving.
 - We beginnen al op jonge leeftijd met goede financiële educatie. Een schuld op jonge leeftijd kan de rest van je leven verpesten.
 - We willen de omslag maken van schuld bemiddelen naar saneringskredieten. De tijd, die hiermee gemoeid is, maken we variabel. Voor iemand, die pech heeft gehad, is anderhalf jaar leven vanuit de beslagvrije voet wel genoeg, terwijl iemand, die hulp nodig heeft bij het leren budgetteren, het beste voor een langere periode een budgetcoach kan gebruiken. Ook hier passen we maatwerk toe.

Actieve en positieve benadering

Schulden zijn een bedreiging voor de bestaanszekerheid van mensen en vaak de oorzaak van langdurige ziekte en uitval door stress, geestelijke problemen en andere aan schuld gerelateerde problematiek. Als iemand diep in de schulden zit, kan je het wel hebben over een baan, maar op dat moment zijn een dak boven het hoofd houden en boodschappen kunnen doen belangrijker. Daarom pakken we de problemen integraal aan, nemen we eerst de meest urgente problemen weg en bieden we perspectief.

Onze keuzes

- In onze gemeente is de dienstverlening stress-sensitief en houden we er rekening mee, dat leven in armoede en met schulden mensen kwetsbaar en onzeker maakt. We gebruiken begrijpelijke taal en benaderen mensen met (het risico op) schulden actief.
- Als de armoede in economisch zware tijden, zoals met corona, toeneemt, moet de gemeente extra inzet plegen om mensen, die risico lopen om hun inkomen te verliezen en/of in armoede te raken, vroegtijdig te bereiken. Daarom benaderen we mensen met een bijstandsuitkering al actief. Dit doen we nu ook met alle mensen, die eerder bij de gemeente een Tozo-aanvraag hebben gedaan. We vragen dan hoe het gaat en bieden als dat nodig is ondersteuning.
- We willen voorkomen dat veel mensen door de coronacrisis in de schulden komen. Daarvoor moeten we in kaart brengen om wie het gaat: zzp'ers, ondernemers, mensen met jonge kinderen en mensen, die al jarenlang het inkomen uit verschillende banen moeten stapelen.
- Fraude in de bijstand komt relatief weinig voor. De cijfers laten zien dat het om een kleine groep gaat. Toch is het beleid er onevenredig op gericht om vermeende fraude op te sporen en zijn goedwillende mensen te vaak slachtoffer van een hardvochtige aanpak. De balans is zoek. Het uitgangspunt van ons gemeentelijk beleid moet vertrouwen zijn. Overtredingen pak je aan als je ze ontdekt.
- We vinden dat mantelzorgers waardering verdienen. Om te kunnen mantelzorgen is het vaak noodzakelijk om minder te gaan werken. Daardoor zijn mantelzorgers veelal aangewezen op minimaregelingen. We passen deze regelingen ruimhartig toe.

Financiële coaching en begeleiding

Financiële problemen ontstaan vaak door onverwachte rekeningen en naheffingen. Denk bijvoorbeeld aan de jongere die voor het eerst zelfstandig woont en wordt overvallen door de waterschapsbelasting, of aan iemand die net zijn baan verloren heeft en een naheffing over zijn inkomstenbelasting krijgt. Financiële coaching kan dan helpen.

Onze keuzes

- Onze gemeente biedt onze inwoners algemene financiële coaching aan. Samen lopen we alle contracten door (zoals energie, telefoon, internet en verzekeringen) en kijken we hoe het goedkoper kan. Wanneer er bijvoorbeeld geld kan worden bespaard door over te stappen naar een andere aanbieder, helpen we mensen met het maken van die overstap en beperken we de administratieve rompslomp.
- Bij onze algemene financiële coaching zetten we de voorzieningenwijzer in om samen de check te doen hoe je geld kan besparen en van welke voorzieningen je nog geen gebruik maakt.
- We zetten energicoaches in, die bewoners met kleine oplossingen helpen besparen op energiekosten (zie ook het hoofdstuk **Duurzaamheid**, pagina 69).
- We leiden mensen, die in de Participatiewet zitten, op tot energicoaches. Door dit als werkgelegenheidsproject te organiseren helpen we mensen om weer de eerste stappen te zetten op de arbeidsmarkt.
- We zetten wooncoaches in die (oudere) mensen helpen die anders willen gaan wonen.

De gemeentepolis voor minima

Veel mensen met weinig inkomen mijden zorg. Niet omdat ze geen zorg nodig hebben, maar uit angst voor de kosten. Denk aan het eigen risico en de kosten voor de tandarts. Naast dat mensen de zorg moeten krijgen die nodig is, levert zorgmijding op termijn juist extra kosten op. Daarom is een gemeentepolis belangrijk.

Onze keuzes

- Om ervoor te zorgen dat iedereen in onze gemeente goed verzekerd hebben we een ruime gemeentepolis voor alle mensen met een inkomen tot 130% van het sociaal minimum.

-
- Als we in onze gemeente geen zorgverzekeraar vinden, die een gemeentepolis wil aanbieden, vergoeden we kosten die buiten het basispakket vallen voor mensen met een inkomen tot 130% van het sociaal minimum. Op die manier kunnen bijvoorbeeld kinderen, die opgroeien in armoede, toch een beugel krijgen als dat nodig is.
 - Als we in onze gemeente geen zorgverzekeraar vinden, die een gemeentepolis wil aanbieden, komen we mensen met een inkomen tot 130% van het sociaal minimum tegemoet in de zorgkosten. Zo nemen we de problemen die hoge zorgkosten met zich meebrengen weg en voorkomen we dat mensen zorg gaan mijden.
 - Minima krijgen een tegemoetkoming in de eigen bijdrage van de Wmo.

Minimapassen, stadspassen en meedoeregelingen

Onze keuzes

- Onze gemeente heeft een minimapas voor iedereen met een inkomen tot 130% van het sociaal minimum.
- We stellen de stadspas/regiopas gratis ter beschikking aan mensen met een inkomen tot 130% van het sociaal minimum.
- Met de langdurigheidstoelage helpen we mensen die ten minste drie jaar op het sociaal minimum zitten. Deze individuele inkomensloosheid is minimaal €400 [...] voor alleenstaanden en €500 [...] voor mensen in een meerpersoonshuishouden.
- Het openbaar vervoer is in onze gemeente gratis voor minima.

Samenwerking met de woningcorporatie

Onze keuzes

- Vroegtijdige signalering begint met checkmomenten om te kijken of mensen al schulden hebben. Daarom spreken we met de woningcorporatie af, dat elke nieuwe huurder een financieel checkgesprek krijgt. Hierbij wordt onder andere gekeken of de nieuwe huurder gebruik maakt van alle voorzieningen, waar hij of zij recht op heeft, en of er nog schulden zijn uit een vorige situatie.
- Jongeren, die voor het eerst zelfstandig gaan wonen, krijgen een financieel checkmoment om de bewustwording over wat ze financieel te wachten staat te vergroten.

-
- De financiële checkgesprekken met nieuwe huurders nemen we in de prestatieafspraken met de woningcorporatie op.
 - Met de woningcorporatie spreken we af, dat zij huurders met twee maanden huurachterstand bij het sociale wijkteam en/of de gemeentelijke schuldhulpverlening aanmelden.
 - Met de woningcorporatie spreken we af dat er geen huissettingen (of andere drastische acties) plaatsvinden tot de hulpverlening van huurders op orde is.
 - Met de woningcorporatie spreken we af dat er geen huissettingen plaatsvinden bij mensen, die schuldhulp aanvaarden. Hiermee voorkomen we verdere financiële en emotionele schade.
 - Voor minima, die te hoge woonlasten hebben en meer dan 33% van hun besteedbaar inkomen aan woonlasten kwijt zijn, richten we het woonlastencompensatiefonds op.⁶ Dit fonds kan ook worden ingezet als de kosten van de verduurzaming van een woning niet voldoende gecompenseerd worden door lagere energielasten.

Alle kinderen doen mee

Het is onacceptabel, dat één op de negen kinderen in Nederland in armoede leeft en opgroeit. Veel van deze kinderen groeien op in een eenoudergezin. Ouders, die langdurig te weinig inkomen en te veel schulden hebben, lijden onder stress, voelen zich psychisch steeds minder goed en worden onzeker over hun rol als opvoeder. Armoede is van grote invloed op de opvoeding en op hoe ouders het ouderschap ervaren.

Kinderen die opgroeien in armoede hebben van meet af aan een slechtere start in het leven. Voor de PvdA is dat onaanvaardbaar en vinden we dat ieder kind mee moet kunnen doen en dat ieder kind een eerlijke kans verdient. Sinds 2017 zijn er daarom ook de Klijnsmagelden die specifiek bedoeld zijn voor activiteiten voor kinderen die in armoede opgroeien. Ook zij doen in onze gemeente mee!

Onze keuzes

- Kinderen die in armoede opgroeien krijgen een gratis lidmaatschap van de sportvereniging, de bibliotheek en culturele instellingen als de muziek- en toneelschool. Daarvoor werken we nauw samen met het jeugdsport- en het cultuurfonds.
- We vergoeden de schoolkosten voor kinderen als de 'vrijwillige' ouderbijdrage een sta-in-de-weg is (zie het hoofdstuk **Onderwijs**, pagina 83).

⁶ Zie www.sbo-tilburg.nl/images/Artikelen/Convenant%20wonen%202020-2025%20samenvatting.pdf

-
- We nemen de belemmeringen weg voor kinderen, die in armoede opgroeien, om aan alle schoolactiviteiten mee te doen. Als daar een laptop en/of fiets voor nodig is, dan worden deze verstrekt.
 - Voor kinderen, die in armoede opgroeien en extra hulp nodig hebben, regelen we huiswerkbegeleiding.
 - In de week voor Sinterklaas krijgen alle kinderen, waarvan de ouders gebruik maken van de schuldhulpverlening en/of een inkomen tot 130% van het sociaal minimum hebben, een Sinterklaasbon van €100.
 - We werken samen met bijvoorbeeld Stichting Leergeld, Stichting Jarige Job, het Armoedefonds, het Jeugdsportfonds, de Kinderen van de voedselbank en Het Jeugdcultuurfonds om de effecten van opgroeien in armoede in onze gemeente te bestrijden.

Goede voorbeelden

Stress-sensitieve dienstverlening

Schulden en geldgebrek leiden tot stress, met alle mentale en fysieke gevolgen van dien. Mensen die door problematische schulden niet meer hun post open durven te maken, help je niet door als voorwaarde te stellen, dat ze eerst de administratie op orde moeten hebben voor ze hulpverlening ontvangen of door ze in een kille spreekkamer te zetten. Stress-sensitieve dienstverlening is wel een manier om deze mensen te helpen. De hulpverlener gaat naast de hulpvrager staan, in plaats van er tegenover of erboven. Op die manier neemt de hulpverleners de stress weg en wordt het probleem stapje voor stapje opgelost.

Meer informatie: www.radaradvies.nl/producten/stress-sensitieve-dienstverlening/ [socialforce.nl/wp-content/uploads/2019/05/SF-2019-stress-sensitief-werken.pdf](https://www.socialforce.nl/wp-content/uploads/2019/05/SF-2019-stress-sensitief-werken.pdf)

Maatwerk via de doorbraakmethode

Multiprobleemgezinnen hebben vaak te maken met te veel verschillende hulpverleners. De doorbraakmethode biedt een uitkomst voor deze gezinnen. Door soms de rek in de regels op te zoeken en een integrale aanpak wordt de regie van het gezin weer hersteld. Met het gezin worden passende en begrijpelijke doelen gesteld, waaraan in het eigen tempo wordt gewerkt.

Een voorbeeld: een vader heeft twee kinderen met een handicap. Zelf krijgt hij een bijstandsuitkering en zit in de schuldsanering. De kinderen gaan naar school in een naastgelegen dorp. Doordat de kinderen angstig zijn, brengt hij ze zelf met de auto weg. Omdat hij in een schuldregeling zit, zou hij de auto moeten verkopen en zouden de kinderen, ondanks de stress die dat oplevert, voortaan met het leerlingvervoer worden weggebracht.

Met de doorbraakmethode mag de vader zijn auto houden zodat hij zelf zijn kinderen weg kan brengen en daarmee de gezinsleden veel stress kan besparen. Bovendien scheelt dat geld, doordat de extra begeleiding op school niet meer nodig is.

Meer informatie: www.schuldenlab.nl/projecten/doorbraakmethode/
www.doorbraakmethode.nl/

Woonlastencompensatiefonds Tilburg

Voor huurders in de sociale sector die ondanks inkomensondersteuning toch moeite hebben de woonlasten te betalen, heeft Tilburg de woonlastencompensatie in het leven geroepen. De woonlastencompensatie is een tijdelijke tegemoetkoming in de woonlasten, die voor maximaal zes maanden kan worden uitgekeerd. Wanneer verhuizen naar een goedkopere woning de enige optie is, krijgt de huurder urgentie.

Meer informatie: www.contourdetwern.nl/media/document/008092_toelichting-aanvraagformulier-woonlastencompensatie.pdf
www.wonenbreburg.nl/ik-huur/huur-betalen/bijzondere-financi%C3%ABle-regelingen-tilburg/

Vroegsignaleringsaanpak Deventer

Als de brandweer een melding krijgt, dan gaan ze erop af. Hetzelfde zou moeten gelden voor gemeenten, die informatie krijgen over betalingsachterstanden en schulden. Die informatie verplicht tot handelen, vindt de gemeente Deventer. Alle informatie, die daar binnenkomt over schulden en betalingsachterstanden, wordt over elkaar heen gelegd in een zelfontwikkeld digitaal systeem, met daaronder de kaart van Deventer. Zo kan tot op het niveau van de voordeur (met inachtneming van de privacyregels) gezien worden waar er achterstanden zijn. Aan de hand van de kaart kan hulp toegespitst worden.

Meer informatie: www.deventer.nl/nieuwsberichten/deventer-nieuws/2020/6/12/

[meer-grip-op-schuldenproblematiek](#)

www.deventer.notubiz.nl/modules/8/Ontvangen%20van%20B%26W/582907

Participatiewebshop Emmen

Vrijwel alle gemeenten kennen participatie- en stimuleringsregelingen voor minima. Wie in Emmen daarvoor in aanmerking komt, krijgt een account in de participatiewebshop. Hierop staat een duidelijk overzicht van alle activiteiten en mogelijkheden die er geboden worden. Via de webshop kan het persoonlijke budget besteed worden, bijvoorbeeld aan het lidmaatschap van een sportvereniging, een dagje naar de dierentuin, muziekles en nog veel meer.

Meer informatie: www.participatiewebshop.emmen.nl

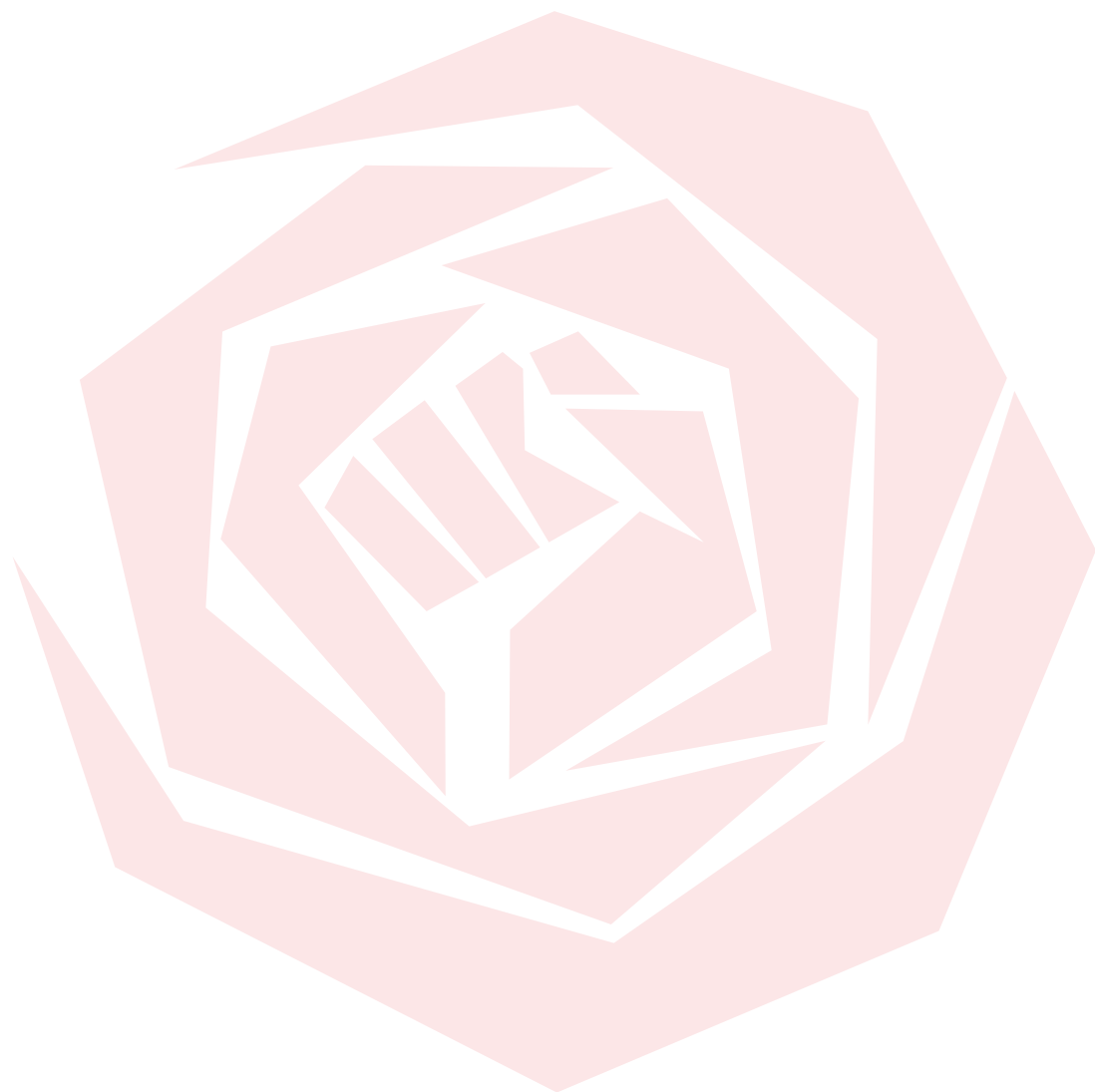
NewFuture voor jongeren met problematische schulden

NewFuture helpt jongeren tot 27 jaar met problematische schulden. Vrijwilligers van *MoneyFit* brengen de schulden in beeld, de consultants van de schulddienstverlening gaan in onderhandeling met de schuldeisers en de gemeente koopt de schulden af met een relatief laag rentepercentage. Daardoor heeft de jongere nog maar één schuldeiser: de gemeente. In drie jaar tijd wordt de schuld afbetaald en doordat er maar één schuldeiser is, geeft dat rust en kan de jongere zich samen met een coach op de toekomst richten. Ze pakken (weer) een studie of leer-werktraject op en/of vinden een baan. Cruciaal in dit gehele traject is het onderling samenwerken tussen de professionals en vrijwilligers en de consultants van het team Schulddienstverlening.

Meer informatie: www.platform31.nl/nieuws/newfuture-duurzame-financiele-zelfredzaamheid-voor-jongeren-met-schulden

www.newfuture-haarlem.nl/

Een vergelijkbaar project is te vinden op www.jongerenperspectieffonds.nl/

Het Juridisch Loket

Zeggenschap en juridische bijstand

Voor de PvdA is het belangrijk dat inwoners en overheid gelijkwaardig en vanuit vertrouwen met elkaar omgaan. Ook en misschien wel juist in het sociaal domein. Natuurlijk heeft de gemeente een andere rol dan de inwoner. Zo bepaalt de gemeente wie recht heeft op een uitkering, is de lokale overheid verantwoordelijk voor de uitbetaling en controleren gemeentelijke ambtenaren of er geen misbruik wordt gemaakt. En wanneer iemand via de Wmo een aanvraag voor huishoudelijke hulp doet, stelt de gemeente de hoeveelheid hulp vast.

Maar dat gemeente en inwoners een andere rol hebben, betekent niet dat er geen sprake moet zijn van een gelijkwaardige relatie. Uitkeringsgerechtigden en mensen met zorgvragen hebben recht op een menswaardige behandeling en een benadering vanuit vertrouwen. Daarbij is het belangrijk dat de belangenbehartiging op orde is en dat uitkeringsgerechtigden en cliënten in de Wmo of jeugdzorg collectief voor hun belangen op kunnen komen en zeggenschap hebben (naast het recht op de individuele cliëntenondersteuning in de Wmo). Of deze collectieve belangenbehartiging er wel of niet is, verschilt per gemeente. In de ene gemeente is het een taak van de cliënten- of Wmo-raad, terwijl uitkeringsgerechtigden en zorgcliënten bij de bureaus geen enkele inspraak hebben.

Dat kan niet meer. In onze gemeente/stad/dorp is de belangenbehartiging goed geregeld en worden onze inwoners met respect en vertrouwen behandeld.

Zeggenschap

Onze keuzes

- We versterken de zeggenschap van mensen in de bijstand.
- De belangenbehartiging van uitkeringsgerechtigden moet goed geregeld zijn. Hierover maken we afspraken en stellen we budget voor de ontwikkeling van een belangenbehartigingsorganisatie beschikbaar.
- Voor individuele belangenbehartiging geven we mensen rechten, die hun kansen vergroten. Nu is het zo, dat mensen pech hebben als zij jarenlang niets van de gemeente horen. Om dat te veranderen verankeren we het recht op het hebben van een gesprek met een jobcoach (consulent, -begeleider).
- We ontwikkelen voor uitkeringsgerechtigden dezelfde onafhankelijke cliëntenondersteuning, waar cliënten in de Wmo recht op hebben.
- Om de mogelijkheid van de onafhankelijke cliëntondersteuning meer onder de aandacht te brengen, neemt de gemeente dit standaard op in haar brieven.
- We maken serieus werk van inspraak en medezeggenschap van en door (zorg)cliënten in ons gemeentelijk beleid. We bieden hierop budget en scholingsmogelijkheden.
- Medewerkers van gemeentehuizen, banken, het CBR en andere noodzakelijke voorzieningen zijn in ons dorpshuis minimaal één dag aanwezig per week/maand.

Juridische bijstand

De rechtsstaat biedt zekerheid, beschermt minderheden tegen de meerderheid en zorgt voor gelijke behandeling van haar inwoners, arm of rijk. Dit is lokaal net zo belangrijk als nationaal. Iedereen moet over gelijke toegang tot de rechter kunnen beschikken. Dat mensen met een kleine portemonnee vaak maar gebrekkige juridische ondersteuning krijgen, staat hier haaks op. Daarom pleiten we voor uitbreiding van de individuele cliëntenondersteuning die we al kennen binnen de Wmo.

Onze keuzes

- We versterken de sociaal juridische dienstverlening in onze gemeente/wijk/dorp.
- We zorgen voor uitbreiding van de juridische dienstverlening via wijk/dorpssprekuren en gratis toegang.

-
- In onze gemeente zorgen we ervoor dat inwoners via de rechtswinkel/het juridisch loket/sociaal loket voldoende juridische bijstand kunnen krijgen als ze dit nodig hebben.

De gemeente als werk- en opdrachtgever

Onze gemeente is een van de grotere werkgevers in de arbeidsmarktregio. We vinden dat we een rolmodel horen te zijn voor andere werkgevers. Dat betekent dat de gemeente haar aandeel levert in het in dienst hebben van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en dat de gemeente geen diensten meer uitbesteedt aan de markt die ook met eigen personeel of via inbesteding kunnen worden gedaan.

Bovendien stoppen we de *race to the bottom* in de aanbestedingen en zien we als opdrachtgever toe op sociale aanbestedingen. Aanbestedingen alleen op prijs doen we in onze gemeente niet meer en bij elke aanbesteding zijn bestaanszekerheid, fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden en duurzaamheidseisen als uitgangspunt opgenomen.

Ook hier doen we het eerlijker en fatsoenlijker.

Onze keuzes

- Bij aanbestedingen/inkoop/subsidies sturen we via de voorwaarden en contracten aan op goed werkgeverschap.
- Bij al onze aanbestedingen zorgen we ervoor dat de arbeidsvoorwaarden en cao-afspraken worden gevolgd. Ook als er tijdens de contractperiode een nieuwe cao wordt afgesloten.
- Sociaal opdrachtgeverschap (bijvoorbeeld bij schoonmaak en groenonderhoud) nemen we op in het subsidiebeleid.
- Goed werkgeverschap begint in de eigen organisatie. We zorgen er daarom voor dat zo veel mogelijk mensen bij onze gemeente in vaste dienst komen: vast werk verdient immers de zekerheid van een vast contract.
- We creëren binnen het ambtelijk apparaat banen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dit leggen we ook als voorwaarde op aan de verbonden partijen en hun werkorganisaties.
- De gemeente neemt een voorbeeldfunctie in en laat zien dat het mogelijk is om met de juiste begeleiding mensen uit de banenafpraak aan te nemen en aan het werk te houden.
- We brengen samen met reguliere bedrijven in kaart welk deel van hun werk door medewerkers van de sociale werkvoorziening of mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt kan worden gedaan.

-
- Om te voorkomen dat alleen de mensen met de kleinste afstand tot de arbeidsmarkt worden aangenomen en de mensen met een grotere afstand niet, denken we niet in aantallen en rekenen we daar ook niet op af.
 - We vinden dat Social return on investment (SROI) een belangrijk uitgangspunt is en moet blijven. Soms hebben inkopers daar moeite mee. Daarom laten we arbeidsdeskundigen meekijken naar wat er kan in opdrachten en naar waar de kansen zitten als het bijvoorbeeld om leer-werkbanen gaat.
 - Ook bij inkoop en (grotere) subsidies vragen wij om SROI. Deze mogelijkheid is bij inkoop wettelijk verankerd, maar moet wel proportioneel zijn. Bij subsidies is er geen wettelijke grondslag. Daarom leggen wij SROI vast in onze algemene subsidieverordening.
 - SROI biedt meer mogelijkheden dan alleen mensen aan het werk krijgen. Voor bedrijven die alleen werk hebben voor academici en geen leerbanen kunnen ontwikkelen, kan dit een mogelijkheid zijn. Door bijvoorbeeld schuldhulpverlening, taallessen of opleidingen aan te bieden, kunnen zij toch bijdragen aan SROI. We ondersteunen dit, maar zijn ook alert op bedrijven, die wel mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst kunnen nemen, maar dat niet willen.
 - Voor zzp'ers hanteren we normale uurtarieven. Ook de stadsdichter, die een gedicht schrijft voor een feestelijke opening, heeft recht op een fatsoenlijke beloning. Dat is meer dan een bloemetje als dank.
 - Voor de culturele sector passen wij de Fair Practice Code toe.

Duurzaamheid

Een schone, duurzame en eerlijke koers is nodig. In de komende jaren zetten we in onze gemeente alles op alles om de nu al merkbare gevolgen van klimaatverandering, zoals extreme hitte, heftige regenbuien en langdurige droogte zo goed als mogelijk op te vangen. Een wereld met minder CO₂-uitstoot en een betere luchtkwaliteit, met geïsoleerde huizen, betaalbare energielasten en meer duurzame werkgelegenheid is naast een absolute noodzaak, vooral een prachtig en wenkend perspectief.

Het isoleren van oudere woningen, het bouwen van duurzame energie opwekkers en het aanpassen van het warmtenet: goedkoop is het allemaal niet en als de investering zich al terugbetaalt, is dat vaak pas na vele jaren. Duurzaamheid puur benaderen vanuit een kosten-batenanalyse is dus onverstandig. We willen koste wat kost voorkomen, dat de energietransitie de ongelijkheid en tweedeling vergroot. Nu zien we dat huishoudens met hoge inkomens hun huis met subsidies kunnen verduurzamen, terwijl gezinnen met lage inkomens in hun tochtige woning met hoge energielasten achterblijven.

Dat is oneerlijk en funest voor het draagvlak. Duurzaamheid en klimaat mogen nooit leiden tot een tweedeling tussen klimaatwinnaars en -verliezers. We willen dat iedereen mee kan doen en iedereen mee profiteert. Daarom maken we afspraken met woningcorporaties om hun sociale huurwoningen zo snel mogelijk energieneutraal te maken en helpen we mensen die het verduurzamen van hun woning niet zelf kunnen betalen.

We geloven daarbij in de kracht van het collectief en van de buurt. Daarom werken we wijk(dorps) gericht, leggen we op een slimme manier warmtenetten aan en zorgen we ervoor dat een groot gedeelte van de opbrengsten van de duurzame energieopwekking en warmtenetten terecht komt bij de lokale gemeenschap. Met energiecoaches, energieambassadeurs en energiecoöperaties heroveren we de zeggenschap en maken we het opwekken van onze energie weer tot wat het hoort te zijn: een nutsvoorziening van ons allemaal. Onze energietransitie zal eerlijk zijn.

Iedereen profiteert mee van de energietransitie

De energietransitie biedt volop kansen: voor schone lucht, betere huizen, betaalbare energielasten en meer werkgelegenheid. Maar om daar te komen zijn er investeringen nodig. In onze gemeente kiezen we ervoor om de kosten en de opbrengsten eerlijk te verdelen en voorkomen we dat de energietransitie de ongelijkheid vergroot. Samenwerken met onze inwoners is daarvoor essentieel. Voor het draagvlak én voor de betrokkenheid.

Onze keuzes

- We werken met energieambassadeurs. Dit zijn inwoners, die vooropgaan in het verduurzamen van hun huis. We gaan samen met hen de wijken/dorpen in om de burens te stimuleren ook te verduurzamen.
- We bouwen een woning om tot voorbeeldwoning om aan onze inwoners te kunnen laten zien wat de energietransitie inhoudt, welke voordelen verduurzaming kan bieden en welke kosten ermee gemoeid zijn.
- We organiseren voorlichtingscampagnes om het gebruik van warmtepompen en zonnepanelen te stimuleren.
- Wie zijn of haar huis wil verduurzamen, maar daar geen geld voor heeft, kan tegen gunstige voorwaarden een gemeentelijke subsidie/lening krijgen. We hebben hiervoor een verduurzamingsfonds.
- Voor particulieren die wel zonnepanelen willen aanschaffen, maar geen dak beschikbaar hebben, stellen we onder voorwaarden daken van publieke gebouwen beschikbaar.
- Om de verduurzaming van bestaande koopwoningen per buurt te financieren, maken we onder andere gebruik van de ESCo-constructie.¹ Hierbij worden afspraken over de te behalen energiebesparing gemaakt, zodat de risico's van de verduurzaming niet alleen bij inwoners komen te liggen.
- We kiezen voor een wijk/dorpsgerichte aanpak, brengen de verduurzamingsopgave op buurtniveau in kaart en bekijken op buurtniveau wat er bij wie moet gebeuren.

Een energiezuiniger leven

Onze keuzes

- Onze energiecoaches helpen huishoudens met lage inkomens om hun energielasten te verlagen. Met kleine ingrepen kunnen onze inwoners vaak al energie besparen.

¹ Zie www.rvo.nl/initiatieven/financieringsvoorbeelden/energy-service-company-esco

-
- De energiecoaches delen aan ieder huishouden met een inkomen tot 130 % van het sociaal minimum een energiebox uit. Hierin zitten duurzame producten, zoals ledlampen, een waterbesparende douchekop en tochtstrips om het huis direct energiezuiniger te maken.
 - Samen met de energiecoaches wordt gekeken hoe met de vervanging van welke apparatuur en/of met welk type isolatie, zoals dubbel glas en spouwmuurisolatie, de meeste energiebesparing kan worden behaald.
 - We voeren een omruilmogelijkheid voor witgoed in voor inwoners met een inkomen tot 130 % van het sociaal minimum. Via de gemeente kan je dan je oude energieslurpende apparatuur voor energiezuinige varianten vervangen.²
 - We helpen om de woning energie zuiniger te maken als de oplopende kosten voor energie niet op te brengen zijn. Dit is onderdeel van ons armoedebeleid (zie het hoofdstuk **Armoede en schulden**, pagina 49).

Collectieve opgave

De verduurzaming van onze energievoorziening is bij uitstek een maatschappelijke en collectieve opgave. We beschouwen (de infrastructuur van) onze energie dan ook als een nutsvoorziening en pakken de zeggenschap over de warmtenetten in onze gemeente terug.

Onze keuzes

- We ondersteunen ondernemende inwoners, die samen een energiecoöperatie willen oprichten, met advies en met subsidies.
- We leggen in de prestatieafspraken met de woningcorporaties vast welke woningen ze wanneer gaan verduurzamen, en welke verouderde en niet rendabel te verduurzamen woningen gesloopt en vervangen moeten worden.
- Wanneer er in een wijk/dorp renovatieprojecten op stapel staan en/of de straat wordt opengebrouwen koppelen we daar direct energiebesparende en/of energie opwekkende oplossingen aan: we vervangen de riolering en tegelijkertijd leggen we een warmtenet aan.
- We kiezen voor een collectieve (wijk)aanpak bij de verduurzaming van woningen. Wanneer de woningcorporatie al haar sociale huurwoningen in wijk/buurt/dorp [naam invullen] gaat verduurzamen, willen we dat alle woningen, dus ook de vrije sectorhuurwoningen en de koophuizen in die wijk/buurt/dorp [naam invullen] worden verduurzaamd. Dit is goedkoper en iedereen kan zo meedoen.

² Zie www.rtvnoord.nl/nieuws/755793/Loppersum-geeft-dertig-minima-nieuwe-koelkast-of-vriezer

-
- De gemeente stelt, waar nodig via een ESCo-constructie, krediet beschikbaar, zodat bewoners en particuliere verhuurders de verduurzamingsinvestering via de besparingen op hun energielasten terug kunnen betalen.³
 - We verduurzamen eerst de huizen, die er het slechtst aan toe zijn. Zo voorkomen we dat huishoudens met lage inkomens, die vaak in slecht geïsoleerde huizen wonen en al hoge energielasten betalen, verder op achterstand raken.
 - Het streven in onze gemeente blijft nul op de meter, maar om bijvoorbeeld jaren vijftig wijken energieneutraal te krijgen is een investering nodig, die onmogelijk valt terug te verdienen. In deze wijken is het zinvoller om de woningen beter te isoleren, zodat ze een energielabel B krijgen en de inwoners lagere energielasten betalen.

De helpende hand voor energiecoöperaties

Onze keuzes

- We moedigen inwoners, die samen met hun burens werk maken van duurzame energie, aan en staan hen met advies en startsubsidies bij.
- We stimuleren eigen initiatief en coöperaties voor energieopwekking via ons lokale energieloket.
- We wijzen inwoners, die zelf een energiecoöperatie willen beginnen of zich bij een energiecoöperatie aan willen sluiten, op bestaande initiatieven als Buurkracht.⁴
- De door buurtbewoners opgerichte energiecoöperaties bieden we de helpende hand en we nemen hindernissen weg. Zo vragen we geen leges bij vergunningen.
- Bij subsidieverlening aan beginnende energiecoöperaties leggen we vast dat het rendement binnen de coöperatie blijft en geïnvesteerd wordt in nieuwe duurzame initiatieven.
- Door de opbrengsten te investeren in nieuwe duurzame initiatieven brengen we onze energievoorziening steeds meer in handen van het collectief, stimuleren we de bouw van duurzame energie opwekkers blijvend en realiseren we stap voor stap dat onze energie weer een nutsvoorziening wordt.
- We werken samen met lokale energiecoöperaties. Hierdoor vloeien de opbrengsten niet weg in de handen van commerciële energiepartijen en profiteren de direct omwonenden mee.

³ Zie voetnoot op pagina 70.

⁴ Zie www.buurkracht.nl/

Opbrengsten van zon en wind naar inwoners

Onze keuzes

- We willen in de regionale energiestrategie (RES) afspreken dat er de komende [...] jaar in onze gemeente [...] zonneweides, [...] zonnepanelen op (publieke) gebouwen en/of [...] windmolenparken worden aangelegd.
- Het landschap in onze gemeente is heel bijzonder en waardevol, maar ook onze gemeente draagt haar steentje bij in het kader van de energieopwekking met duurzame bronnen. Dit is onze solidariteit.
- We leggen vast dat [...] % van het rendement van de in onze gemeente duurzaam opgewekte energie naar de huishoudens in onze gemeente moet gaan, zodat ook de inwoners mee profiteren.
- In onze gemeente is minimaal 50% van de duurzame energiebronnen in gemeenschappelijke handen en/of vloeit minimaal 50% van de winst van deze duurzame energiebronnen terug naar de lokale gemeenschap.
- We geven energiecoöperaties, waarvan de deelnemers actieve burgers zijn, die hun omgeving en de gevoeligheden goed kennen, voorrang bij de vergunningverlening. Dit vergroot het draagvlak.
- Zoeklocaties vinden we bij voorkeur langs wegen en niet in de natuur. Op voorhand wijzen we zoeklocaties niet af, maar wegen deze in het totaal van de RES.

Als gemeente het goede voorbeeld geven

Onze keuzes

- We leggen op alle geschikte daken van onze gemeentelijke gebouwen zonnepanelen.
- Het dakoppervlak van onze gebouwen, dat vanwege de monumentale status of draaglast niet kan worden bedekt met zonnepanelen, wordt gecompenseerd door de huur van dakoppervlak van derden/door de inkoop van [...] % in lokale energieprojecten.
- Onze gemeente koopt 100% duurzame stroom in. Ook onze leveranciers en subsidie-ontvangende organisaties zetten we hiertoe aan.
- We voeren een duurzaamheidstoets bij ons inkoop- en aanbestedingsbeleid in. Voortaan koopt de gemeente alleen nog in bij partijen, die circulair en duurzaam werken.

Werkgelegenheid door de energietransitie

Onze keuzes

- We zetten actief in op omscholing en helpen mensen, die uit de door de coronacrisis getroffen sectoren afkomstig zijn, zo aan duurzaam en waardevol werk in de energietransitie.
- We zetten energiecoaches in voor de verduurzaming in onze gemeente. Dit zijn publieke banen (basisbanen). We leiden energiecoaches op om samen met hun burens uitvoering aan de verduurzaming van hun eigen huis en buurt te geven. Zo snijdt het mes aan twee kanten: banen voor mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt en energiecoaches voor de wijk.
- We richten samen met onderwijsinstellingen en werkgevers een regionaal opleidingscentrum voor duurzame installatietechniek op. Hier kunnen onze jongeren een praktische opleiding volgen, hun kansen op betaald werk vergroten en bijdragen aan de verduurzaming van onze gemeente.
- Bij de nieuwbouw van bedrijven(terreinen) nemen we strenge duurzaamheidseisen op: nieuwe bedrijven(terreinen) zijn energiezuinig gebouwd, wekken hun eigen energie op en hebben een uitstekende waterafvoer.
- Ongebreidelde verdozing van het landschap is ons een doorn in het oog. In onze omgevingsvisie en bestemmingsplannen kiezen we ervoor om de wildgroei aan bedrijven- en distributierreinen terug te dringen en te beperken tot plekken langs wegen.

De gevolgen van klimaatverandering

Door klimaatverandering zullen we in onze gemeente vaker te maken krijgen met hittegolven en hevige regenbuien. Om daar beter op voorbereid te zijn en de overlast te verminderen moeten we onze stad/dorpen klimaatadaptief maken.

Onze keuzes

- We kiezen ervoor om onze wijken te vergroenen, investeren in de aanleg van plantsoenen en bomen en maken door het verlagen van de parkeernormen meer ruimte voor het groen.
- Samen met de onderwijsinstellingen gaan we de schoolpleinen vergroenen (zie ook het hoofdstuk **Onderwijs**, pagina 83).

-
- We moedigen bewoners met voorlichting en subsidie van € [...] aan om hun eigen tuin, dakterrassen en/of daken te vergroenen en de tegels de tuin uit te doen.
 - Onze gemeente sluit zich aan bij Operatie Steenbreek: de tegels eruit en het groen erin. Om bewoners te helpen, stellen we containers voor de afvoer van tegels en grond voor een bepaalde periode per straat beschikbaar.⁵
 - In het bestek van bouwprojecten in onze gemeente nemen we eisen over het groen in de (gemeenschappelijke) tuinen op.
 - In samenwerking met het waterschap gaan we het opvangen van regenwater verbeteren op de plekken waar bij een hevige regenbui veel overlast ontstaat.
 - We maken onze stad/dorp *rainproof*. Dit doen we door de aanleg van waterdoorlatende bestrating, de afvoer van schoon hemelwater naar de bodem of het oppervlaktewater, het gebruik van regentonnen, sedum op daken, meer oppervlaktewater en meer groengebieden in onze stad/dorp.
 - We stimuleren inwoners om hun regenwater op hun eigen terrein af te voeren door bijvoorbeeld minder tegels te gebruiken, meer groen te planten, of door de regenpijp niet naar de riolering te leiden, maar naar eigen grond of regenton.
 - Bij nieuwbouwplannen, herbestemming en transformatie voeren we altijd een watertoets uit en moeten de aanbevelingen worden opgevolgd.
 - Bij het rioolonderhoud pakken we meteen ook de straat aan. We zorgen ervoor dat er meer groen wordt aangelegd, zodat de hittestress afneemt, en verbeteren de doorwatering, zodat de wateroverlast bij hevige regenbuien verdwijnt.
 - Wanneer door deze investeringen het rioolrecht omhoog gaat, vangen we dit inkomensafhankelijk op. We verrekenen dit met de WOZ-waarde van woningen, zodat ook hier de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen.

⁵ Zie www.steenbreek.nl/

Droogte en bodemdaling

Onze keuzes

- In samenwerking met het waterschap pakken we de gevolgen van perioden van lange droogte aan.
- Als het grondwaterpeil voor langere perioden lager staat, komt de houten fundering van oudere woningen droog te staan en treedt verrotting op. Hierdoor dreigen deze woningen te verzakken en komen inwoners voor enorme kosten te staan. We willen in onze gemeente voorkomen dat huizen verzakken en brengen met behulp van de bodemdalingskaart in kaart waar de dreiging het grootste is en komen met een plan van aanpak om de verzakkingen tegen te gaan.⁶
- Veel woningen in onze stad/dorp zijn al aan het verzakken. Inwoners worden geconfronteerd met grote schade aan hun huis en kunnen de kosten voor herstel niet opbrengen. Verzakking is een collectief probleem is. Daarom richten we een publiek fonds op, waarmee de herstelkosten kunnen worden betaald.

Afval en de circulaire economie

Onze keuzes

- We willen in onze gemeente naar een circulaire economie, waar al het afval hergebruikt wordt. Daarom scheiden onze inwoners pmd, papier, gft en restafval.
- We willen naar een circulaire economie, waar al het afval gerecycled wordt. Inmiddels kunnen machines heel goed afval nascheiden. Voor onze dichtbevolkte gemeente is dit een betere oplossing.
- We werken samen met afvalcentrales die pmd, papier, gft en restafval kunnen (na)scheiden en recyclen.⁷
- De vervuiler betaalt. We willen onze inwoners aanmoedigen om bewuster om te gaan met het scheiden van hun afval en voeren daarom DIFTAR in. Wie bewust met afval omgaat betaalt minder dan mensen die veel afval produceren. Voor inwoners met een laag inkomen kijken we of er aanvullende voorzieningen nodig zijn als de kosten te hoog worden.
- DIFTAR is in onze dichtbevolkte gemeente geen goede oplossing, want het leidt tot meer zwerfafval en jaagt gezinnen met veel kinderen onnodig op hoge kosten.

⁶ Zie www.bodemdalingskaart.nl/nl/

⁷ Op dit moment kan papier en gft nog niet goed worden nagescheiden maar de technieken hiervoor worden met de dag beter.

-
- Bij ondergrondse vuilcontainers maken we ‘containertuintjes’ om te voorkomen dat de containers een verzamelplek worden voor gedumpt grofvuil, huisraad en tuinafval.
 - De handhaving op vervuiling en illegaal dumpen van afval scherpener we aan. Overtreders moeten sneller beboet worden.

Verbeteren luchtkwaliteit en versterken van de natuur

De luchtkwaliteit in onze steden en op het platteland is vaak niet goed. Vervuilende diesels zorgen voor de uitstoot van fijnstof en door houtstook ligt er steeds vaker een laag van smog over onze steden, terwijl de intensieve veehouderij op het platteland niet alleen verantwoordelijk voor de neerslag van stikstof, maar ook voor het verspreiden van stank en ziektes is.

Met gerichte maatregelen kunnen we hier verandering in brengen en dat gaan we ook doen. In de stad bepalen de wandelaar, de fietser en het openbaar vervoer het beeld, terwijl we op het platteland werken naar een natuurinclusieve landbouw, die bijdraagt aan het versterken van de biodiversiteit en natuur.

Onze keuzes

Binnen de bebouwde kom

- We brengen de uitstoot van fijnstof terug, zodat op alle plaatsen in de gemeente/in de (binnen)stad wordt voldaan aan de Europese normen.
- Onze gemeente is in 2030 CO₂-neutraal.
- De distributie voor de winkels en horeca in het centrum is in 2025 duurzaam en CO₂-neutraal.
- Om de luchtkwaliteit te verbeteren en de uitstoot van stikstof te verminderen stellen we een milieuzone in met een verbod voor alle dieselauto's en/of dieselvrachtauto's die gebouwd zijn voor [...].
- We stimuleren in onze gemeente wandelen, fietsen en het gebruik van het openbaar vervoer en ontmoedigen het autogebruik. Daarmee vergroten we de leefbaarheid en verbeteren we de luchtkwaliteit.
- We leggen/houden een hoogwaardig ov-netwerk met een goede bereikbaarheid van belangrijke voorzieningen, zoals ziekenhuizen, gezondheidscentra en scholen, aan/in stand. In onze stad moet altijd op maximaal 800 meter lopen een bushalte zijn.

-
- We stimuleren het deelgebruik van elektrische auto's en/of e-scooters. Daarbij is de toegankelijkheid en betaalbaarheid voor alle inwoners belangrijk.
 - Voor aanbieders van elektrische auto's en/of e-scooters die alleen in het hogere segment voertuigen aanbieden, is in onze gemeente geen plek.
 - We leggen meer fietspaden aan, zorgen voor veilige fietsroutes naar scholen en kiezen binnen wijken standaard voor 30 km per uur in plaats van 50 km per uur. Fietser en wandelaar zijn belangrijker dan auto en brommer.
 - We ontmoedigen bezoekers om met de auto naar het centrum te komen en brengen daarom het aantal parkeerplekken omlaag en/of verhogen de parkeerkosten tot € [...] per uur.
 - De openbare ruimte, die vrij komt door de vermindering van het aantal parkeerplekken, gebruiken we om onze stad te vergroenen.
 - Houtstook in open haarden en paletkachels zorgt voor veel overlast bij mensen met luchtwegaandoeningen, hart- en vaatziekten en bij ouderen en kinderen. Niet iedereen is zich hiervan bewust. Daarom geven we stookcursussen over hoe de overlast voor burens kan worden beperkt en je toch kunt genieten bij de open haard.
 - Van het gas af mag niet betekenen dat we overstappen op de smog veroorzakende houtstook. We zijn tegen de bouw van biomassacentrales en kiezen in onze huizen en gebouwen voor duurzame alternatieven als warmtepompen en koude-warmteopslag.

Onze keuzes

Buiten de bebouwde kom

- In onze gemeente gaat de volksgezondheid van iedereen boven het belang van enkele boeren. Daarom werken we niet mee aan de vestiging van (meer) megastallen in onze gemeente.
- Het aantal dieren in de intensieve veehouderij in onze gemeente moet met [...] verminderen om de stikstofuitstoot te reduceren.
- We stellen in onze gemeente een geurverordening op om de stank- en gezondheidsoverlast van veehouderijen te bestrijden. Hierin hanteren we voor (delen van) de gemeente een afwijkende geurnorm en stellen we bij de milieuvergunningverlening een 'vaste afstand' tussen agrarische bedrijven en woningen in.

-
- We beschouwen de intensieve veehouderij als een vorm van industrie en behandelen vergunningaanvragen voortaan op die manier. Dat betekent onder andere een strikte scheiding tussen de intensieve veehouderij en woningen.
 - Om de veiligheid en gezondheid van inwoners niet in gevaar te brengen mogen boeren in een straal van 1 km van woningen geen nieuwe intensieve veehouderij beginnen of bestaande bedrijven uitbreiden, zodat de verspreiding van ziekten als de q-koorts en andere zoönosen beperkt wordt.
 - We zijn voor een natuurinclusieve landbouw in onze gemeente en steunen boeren die met hun gewassen de biodiversiteit en natuur willen versterken actief, bijvoorbeeld door middel van vergunningverlening.
 - Onze gemeente werkt met de provincie samen bij de uitkoop van intensieve veehouderijbedrijven vlakbij en in onze natuurgebieden.
 - Onze gemeente werkt met de provincie samen bij de uitkoop van de topvervuilers onder de intensieve veehouderij.
 - We verlenen geen vergunning aan nieuwe intensieve veehouderijen of aan uitbreiding van bestaande intensieve veehouderijen.
 - We benaderen boeren, die willen stoppen/het duurzamer willen doen, actief en bieden hen de helpende hand bij zowel de sloop van leegstaande stallen als herbestemming, zoals het realiseren van een bed & breakfast, caravanstalling, zorgboerderij of kinderopvang.
 - In onze omgevingsvisie leggen we vast hoeveel en waar zonneweides mogen komen. Als dat mogelijk is stimuleren we gestopte boeren om hun door de sloop van stallen vrijgekomen grond te herbestemmen tot bijvoorbeeld een zonneweide. Maar dit mag niet leiden tot wildgroei.
 - Juist in onze uitgestrekte gemeente kan je vaak alleen maar ergens met een auto komen. Daarom zetten we in onze gemeente een deelautosysteem op en stimuleren we het deelgebruik van elektrische auto's. Daarbij is de toegankelijkheid en betaalbaarheid voor alle inwoners belangrijk. We werken alleen samen met aanbieders, die betaalbare deelauto's leveren.

Goede voorbeelden

Energieslurpend witgoed de deur uit

Verouderd witgoed is een energieslurper. Daarom kregen dertig minima huishoudens in de voormalige gemeente Loppersum nieuw witgoed. Na bezoek van een energiecoach werd gekeken welk apparaat het meeste energie slurpte. Dit apparaat werd vervangen door een nieuwe, energiezuinige variant. De energiecoach keek niet alleen naar het witgoed, maar ook hoe er nog meer energie bespaard kan worden. Het mes snijdt aan twee kanten: huishoudens besparen op energie en er wordt milieuwinst behaald. Als de pilot werkt, wordt deze verder uitgerold in de nieuwe gemeente Eemsdelta.

Meer informatie: www.rtvnoord.nl/nieuws/755793/Loppersum-geeft-dertig-minima-nieuwe-koelkast-of-vriezer
www.loppersum.nl/bestuur-organisatie/besluitenlijsten-bw_41353/item/besluitenlijst-b-en-w-20-oktober-2020_50442.html

Zonnepanelen op publieke daken

Steeds meer daken van huizen liggen vol met zonnepanelen. Maar wat doe je als je geen eigen huis of dak hebt, maar wel zonnepanelen wil plaatsen? Zonnepanelen op publieke daken kunnen dan uitkomst bieden, zoals in Eemnes. De Energie Coöperatie Eemnes heeft in samenwerking met de gemeente op het dak van de gemeentewerf zonnepanelen geplaatst. Deze zijn bedoeld voor inwoners die geen panelen op hun eigen dak kunnen plaatsen. Rotterdam kent een soortgelijk project. Hier zijn zonnepanelen geplaatst op bijvoorbeeld het dak van een sporthal.

Meer informatie: www.gooieneemlander.nl/cnt/dmf20191104_340976/collectieve-zonnepanelen-voor-eemnessers-zonder-dak-alle-energie-benutten-die-in-eemnes-kan-worden-opgewekt?utm_source=google&utm_medium=organic
www.rotterdamduurzaam.nl/verhalen/21-zonne-energie-collectieve-projecten.html

Woonlastenwaarborg

Vaak krijgen huurders na de verduurzaming van hun woning een huurverhoging. Daarbij is het niet altijd duidelijk hoeveel er bespaard kan worden op de energierekening. Om duidelijkheid te scheppen sloten Aedes en de Woonbond het Sociaal Huurakkoord, waarin een vergoedingentabel is opgenomen die laat zien wat de reële besparing is bij duurzaamheidsinvesteringen. De tabel kan als uitgangspunt dienen voor onderhandelingen tussen huurders en verhuurders over de huurverhoging na verduurzaming en in de onderhandeling over de prestatieafspraken.

Naast de vergoedingentabel ontwikkelden Aedes en de Woonbond de zogenaamde woonlastenwaarborg. Daarmee wordt tegenover de harde huurverhoging die volgt uit de duurzaamheidsinvesteringen een harde besparingsgarantie gegeven. De woonlastenwaarborg garandeert dat de besparing in energiekosten ten minste gelijk blijft aan de gevraagde huurverhoging. Blijkt dit na een jaar toch niet het geval, dan wordt de huurverhoging met terugwerkende kracht verlaagd naar het besparingsniveau. De woonlastenwaarborg kan ook opgenomen worden in de prestatieafspraken tussen gemeenten en corporaties.

Meer informatie: www.dkvwg750av2j6.cloudfront.net/m/6868e4f3592135b9/original/Sociaal-Huurakkoord-2018.pdf
www.dkvwg750av2j6.cloudfront.net/m/30a37deb79ff29b1/original/Nieuwsbrief-Nederlandse-Woonbond-Woonlastenwaarborg-bij-energiebesparing-januari-2014.pdf

Onderwijs

Ieder kind verdient een fijne jeugd, een veilig thuis en een goede school. Op school maak je vrienden, word je uitgedaagd om te ontdekken wie je bent en word je in staat gesteld om je dromen waar te maken. Onze scholen zijn de plek waar heel veel kinderen met veel plezier naar toe gaan en iedere dag iets nieuws leren. De wijk waarin je woont, je achtergrond of wie je ouders zijn, mogen nooit bepalend zijn voor wie je later wordt

Goed onderwijs valt of staat bij goede leraren. Onze leraren werken keihard en leveren telkens weer een topprestatie af. Zij bereiden onze kinderen met veel passie, energie en geduld voor op het verdere leven. Makkelijk is dat niet: de werkdruk is hoog, de klassen zijn groot en het salaris niet genoeg om een woning van te kunnen betalen.

Daarnaast zijn de verschillen in het onderwijs toegenomen en hardnekkiger geworden. Kinderen van ouders met een laag inkomen lopen vaak al voor hun tweede levensjaar haast onoverbrugbare leerachterstanden op en het aantal leerlingen dat laaggeletterd van school komt (landelijk gaat het om een kwart van alle leerlingen!) is veel te hoog. Juist de scholen met veel leerlingen met een leerachterstand hebben het meeste last van het lerarentekort en door oneerlijke selectie aan de poort groeien de verschillen tussen basisscholen meer en meer.

We vinden het onaanvaardbaar dat niet iedereen een eerlijke kans krijgt, en doen er in onze gemeente alles aan om leerachterstanden en laaggeletterdheid tegen te gaan en de kansengelijkheid te bevorderen. Samen met de scholen en de kinderopvang maken we een Lokale Educatieve Agenda, waarin we de problemen in onze gemeente in kaart brengen en met passende oplossingen komen om ongelijkheid tegen te gaan.

Natuurlijk zijn de scholen verantwoordelijk voor de inhoud van het lespakket, maar dat betekent niet dat we als gemeente aan de zijlijn toe gaan kijken en ons alleen met de huisvesting bemoeien. We helpen scholen om zich te ontwikkelen tot sociale ontmoetingsplaatsen, bieden kinderen met leerachterstanden extra steun, zorgen ervoor dat leraren in onze gemeente betaalbaar kunnen wonen, bevorderen de diversiteit en bestrijden de kansongelijkheid met gericht beleid. Voor ons is de school de plek waar je al je leeftijdsgenoten ontmoet, de plek waar je veilig voelt en waar je een eerlijke start in het leven maakt.

Ieder kind een eerlijke start

Onze keuzes

- Ieder kind verdient een eerlijke start. Toch maakt het ook in onze gemeente steeds meer uit waar je wieg staat, wie je ouders zijn en hoe breed hun portemonnee is. Voor de PvdA is dat onaanvaardbaar.
- In ons beleid, maar ook in onze samenwerking met scholen en ouders doen we er alles aan om de kansengelijkheid te vergroten en leerachterstanden in te halen.
- We investeren extra in onze voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en voorkomen dat peuters en kleuters uit kwetsbare gezinnen met een achterstand aan hun schoolcarrière beginnen.
- Ons ideaal is een brede school voor ieder kind. De school, gratis kinderopvang, voldoende buitenschoolse activiteiten en brede talentontwikkeling vormen samen brede scholen.
- Door naast onderwijs en kinderopvang ook vrijetijdsbesteding, ontspanning, sport en cultuur te bieden, krijgen alle kinderen de mogelijkheid zich optimaal te ontwikkelen.
- Om ongelijkheid te bestrijden investeren we extra in scholen die veel leerlingen met een leerachterstand en/of veel kinderen uit gezinnen met lage inkomens hebben.
- We trekken in samenwerking met scholen, bibliotheken en organisaties als Stichting Lezen en Schrijven alles uit de kast om laaggeletterdheid in en buiten de klas te bestrijden.
- In onze gemeente ondersteunen we scholen bij het verbeteren van hun leesonderwijs.
- We werken intensief samen met de bibliotheek en ondersteunen hen financieel bij het realiseren van de aanpak van laaggeletterdheid.
- We zetten een buddytraject met taalcoaches op om laaggeletterde ouders en hun kinderen intensief met lezen te ondersteunen.
- In onze buiten- en naschoolse opvang is de bestrijding van laaggeletterdheid een van de speerpunten en worden kinderen met informele lesmethodes uitgedaagd om meer te lezen.

-
- Met de Stichting Lezen en Schrijven, de bibliotheek, het ROC en andere (vrijwilligers)organisaties zetten we in de bibliotheek een taalhuis op.¹ Hier kunnen laaggeletterde volwassenen op een laagdrempelige manier terecht voor taal, reken en digitale vaardigheden.
 - In samenwerking met onze buurgemeenten, de provincie en de VNG lobbyen we voor meer geld voor het aanpakken van de laaggeletterdheid.

Afkomst nooit bepalend

Waar je wieg staat en wie je ouders zijn, maakt steeds meer uit. Het halen van een zo hoog mogelijk diploma is bepalend voor je maatschappelijke succes, gezondheid en levensgeluk. Huiswerkbegeleiding en/of bijles mag niet afhankelijk zijn van de portemonnee van de ouders. We vinden dat er voor ieder kind een plek op passend niveau moet zijn.

Onze keuzes

- We zijn voorstander van gemengde wijken én gemengde scholen. Kinderen moeten in de eigen buurt met hun eigen buurtgenoten naar school kunnen gaan.
- Vroegtijdige inschrijving vergroot de eenzijdigheid van de leerlingpopulatie. Juist hoogopgeleide ouders schrijven hun kinderen vaak al voor hun tweede jaar op een basisschool naar keuze in. Dit vergroot de scheiding tussen bevolkingsgroepen en zorgt voor oneerlijke kansen. In onze gemeente verlopen de inschrijvingen via een centraal inschrijfsysteem, werken we met postcodegebieden en/of kunnen ouders hun kinderen vanaf de leeftijd van 2 jaar inschrijven.
- We pakken de armoede onder kinderen aan. Landelijk groeit één op de negen kinderen op in armoede, in onze gemeente gaat het om [...] kinderen. Dat is onverteerbaar (zie ook hoofdstuk **Armoede en schulden**, pagina 49).
- We maximeren de 'vrijwillige' ouderbijdrage tot € [...]. De ouderbijdrage is vaak veel te hoog en heeft bovendien regelmatig een verplichtend karakter. Dit is in strijd met de wet en zorgt ervoor dat sommige scholen alleen toegankelijk zijn voor kinderen van rijke ouders.
- Scholen, die meer ouderbijdrage dan € [...] blijven vragen, korten we op hun gemeentelijke subsidie.
- De ouderbijdrage is onderdeel van de minimaregelingen/kindpakket (zie ook hoofdstuk **Armoede en schulden**, pagina 49).
- We vinden dat ieder kind mee moet kunnen doen. Daarom werken we in onze gemeente samen met stichting

¹ Zie www.taalhuis.nl/wat-is-een-taalhuis

Leergeld en kan ieder kind aan binnen- en buitenschoolse activiteiten meedoen, opbloeien, en kennis en vaardigheden ontwikkelen.

- Betrokken ouders zijn goud waard en koesteren we. Met een gerichte aanpak gaan we scholen ondersteunen om alle ouders bij de school en de educatieve ontwikkeling van hun kinderen te betrekken.
- Bijles hoort niet afhankelijk te zijn van je portemonnee. Dure bijlessen vergroten de ongelijkheid. Alle kinderen die extra onderwijs, huiswerkbegeleiding of coaching in studievaardigheden nodig hebben, moeten dat via de school kunnen krijgen. Scholen ontvangen hiervoor extra middelen.

Lokale educatieve agenda

Onze opvatting over het onderwijs gaat verder dan alleen de huisvesting. We vinden het vanzelfsprekend dat de lokale overheid zich actief met zaken als de kwaliteit van onderwijs, gelijke kansen en mee kunnen doen bemoeit. Voor ons is het vanzelfsprekend dat de lokale overheid hier een opvatting en actieve bemoeienis mee heeft. Naast goede huisvesting voelen we ons als gemeente verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs en het tegengaan van segregatie op scholen.

Onze keuzes:

- Om de kwaliteit van het onderwijs en de afstemming met de jeugdhulp in onze gemeente te vergroten ontwikkelen we in samenwerking met de schoolbesturen het instrument van de lokale educatieve agenda (LEA).
- In onze LEA staan de waarden van de kwaliteit van het onderwijs, goede docenten en de zorgzame school centraal.
- We luisteren bij het samenstellen van onze LEA uitdrukkelijk naar de zorgen en wensen van de leraren.
- In onze LEA maken we een plan van aanpak om ervoor te zorgen dat op al onze scholen voldoende en kwalitatief goede leraren les gaan geven.
- We gebruiken de LEA ook om inhoudelijke afspraken met elkaar te maken, zoals de lessen burgerschap of cultuurlessen.²
- Om leerachterstanden zo vroeg mogelijk te voorkomen en tegen te gaan, maken we een plan van aanpak met betrekking tot de buitenschoolse en naschoolse opvang, en de voor- en vroegschoolse educatie (VVE). Ieder kind heeft ook na school recht op een veilige leerplek.

² Zie www.enschede.nl/onderwijs-kinderopvang/lokale-educatieve-agenda-lea

-
- We zorgen dat de lijntjes tussen de jeugdzorg, jeugdhulpverlening en de scholen kort zijn en regelen de jeugdhulp waar mogelijk intern op school.
 - We maken een plan van aanpak om laaggeletterdheid bij onze kinderen te bestrijden. Hiervoor werken we samen met de scholen, de bibliotheken en hulporganisaties als Stichting Lezen en Schrijven.
 - We helpen schoolbesturen met het ontlasten van leraren door conciërges aan te stellen (zie voor basisbanen hoofdstuk **Werk en inkomen**, pagina 23) en beperken zo de werkdruk voor leerkrachten.
 - We ondersteunen scholen door schoolmaatschappelijk werk in te zetten om vroegtijdig een luisterend oor/hulp te kunnen bieden aan de leerlingen.

Het lerarentekort

Onze keuzes

- Het landelijke lerarentekort zorgt ook in onze gemeente voor grote problemen. De salariskloof tussen leerkrachten in het basis- en voortgezet onderwijs kunnen we lokaal niet dichten en de lonen van alle leraren kunnen we niet verhogen, maar we kunnen als gemeente wel de randvoorwaarden scheppen, waardoor dit prachtige vak weer aantrekkelijker wordt.
- Leraren, die op scholen met veel leerlingen met leerachterstanden les geven, krijgen een bonus, zodat het aantrekkelijk wordt om op die scholen te werken.
- We zorgen ervoor dat leraren van buiten onze gemeente een parkeervergunning in de buurt van hun school krijgen.
- We geven in onze huisvestingsverordening voorrang aan leerkrachten in de middenhuur, zodat ze in de gemeente/buurt van hun school kunnen wonen (zie ook hoofdstuk **Wonen**, pagina 9).
- Met de schoolbesturen spreken we af dat leraren bij scholen van verschillende schoolbesturen ingezet kunnen worden om het lerarentekort beter op te vangen.

Inburgeringsonderwijs

Onze keuzes

- We zorgen ervoor dat het inburgeringsonderwijs beter aansluit op het reguliere onderwijs om zo de kwaliteit van en het slagingspercentage voor inburgering omhoog te brengen.
- Bij voorkeur organiseren we het inburgeringsonderwijs op reguliere onderwijsinstellingen.

De school als ontmoetingsplaats

In onze gemeente is de school meer dan alleen een plek, waar leerlingen onderwijs krijgen.

Onze keuzes

- De school wordt ook buiten schooltijden een sociale ontmoetingsplaats. We brengen - als dat mogelijk is - de buitenschoolse opvang en de voor- en vroegschoolse educatie onder in het schoolgebouw.
- Schoolpleinen zijn geschikt om te spelen en te ontdekken en nodigen uit tot bewegen. Daarom maken we schoolpleinen ook na schooltijd toegankelijk.
- We leggen in samenwerking met scholen, het sociale werkbedrijf, de groenvoorziening en/of een sociale onderneming groenblauwe schoolpleinen aan, zodat kinderen al op vroege leeftijd in aanraking met de natuur komen.³
- Onze kinderen verdienen een veilige en moderne school. Verouderde schoolgebouwen met slechte ventilatie vervangen of verbouwen we.
- Wanneer openbare en bijzondere scholen afzonderlijk niet overeind kunnen blijven, zijn we voor een fusie tot een samenwerkingschool. We gaan voor samenwerking en staan niet met de ruggen tegen elkaar.
- Als een school in onze gemeente minder dan [...] leerlingen per leerjaar telt is het beter om te fuseren met een andere school, zodat de kwaliteit van het onderwijs gegarandeerd blijft.
- Als de bijzondere en openbare basisscholen te klein zijn geworden om zelfstandig verder te gaan, kiezen we ervoor om de openbare school door te laten gaan. De 'laatste' school in een dorp is altijd een openbare.
- Kleine dorpsscholen houden we overeind om de sociale verbondenheid in kleinere leefgemeenschappen te vergroten.

³ Zie www.groenblauweschoolpleinen.nl/

-
- In ons huisvestingsbeleid voor de scholen sturen we op samenwerking en kwaliteit. Wanneer het leerlingenaantal van een school krimpt en/of nieuwe huisvesting nodig is, kiezen we ervoor om meerdere scholen onder een dak te brengen. Scholen kunnen dan van elkaars faciliteiten en deskundigheid gebruik maken en de leerlingen van de verschillende scholen komen met elkaar in contact.
 - In ons integraal huisvestingsplan is samenwerking een voorwaarde voor vernieuwing van de huisvesting.
 - We zijn voor brede scholengemeenschappen. Op deze scholengemeenschappen wordt voor alle opleidingsniveaus lesgegeven en zitten alle niveaus in meerjarige brede brugklassen. Zo komen kinderen uit alle lagen van de bevolking met elkaar in aanraking, is de doorstroming naar hogere opleidingsniveaus voor kinderen, die met een leerachterstand zijn begonnen, beter, en komen kinderen uit kansarme gezinnen beter tot hun recht.
 - Grensregio's hebben te maken met concurrentie door het onderwijs in het buurland. De brede school met kinderopvang en verlengde schooltijden kan hierop het antwoord zijn.

Schoolmaatschappelijk werk

Onze keuzes

- Het onderwijs is integraal onderdeel van ons jeugdbeleid. In onze gemeente werken gemeente, scholen en jeugd(zorg)instellingen samen.
- We introduceren/behouden het schoolmaatschappelijk werk op scholen.⁴ De schoolmaatschappelijk werkers kunnen leraren, ouders en leerlingen ondersteunen bij allerlei (zorg)vragen, zodat leraren weer kunnen doen, waar ze voor zijn aangenomen: les geven.
- Onze schoolgebouwen zijn aangepast aan de eisen van deze tijd, dus naast klaslokalen zijn er ruimtes voor individuele begeleiding en schoolmaatschappelijk werk.
- Gezinscoaches krijgen een plek op onze scholen. Zo brengen we de jeugdhulp naar de kinderen toe en helpen we hen op een plek die ze kennen, in plaats van dat de kinderen van hot naar her worden gestuurd en geholpen worden in onbekende zorginstellingen.
- Onze scholen en peuterspeelzalen krijgen ouderkamers. Hier kunnen ouders elkaar ontmoeten en ontstaan contacten tussen ouders en de school.
- We investeren in een aantrekkelijk en professioneel naschools aanbod, zodat kinderen, die het thuis lastig hebben, ook na schooltijd een veilige plek geboden wordt.

⁴ Zie: www.enschede.nl/onderwijs-kinderopvang/onderwijs-jeugdhulp-arrangement-oja

-
- Talentontwikkeling is voor ieder kind belangrijk. In onze gemeente helpen we kinderen van alle rangen en standen met het ontdekken en ontwikkelen van hun talent. Daarom sluit onze gemeente aan bij de talentenbroedplaatsen zoals Jimmy's.⁵
 - We vinden het belangrijk dat er voor ieder kind een plek is op de openbare school, ook voor hoogbegaafde kinderen en de kinderen die wat meer begeleiding nodig hebben.

De gezonde leeromgeving

Onze keuzes

- Overgewicht onder kinderen pakken we aan. We betrekken scholen, kinderopvangorganisaties, sportverenigingen, huisartsen en jeugdgezondheidszorg bij het stimuleren van een gezonde levensstijl (zie ook hoofdstuk **Sport**, pagina 95).
- In de scholen en kantines van sportverenigingen zorgen we ervoor dat alleen gezonde voeding aanwezig is en er een zero-tolerance geldt voor het gebruik van prestatie verhogende middelen, alcohol, roken en drugs.
- We vinden dat ieder kind een zwemdiploma moet halen. Daarom organiseren we schoolzwemmen voor alle leerlingen uit groep 5.
- We willen pesten uitbannen. Daarom hebben alle scholen, sportclubs en jeugdverenigingen een pest-protocol.

Bereikbaarheid van en verkeersveiligheid om scholen

Onze keuzes

- Kinderen uit alle kernen moeten veilig naar school kunnen. Daarom zorgen we in onze gemeente in samenwerking met de scholen en naschoolse opvang voor uitstekend leerlingenvervoer.
- Alle kinderen gaan in onze stad veilig naar school. De meeste kinderen en ouders kunnen dat prima zelf regelen, maar soms lukt dat niet. In dat geval helpen we en zorgen we voor laagdrempelig leerlingenvervoer.
- We zorgen ervoor dat ieder kind veilig naar school kan fietsen en ontmoedigen dat ouders hun kinderen met de auto brengen. De directe omgeving van scholen is verkeersveilig voor kinderen en hun ouders.

⁵ Zie www.wijzijnjimmys.nl/wat-is-jimmys/

-
- Rondom elke school richten we de straten in als schoolzone. Rondom scholen is veiligheid voor kinderen het belangrijkste en krijgen voetgangers en fietsers voorrang.
 - Het voortgezet onderwijs moet ook in onze plattelandsgemeente bereikbaar blijven: dus in de buurt of met uitstekende ov-voorzieningen. Het sluiten van de middelbare scholen is funest als de afstand tot het onderwijs te groot wordt en dit leidt tot ongewenste effecten zoals schooluitval.

Het belang van startkwalificaties

Onze keuzes

- We willen dat elk kind een startkwalificatie kan behalen. Zonder startkwalificatie is het vinden van een goede en zekere baan heel lastig. Om te voorkomen dat jongeren in onze gemeente zonder startkwalificatie de arbeidsmarkt op gaan werken we intensief samen met het vso, de middelbare scholen en mbo-instellingen (zie hoofdstuk **Werk en inkomen**, pagina 23).
- In samenwerking met het onderwijs gaan we voortijdig schoolverlaten tegen. Vroegtijdige schoolverlaters verliezen we niet uit het oog, treden we actief tegemoet en begeleiden we weer terug naar school, een vervolopleiding of werk.
- Jongeren uit het praktijk en speciaal onderwijs laten we niet in de steek en begeleiden we naar vervolgonderwijs of naar werk.
- Juist voor leerlingen op het praktijkonderwijs en speciaal onderwijs die vroeger in Wajong terecht zouden komen, kan een individueel plan helpen om zekerheid te bieden. We maken dit plan voordat leerlingen 18 jaar worden.
- We investeren in werk-leergangen, zodat ook jongeren, die zich niet thuis voelen in de schoolbanken, een goede opleiding kunnen afronden.
- Er is in onze regio een schreeuwende behoefte aan vakmensen als loodgieters, elektriciens en lassers. Daarom stimuleren we het vakonderwijs. Hiervoor werken we samen met het lokale en regionale bedrijfsleven.

Stageplekken voor ieder niveau

Onze keuzes

- Stagiairs op mbo-niveau krijgen bij onze gemeente dezelfde stagevergoeding als hun collega's op hbo en wo-niveau.
- Door onze gemeente worden traineeships op mbo-niveau aangeboden en niet alleen op hbo- en wo-niveau. We vinden het belangrijk dat ook mbo'ers bij onze gemeente de eerste stap in hun carrière kunnen zetten.
- Per jaar nemen we als gemeente [...] afgestudeerde mbo'ers voor een traineeship van [...] jaar aan (zie ook hoofdstuk **Werk en inkomen**, pagina 23).
- We vinden, dat onderwijs, gemeente en lokaal bedrijfsleven meer en gestructureerd moeten samenwerken om de kansen van mbo'ers op de regionale arbeidsmarkt te vergroten. Hiervoor stellen we samen een lokale/regionale mbo-agenda op. In deze agenda maken we ook concrete afspraken over het aantal stageplaatsen. Als gemeente hanteren we hiervoor de norm van 1 stageplek op 10 arbeidsplaatsen.

Goede voorbeelden

(digi)Taalhuis

Meer dan 2,5 miljoen Nederlanders hebben moeite met lezen en schrijven. Via een (digi)Taalhuis – samenwerkingsverbanden tussen de bibliotheek, het ROC en de welzijnsorganisatie – kan dit probleem aangepakt worden. (digi)Taalhuizen zijn ontmoetingsplekken, waar laaggeletterden informatie en advies kunnen krijgen over cursussen taal, rekenen en digitale vaardigheden. Daarnaast organiseren (digi)Taalhuizen vaak laagdrempelige activiteiten, zoals een taalcafé.

Meer informatie: www.taalhuis.nl/

Groenblauwe schoolpleinen

In Zuid-Holland zijn steeds meer Groenblauwe Schoolpleinen, een initiatief van de Provincie Zuid-Holland en het Hoogheemraadschap van Delfland. De schoolpleinen met veel groen en water brengen kinderen in contact met de natuur en maken buiteneducatie mogelijk. Ook maken de pleinen klimaatverandering en de oplossingen daarvoor op kleine schaal zichtbaar en tastbaar. Kinderen leren bijvoorbeeld dat als het warm is, het lekker koel is onder de bomen. Valt er veel regen? Dan kan dat via de pleinen opgevangen worden. De pleinen zijn niet alleen fijn voor de school, maar voor de gehele buurt.

Meer informatie: www.groenblauweschoolpleinen.nl/

Talentenbroedplaatsen Jimmy's

Jimmy's zijn talentenbroedplaatsen voor jongeren tussen de 12 en de 27 jaar, met vestigingen door heel Nederland. Via Jimmy's bouwen jongeren een netwerk op, groeit het zelfvertrouwen, neemt de zelfredzaamheid toe en krijgen ze een grotere kans op werk. Als het nodig is, is Jimmy's een makkelijke stap naar hulp. Bij Jimmy's in Groningen zijn bijvoorbeeld elke week medewerkers van de gemeente aanwezig, die helpen met vragen over uitkeringen en regelingen.

Meer informatie: www.wijzijnjimmys.nl/

Twentse Belofte

Twentse belofte helpt jongeren om een goed toekomstperspectief te hebben en geeft hen het gevoel om ergens aan bij te dragen. Het halen van een diploma is voor een goed toekomstperspectief belangrijk, maar dit is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Twentse Belofte is opgericht om vroegtijdig schoolverlaten van vaak kwetsbare jongeren te voorkomen. Samen met de andere organisaties, waar deze jongeren vaak mee te maken hebben, wordt er een regionale aanpak ontwikkeld tussen overheid, onderwijs en zorginstellingen, zodat deze elkaar weten te vinden en jongeren helpen een goed toekomstperspectief te bieden.

Meer informatie: www.twentsebelofte.nl

Sport

Sport is passie en nog heel veel meer. Elke week weer staan vele vrijwilligers van verenigingen voor dag en dauw op om het beoefenen van hun sport in onze gemeente mogelijk te maken. Daarmee leveren ze een onmisbare bijdrage voor het vitaal en krachtig houden van onze lokale samenleving. Wie sport en lid is van de sportclub, is vaak gezonder en heeft een breder sociaal netwerk dan iemand die geen lid is van een sportvereniging. We koesteren onze vrijwilligers en verenigingen dus en zien sport als een publieke voorziening.

Jong geleerd is oud gedaan. Dat geldt zeker voor het sporten. Elke basisschool moet daarom een vakleerkracht bewegingsonderwijs hebben en elke leerling moet minimaal twee uur per week kunnen gymmen. We leggen hiermee niet alleen de basis voor goed beweegonderwijs, maar verminderen ook de druk op leraren in het onderwijs (zie ook hoofdstuk Onderwijs, pagina 83).

Het is zonde dat kinderen vroegtijdig stoppen met sporten. Daarom gaan we bij elke overgang in het leven, zoals van de basis- naar middelbare school, na hoe we de uitval, die we vaak bij dit soort overgangen zien, kunnen minimaliseren. Wanneer geld het probleem is, komen we kinderen, jongeren en ouderen tegemoet met speciale regelingen (zie hoofdstuk Armoede en schulden, pagina 49). Sport en bewegen moet voor iedereen betaalbaar zijn.

Een veilig sportklimaat is essentieel om sportplezier en talentontwikkeling te stimuleren. We zetten in op het nadrukkelijker helpen van het kader en trainers om uitwassen langs de zijlijn en binnen verenigingen aan te pakken. Meer sportplezier verhoogt volgens ons ook de sportprestatie. Topsport en topsportevenementen inspireren om het beste uit jezelf te halen en dragen bij aan de verbondenheid.

Sportverenigingen verzorgen een belangrijk deel van het sport en beweegaanbod in de wijken. Hiervoor zijn vitale en toekomstbestendige verenigingen nodig. De buurtsportcoach en/of andere landelijke stimuleringsregelingen proberen we gericht in te zetten om de vrijwilligers te ondersteunen, de verenigingen te versterken en sport te verbinden met bijvoorbeeld onderwijs en welzijn. Basisbanen zetten we in om de verenigingen te helpen.

Voor sport en bewegen zijn er bovendien goede accommodaties nodig. We kiezen voor nieuwe vormen van samenwerking om sporten te verbinden met andere sporten en groepen, zoals het sportieve buurthuis en e-sports. Als dat nodig is, helpen we sportaccommodaties om te verduurzamen, zodat ook onze sportverenigingen klaar zijn voor de toekomst.

Onze keuzes

- Sporten is leuk, gezond, en vergroot de sociale samenhang. Daarom stimuleren we onze jeugd om lid te worden van een sportvereniging en bieden we ouders met een smalle portemonnee financiële ondersteuning, zodat alle kinderen kunnen meedoen.
- Het lukt veel sportverenigingen vaak niet om voldoende vrijwilligers te vinden voor taken, zoals toezicht houden, het clubhuis bemannen en de velden onderhouden. Ondertussen zitten veel mensen ongewild thuis. Daarom komen er basisbanen op de sportvereniging.
- Goede sportvoorzieningen zijn noodzakelijk. We helpen de sportverenigingen bij het verduurzamen van hun accommodaties met leningen.
- Bij de aanleg of renovatie van sportaccommodaties en velden kiezen we voor materialen met een lage milieubelasting.
- In de inrichting en ontwikkeling van de buitenruimte houden we nadrukkelijker rekening met bewegen.
- We bieden het kader en de trainers van sportverenigingen cursussen, zodat ze beter kunnen omgaan met agressie, asociaal gedrag en uitwassen op en rond de sportvelden.
- We blijven inzetten op het versterken van sportverenigingen om hun maatschappelijke bijdrage zo groot mogelijk te maken. Het initiatief daarbij ligt bij de sportverenigingen, waarbij ze op ondersteuning en advies van de gemeente kunnen rekenen.

-
- Binnen het armoedebeleid nemen we belemmeringen weg voor kinderen, maar ook voor ouderen om te gaan sporten. Ook een fysieke of geestelijke handicap mag sportdeelname niet in de weg staan (zie hoofdstuk **Armoede en schulden**, pagina 49).
 - We investeren ook in voorzieningen voor individuele sport en recreatie. Denk daarbij aan wandel-, hardloop- en mountainbikeroutes in de open lucht, maar ook buitenfitness of yoga in de parken.
 - We vinden dat ieder kind een zwemdiploma moet kunnen halen. Daarom organiseren we schoolzwemmen voor alle leerlingen uit groep 5.

Cultuur

Kunst en cultuur raakt, verbindt, verheft, ontspant en biedt naast plezier ook stof tot nadenken. Het gaat over wie we zijn, over onze drijfveren en over onze dromen. Zonder de bibliotheek, de muziekschool, de cultuur- en poppodia, de (gemeentelijke) musea en cultuureducatie is het lastig om die dromen te verwezenlijken. Cultuur draagt in al zijn verschijningsvormen bij aan de leefbaarheid in de wijken en steden. Voor de PvdA is het belangrijk dat alle vormen van cultuur toegankelijk en betaalbaar zijn voor iedereen en dat elke cultuuruiting van waarde is.

In kleine dorpen staan (sociaal) culturele voorzieningen onder druk. Voor mensen met een kleine beurs zijn kunst en cultuur nog te vaak onbereikbaar. En ook de makers hebben het vaak moeilijk bijvoorbeeld om betaalbare atelierruimtes te vinden of zich te verzekeren. De coronacrisis heeft de culturele sector onevenredig hard geraakt.

De PvdA steunt de culturele en creatieve sector en hanteert de Fair Practice Code voor een eerlijke beloning. Iedereen moet kunnen genieten van kunst en cultuur. We willen ook in de toekomst de kleinschalige (sociaal) culturele voorzieningen in wijken en dorpen behouden. Daarom is het belangrijk dat de culturele en creatieve sector de diversiteit van onze samenleving representeert. Bij een inclusieve samenleving hoort een inclusieve culturele sector.

Onze keuzes

- We investeren in onze culturele voorzieningen en willen deze behouden om de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van onze gemeente te vergroten.
- We vragen van culturele instellingen, die door de gemeente gesubsidieerd worden, goed werkgeverschap, bijvoorbeeld door de toepassing van de Fair Practice Code.¹
- We stimuleren cultureel ondernemerschap.
- Culturele diversiteit waarderen we en moedigen we aan.
- In wijken en op plekken, waar deelname aan culturele activiteiten niet vanzelfsprekend is, sporen we dit aan.
- Alle kinderen en jongeren moeten mee kunnen doen aan cultuureducatie. We maken dit toegankelijk en betaalbaar door cultuureducatie onderdeel van de stadspas of het kindpakket te maken en/of door de samenwerking tussen culturele instellingen en het onderwijs aan te wakkeren (zie hoofdstuk **Onderwijs**, pagina 83 & hoofdstuk **Armoede en schulden**, pagina 49).
- Het open houden van de bibliotheek is van groot belang. Bibliotheken zijn laagdrempelige ontmoetings- en leerplaatsen. Dat betekent dat er in bibliotheken een bijdrage geleverd wordt aan de bestrijding van analfabetisme en laaggeletterdheid, er allerlei vormen van informatie te vinden zijn, en er permanent open wifi-verbindingen zijn (zie hoofdstuk **Onderwijs**, pagina 83).
- De muziekschool is meer dan een zelfstandig gebouw. Muziekles wordt zo veel mogelijk ondergebracht in de onderwijsgebouwen en op termijn binnen het onderwijscurriculum.
- Cultureel erfgoed beschermen en behouden we.
- Onze gemeentelijke/regionale musea zijn een dag per maand gratis toegankelijk.
- Mensen met een beperking krijgen makkelijk toegang tot kunst en cultuur, bijvoorbeeld met rolstoelvriendelijke theaters en musea.
- We investeren in kunst op straat en op de pleinen.

¹ Zie www.fairpracticecode.nl/nl

Inclusie, emancipatie en integratie

Jezelf mogen zijn en je thuis voelen in je eigen buurt. Je eigen talenten kunnen ontdekken en die ontplooien. Accepteren, dat niet iedereen hetzelfde is. En het vertrouwen dat iedereen gelijk wordt behandeld, dat er gelijke rechten en kansen zijn, dat je met elkaar eerlijk kunt delen in voorspoed en elkaar steunt als het tegenzit. Alleen als we tegenstellingen overbruggen, we ons verplaatsen in de ander en willen investeren in elkaar komt zo'n samenleving dichterbij. Vertrouwen is daarvoor essentieel. Geen onverschilligheid, maar interesse in elkaar. We willen een samenleving waarin iedereen meetelt.

In onze vrije samenleving, die door diversiteit en veelkleurigheid gekenmerkt wordt, is de behoefte aan verbinding groot en is geen ruimte voor discriminatie en racisme. We kiezen voor een inclusieve samenleving, we kijken om naar elkaar, kunnen omgaan met verschillen en zijn weerbaar in een wereld die steeds sneller verandert. Daarom kijken we naar wat ons bindt in plaats van naar wat ons verdeelt. Het verbinden van groepen, het bundelen van krachten én het delen van risico's zijn allemaal elementen die zorgen voor een fijnere samenleving.

We kiezen voor een samenleving, waar iedereen zichzelf kan zijn en het niet uitmaakt wat je geslacht, geaardheid of geloof is. Een samenleving, waarin je gelijk wordt behandeld, ongeacht of je vrouw, gekleurd, hetero, homo, trans of queer bent. En een samenleving waar iedereen zijn stem kan laten horen en de vrijheid van meningsuiting vanzelfsprekend is. De PvdA staat pal voor de vrijheid van godsdienst en streeft tegelijkertijd naar emancipatie, gelijkwaardigheid en de vrijheid van mensen die afscheid nemen van hun geloof. We zijn nieuwsgierig naar de ander en stellen onszelf elke keer de vraag: hoe is het om jou te zijn?

Voor elkaar opkomen

Onze keuzes

- We komen op voor de rechten van iedereen. Gelijkheid en vrijheid zijn de basis voor de rechtstaat en van onze samenleving.
- We vinden, dat overheid en hulpverleners er voor jou zijn, ongeacht wie je bent.
- Alle medewerkers in de publieke sector volgen een cursus omgaan met vooringenomenheid.
- Wie een klacht of melding heeft, kan altijd veilig terecht bij de gemeente, politie en/of bij een hulpverlener. We zetten je niet aan de kant.
- We maken met werkgevers, onderwijs, politie en uitgaansgelegenheden afspraken om discriminatie uit te bannen. Hiervoor sluiten we lokale convenanten af.
- De PvdA staat naast individuen en minderheden, die zich uitspreken tegen discriminatie, uitsluiting en racisme. Binnen de grenzen van onze rechtsstaat moet er voor iedereen ruimte zijn om zijn of haar mening zonder bedreigingen of verdere uitsluiting te uiten.
- We kijken niet weg en nemen de verantwoordelijkheid om op te treden tegen (institutioneel) racisme, xenofobie, machtsmisbruik en discriminatie.
- Solidariteit betekent voor ons dat we niet alleen voor onszelf en onze eigen kring opkomen, maar juist ook voor de ander.
- Emancipatie is en moet voor ons meer zijn dan elke groep die afzonderlijk voor de eigen maatschappelijke positie opkomt. Je hebt solidariteit met en tussen groepen nodig in het aanpakken van discriminatie en het bevorderen van emancipatie.
- Onze lokale identiteit is wat ons bindt: we zijn allemaal [plaatsnaam invoeren].
- We vinden het onacceptabel dat uitgaansgelegenheden en verenigingen mensen weigeren op basis van hun uiterlijk. Er komen laagdrempelige online meldpunten waarmee burgemeester en politie de overtredders kunnen aanpakken (zie ook hoofdstuk **Veiligheid**, pagina 117).
- Wie discrimineert, kan zijn exploitatievergunning verliezen. Er komt in onze gemeente een keurmerk tegen discriminatie. Daarmee maken bedrijven en horeca hun goede gedrag bekend aan het publiek.

Groepen nader tot elkaar brengen

Onze keuzes

- We investeren in gemengde wijken. Dit doen we bijvoorbeeld met gemengd bouwen voor alle inkomensgroepen en alle leeftijden. Integratie heeft meer kans van slagen als mensen elkaar ontmoeten in de eigen wijk, op school of tijdens het sporten.
- In onze gemengde wijken zijn er vanzelfsprekende ontmoetingsplaatsen in de openbare ruimte en bij de wijkvoorzieningen, zoals de bibliotheek en het buurthuis.
- Wij drinken thee á la Job Cohen. Door verschillende bevolkingsgroepen met elkaar in contact te brengen en met elkaar in gesprek te gaan kunnen we onderlinge spanningen wegnemen.
- We sluiten samen met [...] een pact tegen discriminatie, waarmee we zeggen: 'Als je aan een van ons komt, dan kom je aan ons allemaal'.
- We gaan vanuit nieuwsgierigheid en gelijkwaardigheid de dialoog aan en organiseren daarvoor bijeenkomsten. We wachten niet op een concrete aanleiding, maar doen het nu.
- Netwerken worden in onze samenleving steeds belangrijker. Niet alleen mensen, die op jou lijken en tot jouw groep behoren, maar juist ook de mensen, die tot andere netwerken behoren kunnen je vooruit helpen. In gemengde wijken en op gemengde scholen is het in contact zijn met elkaar en toegang krijgen tot de netwerken van anderen gemakkelijker.

Institutionele vormen van discriminatie, achterstelling en kansenongelijkheid

Onze keuzes

- We vinden dat de gemeente zelf het goede voorbeeld moet geven als werkgever. Wanneer er weinig/geen diversiteit is, kan een (tijdelijk) quotum helpen om dit te doorbreken.
- We erkennen dat er ook binnen de overheid institutioneel verankerde vormen van discriminatie voorkomen. Personeelsbestanden zijn zelden een afspiegeling van de bevolking. Daarom voert onze gemeente een actief diversiteitsbeleid voor de eigen organisatie en past dit diversiteitsbeleid als voorwaarde toe in bijvoorbeeld het subsidie- en inkoopbeleid.

-
- We vinden het belangrijk dat mensen kunnen doorstromen en accepteren geen glazen plafonds.
 - We hebben oog voor de vervreemding, die de bewoners vaak ervaren in snel veranderende wijken. Zij hebben het idee dat ze verhuisd zijn zonder van huis te zijn veranderd. Om deze vervreemding weg te nemen is het belangrijk om alle bewoners – oud en nieuw – met elkaar in contact te brengen en ontmoetingen te organiseren.
 - Elk tijdsgewricht kent groepen die zich achtergesteld voelen. Dit kan leiden tot je onveilig voelen en een afkeer van de samenleving. Daarom is een emancipatieagenda voor alle groepen belangrijk.
 - Alleenstaande, laagopgeleide, oudere mannen kampen vaker met eenzaamheid, depressie, overgewicht en alcoholisme. In onze begeleiding en ondersteuning vergeten wij hen niet, maar richten we ons met ontmoetingen en versterking ook op deze groep.
 - We zijn er ook voor de mensen die zich op economisch vlak in de steek gelaten voelen: de zzp'ers en flexwerkers die slachtoffer zijn geworden van de doorgeslagen flexibilisering of de mensen die hun banen zagen verdwijnen, omdat alle functies tot mbo-2 in de zorg zijn afgebouwd. Om te voorkomen dat deze mensen vereenzamen en afdrijven van de samenleving versterken we hun netwerk door hen met elkaar in contact te brengen en ervaringen uit te wisselen, en helpen we waar nodig met omscholing. Dat is empowerment.
 - Symbolen doen ertoe. Sinterklaas is een feest voor iedereen en dus zal Piet veranderen, zoals dat nu ook al gebeurt. Onze kinderen kunnen die verandering aan en onze samenleving ook, zolang we ons maar in elkaar verplaatsen.
 - We nemen stelling tegen gemeenschappen of groepen die niet tolerant en discriminerend naar anderen zijn. Dit doen we bijvoorbeeld door in ons subsidiebeleid toegankelijkheidseisen op te nemen in relatie tot de inclusieve samenleving.
 - We zorgen, dat mensen elkaar kunnen vinden, en we maken zaken gemakkelijker. Bijvoorbeeld door de kinderopvang te betalen voor mensen die uit de bijstand een opleiding doen en op zoek zijn naar werk.¹ Dat werkt de emancipatie echt in de hand.

¹ In het landelijke verkiezingsprogramma wordt gepleit voor gratis kinderopvang. Totdat dit gerealiseerd is, kunnen we dit lokaal nu al voor kwetsbare groepen mogelijk maken.

De nieuwe inburgeringswet

De nieuwe inburgeringswet biedt kansen om nieuwkomers beter op te vangen in de lokale samenleving. Werken en de taal leren kan worden gecombineerd en de directe toegang tot arbeidsmarkt/scholing brengt mensen met elkaar in contact. We wachten niet tot mensen zelfstandige woonruimte hebben, maar starten al op het asielzoekerscentrum met de inburgering.²

Onze keuzes

- Door de nieuwe inburgeringswet zijn wij als gemeente verantwoordelijk voor de inburgering van nieuwkomers in onze (lokale) samenleving.
- In ons lokale inburgeringsbeleid gaan we zo veel mogelijk werken en leren combineren. Mensen leren de taal gaandeweg op de werkvloer en in de klas.
- Samen met bedrijven en organisaties organiseren we werkplekken voor inburgeraars. Werk is de beste kans om snel onderdeel van de samenleving te worden en de taal te leren.
- We willen dat de gemeente zo snel mogelijk weet wie er in onze gemeente komt wonen. Zo kunnen we alle tijd die er is benutten.
- We beginnen voor de verhuizing van de nieuwkomer naar onze gemeente al met taallessen bij het COA en laten een pauze in tijdens de verhuizing. De gemeente moet binnen 10 weken (na toewijzing door het COA) een plan van aanpak maken met een nieuwkomer.
- We investeren in gemengde wijken. Integratie heeft de meeste kans van slagen als mensen elkaar ontmoeten in hun eigen wijk/het dorp, op de school van hun kinderen en op de sportclub.
- Mensen die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen hebben vaak minder kans op de arbeidsmarkt, zowel bij het vinden van een baan als bij het werken op het eigen niveau. We investeren daarom in taalbeheersing op verschillende niveaus.
- Als nieuwkomers ook in hun eigen taal niet (goed) kunnen lezen en schrijven, investeren we eerst in het leren lezen en schrijven in de eigen taal.

² Vanaf 1 juli 2021 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de inburgering van nieuwkomers. In het nieuwe stelsel wordt meer belang gehecht aan het leren van de taal en kan dit worden gecombineerd met (vrijwilligers)werk of stages. Er zijn meer mogelijkheden voor maatwerk. Ook gaan gemeenten de asielstatushouders die bijstand ontvangen ontzorgen. De gemeenten gaan voor deze groep de eerste zes maanden de huur, zorgverzekering en rekeningen voor gas, water en licht vanuit die bijstand betalen. Deze begeleiding moet zorgen voor rust en stabiliteit bij het begin van de inburgering. Hier staat tegenover dat inburgeraars die zich onvoldoende inzetten, vaker en sneller dan in het huidige stelsel te maken krijgen met sancties, zoals een boete.

-
- Frauderende taalbureaus pakken we aan en sluiten we uit.
 - Actief burgerschap voor nieuwkomers. Van nieuwkomers verwachten we wat we van elke Nederlander verwachten: dat je je best doet, dat je je gedraagt en dat je opkomt voor de vrijheden en grondrechten van anderen. We beschermen nieuwkomers tegen groepsdruk.
 - We verwachten van nieuwkomers hetzelfde als wat we van alle Nederlanders verwachten.
 - In het kader van de inburgeringswet zorgen we standaard voor een vrouwenemancipatieprogramma en een homo-emancipatieprogramma. Tolerantie en jezelf thuis voelen zijn belangrijk.
 - We vinden dat een goede inburgering tot een eigen plek in de samenleving met gelijkwaardige kansen op werk leidt, en het risico op een alternatieve carrière met schimmige of criminele activiteiten beperkt.

LHBTI

Onze keuzes

- We staan voor een inclusieve samenleving. Om oog te hebben voor de noden van alle verschillende groepen zetten we ervaringsdeskundigen meer in bij het ontwikkelen van programma's voor het verbeteren van de dienstverlening en het contact met mensen uit specifieke doelgroepen.
- We ondersteunen scholen in hun rol bij het uit de kast komen van jongeren.
- We ontwikkelen een aanpak voor roze ouderen. We vinden het onacceptabel als ouderen door sommige medebewoners in verpleeghuizen niet geaccepteerd worden, daarover niet kunnen praten met het personeel en daarom weer de kast in gaan.

Lichtverstandelijke beperking (LVB)

Onze keuzes

- We staan voor een inclusieve samenleving, waar iedereen meedoet naar vermogen.
- Mensen met een lichte verstandelijke beperking doen naar vermogen volwaardig mee (zie hoofdstuk **Werk en inkomen**, pagina 23).

Goede voorbeelden

Regenboogfestival Emmen

Iedereen heeft recht op liefde en daarom organiseert Emmen het regenboogfestival, een familiefestival waar de liefde gevierd wordt. Tegelijkertijd is het een festival dat als vliegwiel dient voor de LHBTI-acceptatie in Emmen en voor het voeren van actief LHBTI-beleid. Zichtbaarheid levert een wezenlijke bijdrage aan de (sociale) veiligheid en acceptatie van LHBTI-bewoners.

Meer informatie: www.regenboogfestivalemme.nl/

www.movisie.nl/artikel/dit-festival-vliegwiel-lhbt-acceptatie-emmen

Stadsgesprek Amstelveen

De Amstelveense samenleving is heel divers, met een grote internationale gemeenschap (expats). Amstelveeners en internationals vinden het lastig om met elkaar in contact te komen. Over de invloed van de groeiende diversiteit op de gemeente werd een stadsgesprek 'Kleurrijk Ontmoeten' georganiseerd, op initiatief van de PvdA. Conclusie van het gesprek was dat ontmoeting de sleutel naar verbinding is tussen de verschillende bevolkingsgroepen en begrip voor elkaar.

Meer informatie: www.amstelveen.pvda.nl/wp-content/uploads/sites/363/2019/08/Motie-20Kleurrijk20ontmoeten20in20Amstelveen.pdf

www.amstelveensnieuwsblad.nl/lokaal/maatschappelijk/32528/stadsgesprek-over-invloed-internationalisering-op-samenleving-687614

Discriminatie in de horeca: voor onbepaalde tijd dicht na drie officiële waarschuwingen

Geweigerd worden door de portier vanwege je achtergrond, de verkeerde schoenen of je geaardheid. Het gebeurt nog steeds in de horeca. In Amsterdam worden zaken waar aan de deur gediscrimineerd hard aangepakt. Bij een eerste melding volgt een gesprek en een waarschuwing. Gebeurt het vaker, dan kan een zaak gesloten worden, eerst een week of een maand, maar uiteindelijk ook voor onbepaalde tijd. Om het deurbeleid te controleren, werkt de gemeente met zogenaamde mystery guests. Een koppel met en een koppel zonder migratie-achtergrond bezoeken kort na elkaar dezelfde horecazaken, om te kijken of ze al dan niet toegelaten worden.

Meer informatie: www.amsterdam.nl/ondernemen/horeca/terrassen/horeca-deurbeleid/

www.at5.nl/artikelen/189618/vier-horecAZaken-krijgen-waarschuwing-na-discriminatie-aan-de-deur

De vreedzame school en de vreedzame wijk (Stichting Vreedzaam)

De Vreedzame School is een programma voor sociale competentie en democratisch burgerschap. De klas en de school worden gezien als een leefgemeenschap, waarin alle kinderen zich gehoord en gezien voelen. Alle kinderen hebben een stem en leren wat het betekent om 'democratisch burger' te zijn. Kinderen leren om met elkaar beslissingen te nemen, conflicten constructief op te lossen en verantwoordelijkheid te nemen voor elkaar en voor de gemeenschap.

In sommige wijken is de aanpak uitgebreid: van de school de wijk in. Met de verbreding is de aanpak van de Vreedzame School doorgevoerd in alle organisaties die in de wijk werken met kinderen in de basisschoolleeftijd. De basis van de vreedzame wijk wordt gevormd door de scholen.

Meer informatie: www.stichtingvreedzaam.nl

www.stichtingvreedzaam.nl/de-vreedzame-school

www.stichtingvreedzaam.nl/de-vreedzame-wijk

Economie

Juist tijdens een crisis besef je wat er echt toe doet. We ondervinden wie onmisbaar werk doet, denken na over de toekomst en ervaren dat we samen sterker staan. Want als iets duidelijk is geworden in de coronacrisis, is het wel het belang van de publieke zaak. Geen veerkrachtige samenleving zonder sterke overheid. Juist lokaal.

Samenwerken is daarvoor essentieel. Alleen door samen te werken met ondernemers, onderwijsinstellingen, het UWV en de sociale partners kunnen we voorkomen, dat mensen te lang langs de kant staan, en dat mensen die al langer in de bijstand zitten blijvend en nog verder uit beeld raken (zie het hoofdstuk Werk en inkomen). Maar daarmee zijn we er nog niet. Door de samenwerking met lokale ondernemers te zoeken blijven we als gemeente aantrekkelijk voor onze eigen bewoners en bezoekers.

Leegstand in de binnenstad/ het centrum was al voor corona een probleem, maar is door de economische crisis wel in een stroomversnelling gekomen. Door de opkomst van het online shoppen is het winkelaanbod bovendien blijvend veranderd: de detailhandel krimpt waar de horeca groeit. De verwachting dat de detailhandel na de crisis weer helemaal zal opkrabbelen en op de oude voet verder kan gaan, lijkt onrealistisch. En hoe de horeca uit de crisis komt is nog onzeker.

Het bestrijden van de leegstand en haar negatieve gevolgen is daarom erg belangrijk. Leegstand leidt al snel tot verloedering en een desolate aanblik. Tegelijkertijd biedt het mogelijkheden voor alternatieve oplossingen, die de binnenstad/het centrum aantrekkelijker maken. Denk daarbij aan combinaties van wonen en werken, en andere vernieuwende concepten.

Leegstand

Onze keuzes

- In onze gemeente pakken we de leegstand in de binnenstad/het centrum aan.
- We kiezen ervoor om de detailhandel in een kernwinkelgebied te concentreren.
- Samen met ondernemers en franchisenemers maken we een plan van aanpak om de winkelvoorzieningen te concentreren in een kernwinkelgebied.
- De straten, die buiten het kernwinkelgebied vallen, transformeren we naar woonstraten. Waar nodig passen we de bestemmingen van panden daarvoor aan.
- Bij het kernwinkelgebied zorgen we voor goede en voldoende fietsenstalling, elektrische oplaadpunten voor e-bikes en veilige fietsroutes.
- Het kernwinkelgebied is autoluw/autovrij.
- Voor het parkeren aan de rand van het kernwinkelgebied zijn voldoende parkeer- en oplaadvoorzieningen, ook voor het stallen van deelauto's.
- De inrichting van de openbare ruimte met veel groen in het centrum is aantrekkelijk, en we houden het schoon.
- Ter voorkoming van leegstand in de binnenstad voeren we een leegstandsverordening in.
- Grote, vaak leegstaande, winkelpanden en bankgebouwen, zoals [leegstaande panden invoegen], bouwen we om tot woningen.
- Steeds meer winkels en kantoorgebouwen staan langdurig leeg. Deze panden krijgen een nieuwe bestemming die past in de omgeving. Op deze manier voorkomen we verloedering en zorgen we ervoor dat huisjesmelkers of dubieuze ondernemers niet welkom zijn.
- We maken voor de komende jaren een plan, waarin we vastleggen hoe we buurt- en wijkrenovaties gaan uitvoeren. Samen met partners uit de gemeente, zoals bewoners, architecten, corporaties, investeerders en aannemers, kijken we hierbij onder andere naar de nieuwe invulling voor leegstaande panden en braakliggende terreinen.

-
- We maken gebruik van het instrument van de bedrijfsinvesteringzones (BIZ) en zetten dat als een soort investeringsfonds voor de binnenstad in. In de BIZ worden activiteiten georganiseerd door ondernemers, die bijdragen aan een aantrekkelijke binnenstad.¹
 - Wij maken met onze ondernemers afspraken over branchering om te voorkomen dat het winkel- en horeca-aanbod te eenzijdig wordt.
 - Blurring staan we – bij wijze van experiment – toe als het bijdraagt aan de versterking van de binnenstad.²
 - We beperken het aantal koopzondagen niet.
 - We zorgen ervoor dat onze ondernemers en zzp'ers altijd de weg kennen binnen het ambtelijk apparaat. We roepen daarvoor een loket in het leven. Hier kunnen ondernemers voor al hun vragen terecht: van vragen over het bedrijventerrein tot vragen over de begeleiding van medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt.³
 - Met lokale ondernemers maken we afspraken over de sociale agenda en de begeleiding van mensen naar werk.
 - Wij faciliteren creatieve broedplaatsen met (tijdelijke) vergunningen, kennis en begeleiding.
 - We stimuleren de ontwikkeling van kleinschalige woon- en werkruimtes ten behoeve van nieuwe werkgelegenheid ('start ups') op plekken waar bestaande winkels wegvallen.
 - Snel internet is voor plattelandsgebieden net zo belangrijk als voor de stedelijke gebieden. Daarom maken we ons hard voor een goede digitale infrastructuur in al onze buitengebieden.

Toerisme en recreatie

Voor de ene gemeente is het een belangrijke en welkome toevoeging, terwijl er in de andere gemeente sprake is van een overvloed aan toeristen en inwoners vooral overlast ervaren. In dat laatste geval is het belangrijk om de balans te zoeken tussen leefbaarheid en de economische betekenis van het toerisme voor de gemeente, inwoners en ondernemers.

Onze keuzes:

- In de stadsgesprekken gaan we met onze inwoners in gesprek over de toekomst van het toerisme voor onze regio/stad/dorp.
- De recreatieve voorzieningen houden we in stand/breiden we uit.
- We gebruiken de inkomsten van de toeristenbelasting voor investeringen die al onze inwoners ten goede komen.

¹ Zie: www.bedrijveninvesteringszone.biz/

² Blurring is het mengen van verschillende functies. Denk aan de kapper die ook een kopje koffie serveert.

³ ie: www.enschede.nl/ondernemers

Veiligheid

We leven in een veilig land. Wie naar de statistieken over woninginbraken, onveiligheid op straat, vandalisme en geweldsdelicten kijkt, ziet bijna overal een afname en kan niet anders dan concluderen dat het de goede kant op gaat. En toch wordt dat lang niet door iedereen zo ervaren. Een kapotte lantaarnpaal geeft een vervelend gevoel en als er 's avonds vlak voor je deur door een groepje opgeschoten jongeren naar je wordt geschreeuwd, is dat intimiderend en voel je je onveilig in je eigen buurt.

Voor ons is dat onacceptabel. Iedereen in onze gemeente heeft recht op een veilige leefomgeving. Wanneer je je onveilig voelt in je eigen huis of als je de straat op gaat, kan je je niet ontplooiën en heb je geen eerlijke kans op een fijn leven. Veiligheid is een basisbehoefte, die voor de meesten van ons gelukkig een vanzelfsprekendheid is. Maar juist in de buurten waar de inwoners het al zwaar hebben, is het dat niet. In onze kwetsbare wijken zijn de meeste woninginbraken, is de verloederingsring door vandalisme en achterstallig onderhoud het grootst, is de overlast door ondermijnende criminaliteit het meest tastbaar en zijn de inwoners het meest vatbaar voor de verlokkingen van het snelle geld van de drugscriminaliteit.

We kiezen voor een ambitieuze en brede aanpak. Handhaving gaat hand in hand met preventie. We geloven in de kracht van de buurt en haar inwoners, en gaan samen met hen de problemen te lijf. Voorkomen is altijd beter dan genezen. We bieden kwetsbare jongeren daarom een wenkend perspectief, zorgen voor goede voorlichting en voorkomen samen met ouders, jongerenwerkers, jeugdhulp en de scholen dat kwetsbare jongeren het verkeerde pad kiezen.

Om dat voor elkaar te boksen investeren we een in een fijnmazig netwerk, waar professionals, buurtbewoners, ouders, handhavers en de gemeente, de ogen en oren zijn van wat er onder de jongeren en in de buurt speelt. Een sterke overheid kan niet zonder sterke burgers. In de handhaving vragen we nadrukkelijk de hulp van buurtbewoners en geven we de buurt medezeggenschap over de prioriteiten van de boa's en wijkagenten.

Zonder vertrouwen in de overheid is handhaving niet mogelijk, zonder perspectief zullen kwetsbare jongeren altijd voor het snelle criminele geld gaan en zonder betrokken bewoners wordt een buurt nooit een veilige en fijne plek om in te wonen.

Een veilige buurt

Onze keuzes

Alleen in een veilige buurt kan je jezelf ontplooiën en een fijn leven leiden. Daarom gaan we de komende periode alles doen om ondermijnende criminaliteit te bestrijden, onveilige wijken te verbeteren en kansarme jongeren perspectief te bieden.

- We investeren extra in de meest kwetsbare wijken, omdat daar de meeste woninginbraken zijn, de onveiligheid op straat het grootst is, vandalisme het meest zichtbaar is en de drugscriminaliteit voor de meeste ontwijking zorgt.
- De aanwezigheid van politie en justitie is noodzakelijk. We willen meer wijkagenten en boa's zonder dat de boa alle taken van de wijkagent overneemt.

Voorkomen is beter dan genezen¹

Onze keuzes

- We willen kansarme jongeren perspectief bieden en meteen ingrijpen als iemand dreigt te ontsporen. Voorkomen is beter dan genezen. Daarom bezuinigen we niet op het buurt- en jongerenwerk, draaien we eerdere bezuinigingen terug, en zorgen we er met een extra impuls voor dat alle kwetsbare jongeren in beeld zijn bij onze professionele buurt- en jongerenwerkers.
- Het buurt- en jongerenwerk staat in nauw contact met de gemeente, het onderwijs, de jeugdzorg en de politie. De gemeente heeft een coördinerende rol.
- We investeren in onze sociale infrastructuur: elke buurt heeft minimaal een wijkagent en een jongerenwerker.

¹ Veel van deze maatregelen dubbel met de hoofdstukken zorg en onderwijs. De invalshoeken zijn echter verschillend. Afhankelijk van de lokale problematiek kun je een keuze maken voor de invalshoek die het beste bij jouw situatie past.

-
- Bij het jongeren- en buurtwerk hebben we in het bijzonder oog voor kinderen uit gezinnen, waar het oudste kind in de criminaliteit is beland. We zoeken ouders op en proberen samen met hen te voorkomen dat meer van hun kinderen op het verkeerde pad raken.
 - Ouders spelen een grote rol bij het voorkomen van problemen. Wie een veilig thuis heeft, zal minder snel op het verkeerde pad raken. Daarom gaan we met ouders het gesprek aan en bieden we hulp wanneer het verkeerd dreigt te gaan.
 - We bieden ouders handelingsperspectief en geven hen handvatten mee voor de opvoeding. Daarvoor spreken we ouders ook aan op het gedrag van hun kinderen.
 - De wijkzorg komt achter de voordeur, kan ouders ondersteuning bieden en speelt dus een belangrijke rol bij de hulp aan ouders. De wijkzorg spreekt met ouders over wat een kind nodig heeft om een goede start in het leven te maken.
 - In de gesprekken met ouders van probleemgezinnen is het belangrijk dat de wijkzorg taboes doorbreekt. Wanneer je maar twee slaapkamers hebt en je met vijf kinderen de handen al vol hebt aan de opvoeding, is een groter huis een eerste prioriteit.
 - We verliezen de jongeren niet uit het zicht en ontwikkelen/onderhouden een fijnmazig netwerk waar jongeren en buurtwerkers, wijkzorg, handhaving, politie, scholen, jeugdzorg, ouders, maar bijvoorbeeld ook woningcorporaties onze ogen en oren zijn voor wat er onder de jongeren in de buurt speelt.
 - Jongeren worden vaak op heel jonge leeftijd geronseld door criminelen. We hebben daar oog voor en proberen jongeren daarvoor met gerichte voorlichting op de (basis)scholen te behoeden. Snel geld bestaat niet en als je er eenmaal inzit, kom je er niet meer uit.
 - We zetten in op preventie bij radicaliserende jongeren en ondersteunen ouders, docenten en jongerenwerkers bij het herkennen én voorkomen van radicalisering onder jongeren. Zo ontstaat een nieuwe generatie jongeren die niet vatbaar is voor complottheorieën, theologische ontsporingen en politieke machtsfantasieën. Betrokkenheid bij onze democratie en rechtsstaat zorgt dat jongeren weerbaar zijn.
 - Met de woningcorporatie spreken we af dat beheerders langere tijd aan wijken verbonden worden, zodat ook zij een belangrijke rol kunnen spelen in de preventie en signalering van problemen. Het beheer van appartementencomplexen met sociale huurwoningen in onze wijken rouleert nu heel veel. Hierdoor verdwijnt het zicht op wat zich daar afspeelt en is er minder sociale veiligheid.

-
- We moedigen woningcorporaties aan om met jongeren uit de buurt in de leeftijdscategorie van [...] tot [...] jaar bij hun eigen buurt te betrekken en hun eigen huizen mooier te maken. Hierdoor beseffen ze dat het ook hun buurt is, krijgen ze meer zelfbewustzijn en is hun buurt een plek om trots op te zijn.
 - We bieden jongeren een wenkend perspectief en laten met aansprekende voorbeelden zien dat ze heel goed op de maatschappelijke ladder kunnen klimmen. Daarvoor is het belangrijk om obstakels, zoals stagediscriminatie, weg te nemen.
 - Cybercriminelen worden steeds handiger en maken met name ouderen steeds meer geld afhandig. In samenwerking met politie en de ouderenzorginstellingen zetten we in op goede voorlichting en voorkomen we dat ouderen slachtoffer worden van slinkse oplichters.

Een tweede kans

Onze keuzes

- Jongeren die hun jongvolwassen leven verkwanseld hebben aan de kleine criminaliteit, hun straf hebben uitgezeten en hun leven willen beteren, bieden we de helpende hand en proberen we in samenwerking met buurt- en jongerenwerk en de reclassering een realistisch alternatief te bieden.
- Met speciale projecten voor ex-probleemjongeren tussen de 25 en 35 jaar betrekken we hen weer bij de maatschappij.
- We sluiten met de ex-probleemjongeren tussen de 25 en 35 jaar een sociaal contract af. In ruil voor onze hulp geven zij gastlessen op school om de jongeren van nu te ontmoedigen om hun eerdere misstappen op het criminele pad te volgen.

Handhaving hand in hand met de buurt

Effectieve handhaving is alleen mogelijk als de meldbereidheid van buurtbewoners groot is. De meldbereidheid wordt groter als het vertrouwen in de opsporende instanties omhoog gaat en buurtbewoners het idee hebben dat er ook daadwerkelijk iets met hun melding wordt gedaan.

Onze keuzes

- Als er een (anonieme) melding over de buurt is gedaan, gaan onze boa's langs de deuren en vertellen ze buurtbewoners dat er een melding is gedaan en er een vervolg aan wordt gegeven.

-
- We maken veiligheids- en preventieplannen per wijk/buurt/kern en laten inwoners meedenken en beslissen. De inzet en prioriteiten van wijkagenten worden mede bepaald door de inwoners van de wijk.
 - Onze gemeente maakt samen met bewoners voor elke buurt een buurtplan. Daarin staan de gezamenlijke doelstellingen voor veiligheid en leefbaarheid. Bewoners bepalen zo de prioriteiten.
 - We wijzen [...] jeugdboa's aan die zich bezig gaan houden met de handhaving in onze kwetsbare wijken. Daarnaast zorgen we voor meer blauw op straat, zodat inwoners zich weer veilig voelen in hun eigen buurt.
 - We willen meer wijkagenten (minimaal 1 wijkagent op 5000 bewoners), maar beseffen tegelijkertijd dat meer blauw op straat alleen niet de oplossing is. We betrekken de buurt daarom actief bij de handhaving en vragen hen op hun buurt te letten, zodat de sociale veiligheid ook als het blauw niet op straat te zien is, aanwezig blijft.
 - We geloven in de kracht van buurtpreventieteams. Wanneer buurtbewoners zich inzetten voor een betere buurt met minder inbraken, vandalisme en overlast, ondersteunen we hen en zorgen we voor korte lijntjes met de politie en handhaving, zodat het belangrijke werk van de buurtpreventieteams niet voor niets is.
 - Geweld achter de voordeur pakken we aan. Het melden van huiselijk geweld maken we laagdrempeliger. Voor slachtoffers komt er meer opvangcapaciteit.
 - We pleiten voor de zogeheten 'top 100'-aanpak. De belangrijkste criminelen worden in de gaten gehouden, zodat ze zich bespied en bekeken voelen om hen zo te beletten strafbare feiten te plegen. We zijn waakzaam voor averechtse effecten, zoals jongeren die zo hoog mogelijk op de lijst willen komen. Afhankelijk van de grootte van de groep noemen we het daarom de top [getal]-aanpak.

Aanpak ondermijning

Onze keuzes

- Ook bij de aanpak de productie van drugs kiezen we voor een combinatie van preventie en repressie.
- Zolang er geen oplossing in Den Haag wordt gevonden voor de achterdeur van de wietteelt en wiet op zolders onder vaak levensgevaarlijke omstandigheden wordt geteeld, zetten we in op opsporing en vernietiging.
- We kiezen voor de veiligheid van de hele buurt. Het kan niet zo zijn, dat de gezondheid van kinderen die naast een wietzolder slapen in gevaar wordt gebracht.

-
- We sporen slim op en controleren de gebouwen waarvan we nagenoeg zeker weten dat er wiet wordt geteeld. In samenwerking met energieleveranciers kijken we waar stroompatronen veranderen en er dus mogelijk geteeld wordt.
 - Wanneer we een wietzolder ontruimen en er sprake is van gevaarlijke omstandigheden, kan huisuitzetting een optie zijn. Als er kinderen in het spel zijn, is hun veiligheid leidend. We nemen contact op met jeugdzorginstanties en doen wat de beste oplossing voor de kinderen is.
 - We willen voorkomen dat mensen door financiële problemen en gebrek aan perspectief in een hoek worden gedreven en geen andere uitweg zien dan de criminaliteit. Als mensen zich door criminelen laten verleiden om hun zolder vol met wietplanten te zetten of om zich als dekmantel voor het witwassen van crimineel geld te laten gebruiken is het eigenlijk al te laat. Daarom werken we met een maatwerkbudget om te voorkomen, dat mensen in nood verder afglijden, en richten we ons in de schuldhelpverlening specifiek op hulp aan deze kwetsbare groep (zie ook hoofdstuk **Armoede en schulden**, pagina 49). Zo nemen we de criminelen de wind uit de zeilen.
 - We zijn scherp op witwaspraktijken, sluiten panden waar wordt witgewassen en pakken horeca waar in (hard)drugs en lachgas gedeald wordt aan. Daarvoor werken we samen met de FIOD, justitie en politie. We raken criminelen op de plekken, waar ze het hardst worden getroffen.

Het platteland

Onze keuzes

- Juist vanwege de grote afstanden op het platteland is de aanwezigheid van politie en justitie, en een goede dekking essentieel om ondermijning aan te kunnen pakken. We zien echter een ongewenste terugtrekkende beweging. Daarom stellen we meer boa's aan en lobbyen we actief voor meer agenten.
- Drugslabs worden vaak in leegstaande schuren ingericht. Daarom maken we het voor de boer die stopt mogelijk om schuren te kunnen slopen of voor iets anders te gebruiken, zoals het realiseren van een bed & breakfast, caravanstalling, zorgboerderij of kinderopvang.
- Omwonenden kunnen vaak een belangrijke rol spelen in de opsporing van drugslabs. We zorgen voor goede voorlichting, nemen (anonieme) meldingen van omwonenden altijd in behandeling en zorgen voor terugkoppeling. Op die manier willen we de meldingsbereidheid vergroten.
- We gebruiken het keurmerk veilig buitengebied om de bewustwording van en meldbereidheid over ondermijning te vergroten.

-
- We willen dat onze gemeente slimmer omgaat met de informatie/data, zoals het energiegebruik in leegstaande panden, die er is en mag worden gedeeld.

Uitgaansgeweld

Onze keuzes

- Uitgaansgeweld pakken we aan. Daarvoor spreken horecaondernemers stevig aan op hun verantwoordelijkheid. Desnoods wordt er tot sluiting van de horecagelegenheid overgegaan.
- Om horecaondernemers mede verantwoordelijk te maken voor het beteugelen van het uitgaansgeweld, pleiten wij voor een bonus-malusregeling. Wie beter meewerkt met bestuur en politie, krijgt meer faciliteiten om te ondernemen. Langere openingstijden of ruimere terrasfaciliteiten kunnen daar voorbeelden van zijn (zie ook hoofdstuk **Inclusie, emancipatie en integratie**, pagina 103).

Uitbuiting

Onze keuzes

- We zijn alert op misstanden in huisvesting, onderbetaling, lange rijtijden en erbarmelijke werkomstandigheden van arbeidsmigranten. In samenwerking met de arbeidsinspectie, justitie en vakbonden pakken we deze uitbuiting door malafide uitzendbureaus, werkgevers en huisjesmelkers keihard aan (zie ook hoofdstuk **Werk en inkomen**, pagina 23).
- Ook als arbeidsmigrant moet je zeker kunnen zijn van fatsoenlijke arbeidsomstandigheden en goede huisvesting, met gelijk loon voor gelijk werk.
- Huisvesting van arbeidsmigranten is te vaak te slecht en te duur door de afhankelijkheid van de werkgever. In onze gemeente handhaven wij hierop (zie ook hoofdstuk **Wonen**, pagina 9).
- We hebben oog voor de misstanden in de prostitutie. Als vrouwen slachtoffer zijn van loverboys, mensenhandelaren of pooiers en tegen hun wil sekswerk verrichten, is dat meer dan verschrikkelijk. We pakken uitbuiting aan en helpen de slachtoffers met traumaverwerking, opvang en een nieuwe start.
- Op scholen en in het jongerenwerk blijven we meisjes voorlichten over de gevaren van loverboys en in samenwerking met het onderwijs, de jeugdhulp en ouders grijpen we vroegtijdig in, wanneer het mis dreigt te gaan.

Goede voorbeelden

Aanpak 'schimmige schuren' in Hollands Kroon

Hollands Kroon is een uitgestrekte plattelandsgemeente – qua oppervlakte de zesde grootste gemeente van Nederland - met tientallen kernen en buurtschappen. De schuren in het buitengebied zijn een geliefde plek voor criminelen, die de panden bijvoorbeeld gebruiken als drugslab. Om dit soort relatief onzichtbare criminaliteit tegen te gaan, is de gemeente het project 'schimmige schuren' gestart. Een bewustwordingscampagne die er op is gericht is om ondermijning zichtbaar te maken. Bewoners worden bewust gemaakt waar ze op kunnen letten, zodat ze zaken die niet in de haak lijken melden bij gemeente, politie en andere diensten zodat die kunnen ingrijpen. Uit ervaring blijkt dat melden loont: 70% van de meldingen leidt tot iets.

Meer informatie: www.noordhollandsdagblad.nl/cnt/dmf20201001_54816338/schimmige-schuren-in-hollands-kroon-de-plattelandscriminaliteit-is-in-opmars-op-nieuw-een-drugspand-gesloten-in-hippolytushoef?utm_source=google&utm_medium=organic
www.regionoordkop.nl/14/10/2020/speciale-aandacht-voor-schimmige-schuurtjes-in-buitengebied-hollands-kroon/

Lokale democratie

Voor een gezonde democratie is het essentieel dat iedere stem telt en dat iedereen zich gehoord voelt. Dat iedereen, die wil, kan deelnemen, en de belangen van al onze inwoners worden behartigd en verdedigd. In de raad, maar ook daarbuiten.

Burgerparticipatie is belangrijk. Inwoners weten vaak zelf het beste wat er in hun eigen omgeving speelt en welke oplossingen er mogelijk zijn. De gemeente is daarom toegankelijk en benaderbaar voor al onze inwoners. We luisteren naar ervaringsdeskundigen en nemen hun aanbevelingen mee bij het verbeteren van de uitvoer van onze gemeentelijke taken. Daarbij is voor ons het algemeen belang altijd leidend. We zorgen ervoor dat alle inwoners, niet alleen die met de grootste mond, worden gehoord en zijn ons ervan bewust dat niet iedere groep zich even actief in inwoners-initiatieven roert.

Vergroten van de zeggenschap van inwoners

Onze keuzes

- Iedereen moet betrokken kunnen zijn bij wat er in zijn of haar omgeving gebeurt. In elk raadsvoorstel geven we daarom expliciet aan op welke manier betrokkenheid en inspraak zijn georganiseerd en hoe ervoor is gezorgd dat iedereen de gelegenheid heeft om mee te praten.
- Inspraak en betrokkenheid bij de lokale besluitvorming zijn belangrijk. Daarom is alle informatie die mensen opvragen in principe openbaar. Als inwoners en/of journalisten een beroep willen doen op de WOB, dan wordt dat verzoek altijd binnen de wettelijke termijn behandeld. De gemeenteraad krijgt jaarlijks een overzicht van de WOB-verzoeken en de wijze van afhandeling.
- Daarom stellen we een panel in waarin mensen, die gebruik maken van een gemeentelijke regeling in het sociaal domein, vertegenwoordigd zijn om het gemeentelijk beleid en de uitvoering ervan beter te maken (zie ook hoofdstuk **Zeggenschap en juridische bijstand**, pagina 63).
- We willen gaan experimenteren met nieuwe vormen van inspraak om zo te ontdekken wat bij onze gemeente past.
- We staan als PvdA midden in de samenleving, zijn voor al onze inwoners benaderbaar en geloven in de kracht van het ombudswerk. Daarom organiseren we in al onze buurten/dorpen spreekuren, zodat iedere inwoner met zijn of haar zorgen bij ons terecht kan.
- In onze gemeente zorgen we voor voldoende stemlokalen, zodat iedereen in de directe omgeving zijn of haar stem kan uitbrengen.
- Onze gemeente is zorgvuldig waar het gaat om de bescherming van privacy en de gegevens van haar inwoners. Bij aanbestedingen en subsidie weegt privacy mee. We zijn terughoudend bij het willekeurig data verzamelen in de openbare ruimte. De data stellen we niet beschikbaar voor oneigenlijke doelen.

Ruimte voor inwonersinitiatieven

Onze keuzes

- Onze gemeente/stad/dorp staat open voor initiatieven van inwoners. Daarom maken we een beleidsplan inwonersinitiatieven, waarin precies staat hoe mensen zelf aan de slag kunnen. De gemeente maakt een inwonersfonds van jaarlijks structureel € [...] vrij om initiatieven te ondersteunen, verder te helpen en/of uit te voeren.
- We helpen inwonersinitiatieven bij het vergroten van hun bereik en vinden het belangrijk dat alle inwoners – niet alleen de meest mondige – deelnemen aan inwonersinitiatieven. Deze initiatieven kunnen gratis gebruik maken van gemeentelijke publicatiekanalen zoals de gemeentepagina in wijk en dorpskranten en de gemeentelijke website.
- Alle wijken/dorpen krijgen een eigen buurt/dorpsbudget, waarbij inwoners zelf bepalen waar ze het geld aan uitgeven.
- Als gemeente is de houding niet meer ‘kan niet, mag niet’, maar ‘waar kunnen we helpen’. De mogelijkheden om zelf tuinen, plantsoenen, parken en speeltuinen te beheren worden vergroot.
- We moedigen initiatieven van inwoners, die de sociale cohesie in een buurt/dorp vergroten, de leefomgeving vergroenen of energievoorziening verduurzamen, aan. Daarom verankeren we buurtrechten, zoals het *right to challenge* en *right to plan*, in onze lokale verordeningen (zie ook hoofdstuk **Duurzaamheid**, pagina 69).¹
- Initiatieven van inwoners steunen we alleen als ze breed gedragen worden. We willen voorkomen dat een mondige minderheid ten koste van een grote groep inwoners met gemeenschapsgeld haar zin doordrijft.
- Inwoners kennen hun buurt het beste. Daarom zijn we voor wijkraden, die de gemeente gevraagd en ongevraagd informeren over ontwikkelingen en mogelijke oplossingen in de wijk. Een belangrijke voorwaarde is de samenstelling: iedereen moet mee kunnen praten, ongeacht iemands achtergrond, inkomen of opleidingsniveau.
- We willen voorkomen dat bewonersinitiatieven vastlopen binnen de ambtelijke structuur van diensten en afdelingen. We zorgen ervoor dat binnen de gemeentelijke organisatie wordt samengewerkt, zodat het voor bewoners eenvoudiger wordt om hun ideeën te realiseren.

¹ Zie www.meerdemocratie.nl/dossier-buurtrechten

Versterken van de raad

Onze keuzes

- Onze gezonde lokale democratie wint aan kracht als de gemeenteraad ook in staat is haar controlerende, kaderstellende en volksvertegenwoordigende taak goed uit te oefenen. Daarom versterken we de griffie en zorgen we voor een goede en lokale/regionale rekenkamer.
- We zien dat gemeenteraadsleden de combinatie van het politieke ambt, werk en hun privéleven lastig kunnen bolwerken. Hiervoor is voldoende fractieondersteuning wenselijk, zodat onze volksvertegenwoordigers hun controlerende, kaderstellende en volksvertegenwoordigende taak goed kunnen uitoefenen.
- Veel belangrijke politieke beslissingen worden op regionaal niveau in gemeenschappelijke regelingen genomen. Als gemeenteraad hebben we daar te weinig zicht op en kunnen we onze controlerende en kaderstellende taak onvoldoende/niet uitvoeren. Om de grip te vergroten maken we jaarlijks afspraken over wat de gemeenschappelijke regelingen moeten bereiken. Zo sturen we niet alleen op geld, maar ook op doelstellingen en maatschappelijke effecten.
- Om onze grip op gemeenschappelijke regelingen zoals [...] te vergroten nemen we naast de cijfers ook kwalitatieve doelen in de begroting op. De gemeenteraad toetst jaarlijks of deze doelen gehaald worden en past naar aanleiding van de resultaten in de jaarrekening de begroting aan, zodat de doelen wel gehaald worden. Deze toetsing gaat dan zowel over de wettelijke taken als over de bijzondere contracttaken (specifieke afspraken tussen een gemeente en de gemeenschappelijke regeling over de niet wettelijke taken).
- Een beetje integriteit bestaat niet. We zijn daarom open onze nevenfuncties en onthouden ons van stemming als (de schijn van) belangenverstrengeling op de loer ligt.
- Inwoners krijgen de mogelijkheid om een onderwerp op de raadsagenda te zetten. Voor dit burgerinitiatief moeten ze [...] handtekeningen verzamelen.
- Onze gemeente krijgt een referendumverordening, waarin we helder vaststellen onder welke voorwaarden een raadgevend referendum georganiseerd kan worden en wat er met de uitslag van het referendum zal gebeuren.
- Onze gemeente krijgt een kinder-/jongerenraad, zodat ook deze nog niet stemgerechtigde groep gehoord wordt. De kinder-/jongerenraad wordt ondersteund door de griffie en presenteert jaarlijks haar visie op de lokale uitdagingen aan de gemeenteraad;
- Onze gemeenteraad wordt bijgestaan door de kinderraad.
- Onze gemeenteraad wordt bijgestaan door een jongerenraad.
- Onze gemeente krijgt een door leerlingen op scholen gekozen kinderburgemeester. Op die manier vergroten we de betrokkenheid van kinderen bij onze lokale democratie.

Niet het budget, maar onze inwoners centraal

Onze keuzes

- Bij elke financiële beslissing kijken we eerst naar probleem en urgentie. Niet het budget staat centraal, maar de maatschappelijke bijdrage die we ermee leveren.
- Het geld, dat wij van het Rijk krijgen, is niet altijd voldoende om te doen wat nodig is. Zorgen dat we de taken kunnen uitvoeren binnen het beschikbare budget is een mooi streven, maar is geen doel op zich. We bezuinigen niet als dat betekent dat mensen niet de ondersteuning of zorg krijgen, die ze nodig hebben.
- De gemeente is geen bedrijf dat gericht is op winstmaximalisatie of geld overhouden. De uitvoering van beleid op een maatschappelijk meer verantwoorde wijze mag meer geld kosten dan de goedkoopste, maar minder wenselijke oplossing.

Goede voorbeelden

De burgerbegroting

Bij de burgerbegroting denken en onderhandelen burgers mee over het verdelen van publiek geld, bijvoorbeeld van gemeenten of maatschappelijke partijen. Op die manier komen bewoners dichterbij de besluitvorming over de gemeentebegroting en bij de gemeente.

Meer informatie: www.democraticchallenge.nl/burgerbegroting/

Kinderraad in Nissewaard

In Nissewaard worden kinderen al jong betrokken bij beleidsvorming. Van alle basisscholen kan één leerling uit groep 7 of 8 lid worden van de kinderraad en maximaal twee jaar lid blijven. Met lessen, excursies, discussies met leeftijdsgenoten, ambtenaren en bewoners komen zij tot adviezen aan het gemeentebestuur. Deze raad heeft geen burgemeester. In sommige gemeenten is er wel voor gekozen een kinderburgemeester te benoemen.

Meer informatie: www.dekleineambassade.nl/wat-we-doen/kindergemeenteraad-nissewaard
www.kinderburgemeesters.nl/example/

Tips

Het basisverkiezingsprogramma is een hulpmiddel bij het opstellen van je eigen lokale verkiezingsprogramma. In je eigen verkiezingsprogramma maak je de keuzes die lokaal bij jullie relevant zijn, waar je de campagne op bouwt en waar je na de verkiezingen (hopelijk) de onderhandelingen mee ingaat. Dit model kan daarbij behulpzaam zijn. Zie het als een catalogus met ideeën waar je naar hartenlust in kunt shoppen, knippen en plakken voor zover het bij jullie relevant is.

Het basisverkiezingsprogramma is niet allesomvattend. Wel zijn de onderwerpen behandeld die in de meeste gemeenten spelen en voor de PvdA relevant zijn. De kracht van een verkiezingsprogramma is ook dat het niet te breedvoerig is. Wees dus selectief in wat je opneemt. Per onderdeel wordt er een algemene inleiding gegeven en zijn er maatregelen in verschillende varianten opgenomen. De ene wat strakker geformuleerd dan de andere, zodat je kunt kijken wat het beste bij jullie past.

Dit basisverkiezingsprogramma hebben we gemaakt met de inzet en input van veel partijgenoten. We hebben hiervoor mensen actief benaderd: de een vanwege zijn of haar kennis van een bepaald onderwerp, de ander omdat die altijd voor de verrassing zorgt en weer een ander omdat er ook realiteitszin nodig is. De betrokkenheid was groot, de input geweldig. Dat maakt onze partij ook zo bijzonder. Onze partijgenoten vinden het een feest om mee te praten over de inhoud en daar gaat een verkiezingsprogramma over.

We geven je hier nog een aantal tips voor het opstellen van je lokale verkiezingsprogramma. Dat proces begint natuurlijk bij de algemene ledenvergadering, die de leden van de programmacommissie benoemt én de opdracht, waar deze commissie mee aan de slag gaat, bepaalt. Ook voor een programmacommissie is diversiteit belangrijk. Natuurlijk wordt hét schrijftalent van de afdeling gevraagd en leveren bestuur én fractie input en menskracht, maar vergeet de mensen (jong en oud), die zich misschien niet zelf aanmelden, maar wel veel weten over je lokale samenleving, niet. En denk ook aan niet-leden die je hierbij kan betrekken.

Uiteindelijk wordt het programma in het najaar van 2021 vastgesteld door de algemene ledenvergadering, voorafgaand aan de vaststelling van de lijst met de kandidaten, zodat de kandidaten zich volmondig achter het verkiezingsprogramma scharen.

Onze tips

- **Schrijf het samen en niet alleen.** Vraag een divers groep mensen om mee te denken. Betrek als programmacommissie zoveel mogelijk leden en niet-leden bij het opstellen van het conceptprogramma. Dat kan zowel digitaal als fysiek. Denk aan: een apart mailadres, input opvragen via je Facebookpagina, via Twitter-berichten, voor maatschappelijke organisaties, belangengroepen en bedrijven, bijeenkomsten in buurthuizen of op de sportvereniging, enquêtes in samenwerking met het Rode Nest, en digitale zoomsessies.
- **Vraag input op onze klassieke thema's:** wonen, welzijn, zorg, werken, onderwijs en duurzaamheid. Vraag ook input op die thema's waar in je gemeente de komende jaren de aandacht naar uit zal gaan zoals de aanleg van zonneweides, het stationsgebied of bezuinigingen. Wat is de actualiteit? Op welke onderwerpen kun je echt het verschil maken? En waar lopen de inwoners in jouw gemeente warm voor?
- **Lokale herkenbaarheid.** Zorg dat de lokale herkenbaarheid van je programma af spat. Dat kan met foto's, met voorbeelden, onderwerpen, tekstkeuzes. Heb het niet over inwoners maar over Hagenezen, Harlingers, Arnhemmers en Oirschotters. Als je het hebt over de culturele voorzieningen, noem een lokaal voorbeeld bij naam. Heb het niet over het SW-bedrijf, maar over Wedeka of de Tomin-groep. Dat kan bij alle onderdelen van je programma en maakt het persoonlijker, directer en meer van de mensen die op je kunnen stemmen.
- **Wees eerlijk over de keuzes,** die je wilt maken in je eigen gemeente, bijvoorbeeld of je het zwembad openhoudt. Of de school in dat ene dorp? Wel of geen verruiming milieuzone in de binnenstad? Of waar een opvang voor dak- en thuislozen gaat komen? Hoeveel medezeggenschap gaan je inwoners krijgen in de inrichting van hun eigen wijk of dorp?
- **Begin op tijd.** Een verkiezingsprogramma maken is veel werk, zeker als je dit wil doen in overleg met en met input van leden en niet-leden.

-
- **Evalueer met de fractie** welke resultaten in de afgelopen vier jaar zijn geboekt, hoeveel er van het vorige verkiezingsprogramma is uitgevoerd, wat nog niet gelukt is en dus mee moet worden genomen in het nieuwe verkiezingsprogramma.
 - **Hergebruik wat goed was en nog actueel is.** Kopieer van de buurafdeling als zij het beter hebben bedacht. Er zijn legio voorbeelden in het land van geslaagde projecten en aanpakken. De kunst is hier op een goede wijze gebruik van te maken en deze kennis met elkaar te delen. In het voorbeeldprogramma staan voorbeelden, die je kunnen inspireren, maar er zijn er nog veel meer.
 - **Wees consequent.** Met het programma geef je aan waar je staat als partij in de lokale samenleving, het is de basis voor de onderhandelingen. Je kunt er voor kiezen verschillende versies te maken, bijvoorbeeld een uitgewerkte versie en een 10 punten programma. Let ook op consequent taalgebruik, is 'we' de partij of 'we' de gemeente? Sommige maatregelen in het basisverkiezingsprogramma passen meer in het landelijk gebied en andere meer in een stedelijke omgeving. Let er op dat je de uitspraak met je eigen omgeving combineert.
 - **Let op de samenhang.** Maatregelen kunnen elkaar versterken. In de hoofdstukken hebben we verwijzingen opgenomen waar dit het geval is, dit kun je ook in je lokale verkiezingsprogramma doen.
 - **Gebruik actieve werkwoordsvormen.** Actieve vormen geven meer de beweging aan die je wilt maken, komen enthousiaster over en passen meer bij de politiek die het verschil wil maken.
 - **Maak gebruik van de kennis in de partij.** De PvdA is ook een landelijke partij. We hebben vertegenwoordigers in alle bestuurslagen. Maak daar gebruik van! Dat onderscheidt ons ook van de lokale partijen. Maak ook gebruik van alle opleidingsmogelijkheden voor (aankomende) raadsleden, van de campagneactiviteiten, de activiteiten voor de programma- en kandidaatstellingscommissies. We doen het samen!
 - **Wees sociaal-democraat.** Juist in deze tijd, waarin het lijkt alsof de kiezer steeds rechtser is, en de gevolgen van de coronacrisis nog lang voelbaar zullen zijn, is het nog belangrijker om onze sociaal-democratische waarden uit te dragen. We kiezen voor een verbonden samenleving, waarin iedereen mee moet kunnen doen, solidariteit en rechtvaardigheid leidend zijn en de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Het kan eerlijker en fatsoenlijker, juist lokaal. Daar hoort een overheid bij die burgers niet laat vallen, maar ondersteuning biedt als dat nodig is.
 - **Maak het leuk.** Een verkiezingsprogramma samen maken is een boeiend, leerzaam, uitdagend en vooral leuk proces. Al die gesprekken over de inhoud van politieke keuzes, over maatschappelijk relevante onderwerpen, over de vraag hoe je solidariteit organiseert, het zijn allemaal kleine feestjes voor onze mensen. Kies als afdeling uit je verkiezingsprogramma de tien leukste en concrete voorstellen en spreek nu alvast af dat je hier werk van gaat maken in maart 2022.

En voor alles geldt: we doen het samen. Wil je hulp of advies: mail naar clb@pvda.nl of bel 070-2629720.

